HET MISSIEWERK

TIJDSCHRIFT VOOR MISSIEKENNIS EN MISSIEACTIE

UITGEGEVEN DOOR DEN PRIESTER-MISSIEBOND IN NEDERLAND
ONDER HOOFDREDACTIE VAN
PROF. DR. ALPH. MULDERS
EN
MGR. TH. M. P. BEKKERS

DRIE EN TWINTIGSTE JAARGANG

1942

ADMINISTRATIE: HUIZE BIJDORP, VOORSCHOTEN
DRUK EN EXPEDITIE: C. N. TEULINGS' KON. DRUKKERIJEN N.V.
'S-HERTOGENBOSCH

DOCTOR GENTIUM

I.

MISSIEARBEID EN EERETITEL

De missiearbeid van den H. Paulus was niet enkel *kwantitatief van enormen omvang*, zoodat hij, gedreven door hartstochtelijke liefde voor Jesus, in de kracht van Gods genade, meer dan alle andere Apostelen gewerkt heeft (1 Cor. 15, 10), maar ook *kwalitatief iets bijzonders*, omdat zijn missiearbeid zoo groote principiëele beteekenis gehad heeft en dus van onberekenbaren invloed geweest is op de prediking van het Evangelie.

De H. Paulus is nl. geweest de apostel der heidenen bij uitstek. Niet enkel wij kwalificeeren hem zoo om den arbeid, dien hij feitelijk verricht heeft, maar ook hij zelf wist het te zijn. Even nadrukkelijk als hij verklaart apostel te zijn, niet door wil of keus van menschen, maar door onmiddellijke roeping van God (Gal. 1, 1), even nadrukkelijk noemt hij zich apostel en leeraar der heidenen (Rom. 11, 13; 1 Tim. 2, 7). Hij is bedienaar van Jesus Christus bij de heidenen, belast met het heilig dienstwerk der evangelieprediking, waardoor de heidenen een Gode aangename offerande moeten worden (Rom. 15, 15). Bij de bijeenkomst met den H. Petrus en andere Apostelen te Jerusalem, hebben zij er elkander de hand op gegeven, dat Paulus tot de heidenen zou gaan en zij tot de Joden (Gal. 2, 8), al moet men deze afbakening niet al te streng nemen (Gal. 2, 11; Rom. 9, 3; Hand. 13, 46). Het doel van zijn roeping tot het christendom was, dat hij de blijde boodschap van Christus zou verkondigen onder de heidenen (Gal. 1, 16) en de genade van het apostolaat werd hem geschonken om de heidenen aan het geloof te onderwerpen (Rom. 1, 5). Hij weet dan ook niet, hoe hij dankbaar genoeg kan zijn, dat juist aan hem, den kerkvervolger en daarom den minste van alle apostelen, de gunst geschonken is, dat hij aan de heidenen de blijde boodschap brengen mag van de onnaspeurlijke rijkdommen, die in Christus aan de wereld geboden werden, en het geheim van Gods raadsbesluit bekend mag maken, dat de heidenen medeerfgenamen zijn en mededeelen mogen in Gods beloften (Eph. 3, 8-9; 4, 6). Om van die roeping der heidenen te getuigen, werd Paulus aangesteld als heraut en apostel (1 Tim. 2, 6) en Christus

werkte door hem om hun bekeering te bewerken (Rom. 15, 18); en deze goddelijke medewerking bewees wel zonneklaar, dat aan hem door God de evangeliseering der heidenen was toevertrouwd (Gal. 2, 7).

De H. Paulus is de apostel der heidenen geweest, echter niet in dien zin, dat van hem het beginsel der heidenmissie afkomstig zou zijn; in beginsel is deze door Christus zelf geproclameerd en bevolen. Zelfs is de H. Paulus niet de eerste geweest, die dat beginsel in praktijk heeft gebracht. Christus had nl. niet bepaald, wanneer de Apostelen, die als geboren Joden overeenkomstig hun aard contact met de heidenen vermeden, de verkondiging van het evangelie aan de heidenen zouden beginnen. Evenmin had Christus bepaald, hoe de heidenen in de Kerk moesten worden opgenomen, via het Jodendom of rechtstreeks. Die vraagstukken omtrent tijd en wijze zouden hun oplossing krijgen onder leiding van de Goddelijke Voorzienigheid en door de openbaring van den H. Geest. De oplossing kwam door een daad van Petrus, van dengene, dien Christus had aangewezen als rots-fundament van Zijn Kerk, als bestuurder met bindend gezag (Math. 18, 18), als herder van zijn geheele kudde (Jo. 21, 15—17).

Voorbereid was de beslissende stap door de opname der Samaritanen en van den hoveling van Candace (Hand. 8, 4—25; 26—39); maar al waren de Samaritanen door de Joden gehaat en al was de Ethiopiër van een ander volksras, ze waren toch besneden en ze vereerden den éénen, waren God. De beslissende stap werd echter gezet, toen Petrus door hemelsch visioen en inspraak gewaarschuwd, bereid was, naar het huis van een Romeinsch bevelhebber, den heiden Cornelius, te gaan om hem en de zijnen in de christelijke leer te onderrichten; waarbij de herhaling van het Pinksterwonder over die heidenen voor iedereen zonneklaar Gods wil deed blijken, dat aan de heidenen het christelijk doopsel niet zou worden geweigerd (Hand. 10, 1 vlgd.).

Dit was een wereldgebeurtenis, want zij maakte de afscheiding tusschen de Kerk van Christus en de Joodsche synagoge tot werkelijkheid. Wezenlijk wel van het Jodendom onderscheiden, was de Kerk tot dan toe in het Jodendom besloten geweest, zooals het ongeboren kind in den moederschoot; contact tusschen haar en de menschheid was via het Jodendom, dat zelf van de wereld afgescheiden stond door de Wet en de gebruiken. Hier maakte

de Kerk zich los van de synagoge en ging ook uiterlijk een eigen leven leiden. Het was passend, dat deze beslissende daad gesteld werd door Petrus, Christus' eersten stedehouder op aarde.

In welken zin is Paulus dan wel bij uitstek de apostel der heidenen?

Toen Petrus de eerste heidenen gedoopt had, was het nog een vraag, of zulks min of meer uitzondering zou blijven dan wel regel worden? Zijn daad vond al eenige navolging door het optreden van eenige Cypriërs en Cyreneeërs (de nationaliteit van die Joden-christenen verklaart hun breeder standpunt), tengevolge waarvan te Antiochië in Syrië zich een groep bekeerde heidenen vormde, die, omdat zij klaarblijkelijk niets met de Joden hadden uit te staan, voor het eerst met een eigen naam „christenen" werden geheeten. Doch alle uitzonderingskarakter verdween in Paulus, die de apostel der heidenen bij uitstek is geweest, omdat hij vooreerst de heidenmissie konsekwent en overal heeft *doorgevoerd*, vervolgens *gemotiveerd*, verder tegen alle aanvallen *verdedigd*, en eindelijk om wille van haar smaad, vervolging en gevangenschap *geleden*.

Evangeliseering van de heidenen was vooreerst de verklaarde *opzet van al St. Paulus' reizen*. Sinds hij voor het eerst in Barnabas' gezelschap van Antiochië uittrok (Hand. 13, 4) tot hij dertien jaar later te Jerusalem werd gevangen genomen, was het in heidensche streken, dat hij predikte, in de verschillende gewesten van Kl. Azië, zoowel als in het Zuid-Oosten van Europa, waarheen een nachtelijk visioen hem te hulp had geroepen (Hand. 16, 9), vooral in Macedonië en Achaje. Tot Illyrië toe verkondigde hij in alle richtingen het Evangelie van Christus (Rom. 15, 19). Wel zocht hij zoo mogelijk overal het eerst de Joden op, om hun te prediken, dat de Messias, dien zij verwachtten, in Jesus van Nazareth verschenen was, al was Hij door de Joden van Jerusalem verworpen en gekruisigd. Want door die prioriteit van roeping, niet door superioriteit in het christendom, moest naar Gods wil erkenning gegeven worden aan het oude Godsvolk, welks providentiëele zending ten einde was en waaruit de Messias was geboren. Doch, als de Joden zich verzetten of beletten, dat ook de heidenen in het Messiaansche heil zouden deelen — en dat gebeurde bijna telkens —, keerde Paulus zich van hen af en wendde zich tot de hei-

denen. Zoo heeft hij in het apostolaat der heidenen de roeping van Christus vervuld, die hem werd aangekondigd bij zijn bekeering (Hand. 9, 15), en later in Jerusalems tempel bij zijn eerste bezoek als christen aan die stad (Hand. 22, 17 vlgd.), en die zijn levenstaak werd, sinds hem op bevel van den H. Geest de handen waren opgelegd (Hand. 13, 1—3).

Paulus heeft in zijn brieven zijn optreden voor de heidenen *gemotiveerd* en de diepste reden aangegeven, waarom ook voor de heidenen het heil van Christus bestemd moest zijn. De machtige brief aan de Romeinen is een magistrale uiteenzetting van Gods universeel heilsplan ; de brief aan de Galaten geeft dezelfde gedachte, maar neergeschreven in de hitte van den strijd ; de gevangenschapsbrieven en ook de pastorale brieven komen dikwijls op die gedachte terug. God wil, dat alle menschen zalig worden en tot de kennis van de waarheid komen (1 Tim. 2, 4) ; want er is maar één God, en daarom is Hij de God van allen, niet enkel van de Joden, maar ook van de heidenen (Rom. 3, 29). Er is maar één God er en is maar één Middelaar tusschen God en de menschen, de Mensch Jesus Christus, die zichzelf als losprijs voor allen heeft gegeven (1 Tim. 2, 5). Onderscheid is er niet, want dezelfde Heer is rijk voor allen, die Hem aanroepen (Rom. 10, 12). Dat is de diepste reden van Gods universeelen heilswil : Hij is de eenige God en derhalve de God van allen, die alles bemint, wat Hij geschapen heeft. En al is dan de redding der heidenen louter te danken aan Gods barmhartigheid, terwijl die der Joden, aan wie ze beloofd was, ook strekte tot verheerlijking van zijn trouw, — de genade en het heil is zonder onderscheid voor allen uit loutere genade (Rom. 3, 22—24), in Christus Jesus, door het geloof (Gal. 2, 17). In Christus is er geen Griek en geen Jood, geen besnedene en geen onbesnedene, geen verschil van volk of stam of kunne, maar Christus is alles in allen (Col. 3, 11 ; Gal. 3, 28), omdat allen in één Geest tot één lichaam gedoopt zijn (1 Cor. 12, 13). Ja, Gods Voorzienigheid, die echter de menschelijke vrijheid ongerept laat, heeft verzet en val van de Joden doen strekken om aan de heidenen het heil te schenken, zij het dan opdat daardoor eenmaal weer in de toekomst de naijver der Joden worde opgewekt (Rom. 11, 11) en zoo heel Israël gered worde, als de massa der heidenen ten heil zal zijn ingegaan (Rom. 11, 25).

Die heidenmissie heeft Paulus doorgezet niettegenstaande alle verzet en *verdedigd* tegen alle aanvallen.

Verzet kwam op de eerste plaats van de ongeloovige Joden, die Paulus vervolgden en wilden verhinderen, dat hij aan de heidenen het heil verkondigde (1 Thess. 2, 16). Wij zien een fel verzet te Antiochië van Pisidië (Hand. 13, 44—47), waaraan Paulus de herinnering bewaarde tot aan zijn dood (2 Tim. 3, 11); wij zien het in Corinthe (Hand. 18, 6); wij zien het in Rome (Hand. 28, 28); wij zien het overal, waar Paulus optreedt. Dat men een gekruisigde als Messias moest erkennen, was den Joden een ergernis (1 Cor. 1, 23). Toch zouden zij er zich bij hebben kunnen neerleggen; want lijden was ten slotte dan toch ook van den Messias voorspeld, al had men er geen acht op geslagen. Maar dat de verachte heiden, boven wien de Jood in het godsdienstige zich immers superieur gevoelde, volkomen gelijkberechtigd zou zijn in het genieten van het Messiaansche heil, daartegen kwam alles bij hen in verzet. En zij vervolgden Paulus met een doodelijken haat; zij zetten het volk der steden tegen hem op (Hand. 14, 2, 5; 17, 5—13); zij betichtten en belasterden hem (Hand. 21, 28: 24, 5; 25, 7) en sleepten hem voor de rechtbanken (Hand. 18, 12), zoodat men hem ten doode toe steenigde (Hand. 14, 19) of hem geeselde en in de gevangenis wierp (Hand. 16, 22 vlgd.); als hij scheep wil gaan naar de Heilige Stad, ontdekt hij nog bijtijds de booze plannen tegen zijn leven (Hand. 20, 3); en als hij te Jerusalem in de handen der Romeinen geraakt is, verbinden zich meer dan veertig mannen onder bangeloften geen spijs of drank te zullen nuttigen, alvorens Paulus te hebben vermoord (Hand. 23, 12 vlgd.).

Verzet en tegenspraak kwamen ook van vele Joden, die christen geworden waren, van de z.g. Judaïzanten, die in het christendom het Jodendom wilden bewaren. De Moederkerk van Jerusalem had Petrus' daad bij Cornelius als den wil van God erkend (Hand. 11, 1 vlgd.); maar toen, vooral door Paulus' werken, de opname van heidenen regel ging worden, kwam er bij velen oppositie, vooral te Jerusalem, waar de Joodsche ziel het sterkst klopte en bij hen, die als Jood de strengste Phariseesche richting hadden aangehangen. Het kon Gods wil niet zijn, dat de roem van het Joodsche volk, éénig onder de volken, door Gods leiding en zijn godsdienst, geheel en al zou moeten ophouden. En daarom werd hun ideaal: in het christendom het Jodendom te bewaren; een

christen moest praktisch tevens Jood zijn, en de heiden, die zich bekeerde, moest zich laten besnijden.

Hun eerste groote verzet tegen Paulus brak uit na Paulus' eerste missiereis (Hand. 15, 1 vlgd.), toen bleek, dat de deur des geloofs voor de heidenen wijd was opengezet (Hand. 14, 26). De eisch van de besnijdenis voor de heidenen werd uitdrukkelijk gesteld (Hand. 15, 1—5 ; Gal. 2, 3). In de Moederkerk te Jerusalem zou het vraagstuk worden beslist. Paulus stond intusschen pal voor de rechten der heidenen en weigerde zelfs de geringste concessie, waaruit hun minderwaardigheid als christen zou kunnen worden afgeleid. En Paulus behaalde op de oudste dwaling in Christus' Kerk de beslissende zegepraal, waardoor de waarheid van het Evangelie behouden bleef (Gal. 2, 5). Afzonderlijk met de voornaamste Apostelen besprak hij het Evangelie, dat hij onder de heidenen predikte (Gal. 2, 2) ; maar het „evangelie van Paulus" (Rom. 2, 16 ; 16, 25 ; 2 Cor. 4, 3 ; 2 Thess. 2, 14 ; 2 Tim. 2, 8) bleek geen ander te zijn dan het hunne, doch alleen alles te zien in het licht van het groot geheim, hetwelk ook zij allen geloofden, dat Christus het heil is voor alle menschen (Eph. 3, 3—6 ; 1 Cor. 1, 27). En op de groote bijeenkomst verklaarde Petrus, dat de last der Joodsche wet voor de heidenen niet verplichtend was, omdat allen geloofden, dat de genade van Jesus Christus de beslissende heilsfactor was (Hand. 15, 6—11).

Maar de beslissing van de Apostelen, aan Antiochië gemeld, (Hand. 15, 33) vernietigde het Judaïsme niet. Het volgde Paulus bij diens prediking op den voet, om onkruid te zaaien onder de tarwe. Het scheelde weinig, of de bekeerde Galaten, eerst zoozeer aan Paulus gehecht, hadden zich in verdwazing laten begoochelen (Gal. 3, 1), om de besnijdenis te aanvaarden (Gal. 5, 2) ; in Corinthe probeerde men Paulus' gezag neer te halen (2 Cor. 10, 1—3) en zelfs in de intiem-vertrouwde Kerk van Philippi (Phil. 4, 15) moest men oppassen voor hun invloed (3, 2—12). Het blijkt ons uit Paulus' brieven. Maar die enkele brieven zijn tevens bewijs en voorbeeld, met welk een energie en kracht Paulus zich te weer stelde. Aanvaarding van besnijdenis en wet als heilsfactoren beteekende, zoo betoogde hij, verloochening van Christus (Gal. 5, 2—4) ; want als men die als heilsfactoren aanvaardde, verklaarde men feitelijk Christus' verlossing, de genade en het geloof als onvoldoende voor het heil. En daarom wilde Paulus slechts roe-

men op het kruis van Jezus Christus (Gal. 6, 14) ; het kruis was zijn eenige hoop.

Niet slechts tegen ongeloovige Joden of judaïzeerende christenen, ook onder zijn medebroeders heeft Paulus het wetsvrije christendom verdedigd. Als er geen gevaar bestond voor verkeerde gevolgtrekkingen, was Paulus gaarne bereid Joodsche gevoeligheden te ontzien, zelfs zich aan te passen aan hun wenschen en voor de Joden als een Jood te worden om Joden te winnen (1 Cor. 9, 20). Te Lystra liet hij Timotheus besnijden (Hand. 16, 3) en te Jerusalem droeg hij de kosten voor arme Nazareeërs (Hand. 21, 20—26) ; deze gebruiken waren in zich niet verkeerd, maar onverschillig. Maar als door de omstandigheden, hoe dan ook, de christelijke vrijheid in gevaar kwam, kende Paulus geen tegemoetkoming ; als uiterlijke aanpassing ook slechts kon worden uitgelegd als erkenning van innerlijke heilswaarde der Joodsche gebruiken, of als geringschatting der heiden-christenen beneden de christenen uit de Joden, dan stond Paulus pal voor de rechten der heidenen. Toen te Jerusalem de eisch der besnijdenis gesteld werd (Hand. 15, 5), wist Paulus, in overleg met de andere aanwezige Apostelen, te voorkomen, dat Titus, zijn metgezel en helper in de prediking, tot besnijding zou worden verplicht (Gal. 2, 3). Zelfs tegen Petrus durfde hij openlijk partij te kiezen, hoe hoog hij dezen ook achtte (Gal. 1, 18). Toen Petrus, zij het met de beste bedoelingen, uit tegemoetkoming tegenover de Joden van Jerusalem, na dezer komst te Antiochië, de heiden-christenen voortaan ging ontwijken, met wie hij eerst gewoon was omgegaan, en dit voorbeeld door de andere Joden-christenen, zelfs door Barnabas werd gevolgd, en toen het zoo den schijn ging krijgen, dat men met de heiden-christenen niet op voet van algeheele gelijkheid kon verkeeren, of ze moesten de Joodsche praktijken aanvaarden, — ontzag Paulus zich niet, vanwege het dreigend gevaar, openlijk en vrijmoedig partij te kiezen tegen Petrus, en hij wees Petrus op diens eigen overtuiging, dat het geloof in Jesus Christus het middel ter rechtvaardiging was, ook voor den Jood, en ook op de praktijken, die hij in andere gevallen volgde, nl. te leven zonder met de Joodsche wetten rekening te houden.

Paulus heeft niet enkel ter verdediging van beginsel en praktijk der heidenmissie gestreden, hij heeft u ook voor *geleden*. Wellicht was zijn zwaarste lijden de aanhoudende smart, die hij bij zijn

prediking altijd juist van zijn eigen volksgenooten verzet moest ondervinden, omdat hij nl. zijn broeders naar het vleesch zoo grenzenloos lief had, dat hij van Christus weggevloekt wilde zijn tot hun heil (Rom. 9, 3). Want hij kende de aloude glorietitels van zijn volk, die culmineerden in den geheel eenigen roem: een God als volksgenoot, Jesus Christus, die God is, boven alles gezegend in eeuwigheid (Rom. 9, 5). En het is begrijpelijk, dat Paulus zijn taak als apostel der heidenen steeds eer heeft aangedaan, mede ook met de bedoeling, zijn eigen Joodsche volk tot naijver op de heidenen te prikkelen en zoo sommigen van hen tot het heil te brengen (Rom. 11, 13).

In zijn apostolischen arbeid was Paulus een levend beeld van den lijdenden Christus (2 Cor. 4, 10); men leze de harde opsomming, o.a. in de brieven naar Corinthe (1 Cor. 4, 9—13; 2 Cor. 11, 23—28). Maar ook met name zijn apostolaat onder de heidenen is oorzaak van lijden voor hem geweest. In verschillende steden en streken moest hij leed en vervolging ondervinden van zijn volksgenooten, de Joden, juist omdat hij het evangelie predikte aan de heidenen. Daardoor haalde hij zich hun haat op den hals. En die haat werd ten slotte oorzaak, dat hij jaren lang te Jerusalem, te Cesarea en te Rome gevangen heeft gezeten (1 Tim. 2, 9). Terecht kon hij zich den geboeide van Christus noemen om wille van de heidenen (Eph. 3, 1). Want die haat der Joden om Paulus' relaties met de heidenen verwekte ten slotte den volksoploop te Jerusalem, waarbij Paulus de gevangene werd van de Romeinsche macht (Hand. 21, 27—33), tot zelfs in de stad Rome zelf, omdat de Joodsche chicanes hem dwongen zich op Caesar te beroepen (Hand. 25, 6—12). Niets wellicht teekent de situatie zoo duidelijk als het onbedaarlijk gehuil, dat opstijgt onder de Joden, toen Paulus, sprekend vanaf de trappen van den burcht Antonia, melding maakt van zijn zending door Christus onder de heidenen. Zijn bekeering tot Christus hadden ze zwijgend aangehoord, maar bij de vermelding van de zending tot de heidenen werden ze razend van woede: ,,Weg met hem van de aarde; want hij is niet waard, dat hij leeft'' (Hand. 22, 22).

Aldus heeft de H. Paulus de evangeliseering van de heidenen stelselmatig en beginselvast doorgezet, ondanks tegenstand en moeilijkheden, ten koste van lijden en boeien, predikend, dat de genade van God, die ons verlossen wilde, verschenen was voor

alle menschen (Tit. 2, 11). In dien zin is Paulus de apostel der heidenen geweest ; door zijn woord en werk heeft hij de principieele daad, die Petrus volgens Christus' bevel gesteld had, praktisch doorgevoerd en is het voor het oog van de geheele wereld gaan blijken, dat Christus' Kerk niet Joodsch was, maar katholiek.

Nijmegen. Dr. ALPH. MULDERS.

(Wordt vervolgd).

DE CONTROVERSE OVER DEN MISSIEPLICHT

I

Controversen zijn leerzaam : ze dwingen ons, de zaken grondig na te pluizen, ze verdiepen het inzicht in het hoofd-object der controverse en verhelderen tevens menige neven-kwestie.

Maar moet een controverse ook duurzaam zijn ? Moet ze tot het einde der tijden gerekt worden, totdat menigeen — zoo niet iedereen ! — in de zaligende aanschouwing tot de bevinding zal komen : totaliter aliter ? ? Ja, indien het gaat over de mysteries, bij wier beschouwing het menschelijk verstand zal blijven te kort schieten. Neen, indien het gaat over problemen, die bij grondige beschouwing tot volledige helderheid kunnen gebracht worden. Maar hier is conditio sine qua non, dat de partijen niet a priori hun positie *willen* blijven handhaven ; hier is vereischt, dat zij zich instellen op de waarheid en de waarheid alleen ; hier is vereischt, dat zij de waarheid-zonder-meer blijven zoeken, zonder wat dan ook te verdoezelen „ter wille van den lieven vrede" ; hier is ten slotte vereischt, dat men zich aan het gevaar blootstelt door de „gezeten theologie" — en eventueel terecht ! — van te groote theologische voortvarendheid beschuldigd te worden en van nieuwlichterij....

Zoo bestaat er een controverse omtrent het intrinsiek *argument,* waarop de universeele missieplicht — de plicht van àlle katholieken — is gefundeerd ; en tevens omtrent de *deugd,* waaronder deze plicht ressorteert. Is deze controverse gedoemd tot bestendigheid ? Of bestaat de mogelijkheid om tot een cohaerente, eensluidende leer te komen ? De *wenschelijkheid* is er voorzeker. Indien de missie-activiteit — naar de woorden van Pius XI — zonder meer de eerste plaats inneemt onder de apostolaatswerken der

Kerk[1]), indien — en over dit feit bestaat geen controverse — alle katholieken de medewerking met die activiteit tot hun voornaamste en essentiëele plichten moeten rekenen, dan is het toch zeker zeer noodzakelijk, dat de priesters dien plicht met klare en voor henzelf theoretisch-duidelijke argumenten kunnen fundeeren, met argumenten die niet alleen argumenteeren ex auctoritate, maar ook ex ratione theologica, en zoo inzicht en eigen overtuiging geven ; dan is het toch zeker óók noodzakelijk, dat die plicht zijn *eigen plaats* gaat krijgen in onze moraal-handboeken, in onzen Catechismus....

Maar de *mogelijkheid* ? Indien wij er in slagen — nu eenige tientallen jaren lang vele theoretische missiologen hun verstand en hart aan de missiekwesties gegeven hebben — den *eigen aard* van de missieactiviteit glashelder naar voren te brengen, uitgaande van haar doel ; indien wij er in slagen, een definitie op te stellen, die uitsluitend op de missie-activiteit toepasselijk is (soli !) en die de geheele missie-activiteit volkomen dekt (omni !) : dan zijn we ook in staat, den *plicht* tot die activiteit volkomen te definiëeren, daar we dan zijn eigen object kennen. Is eenmaal de plicht in zijn definitie losgemaakt van alle andere plichten en in zijn eigen aard geheel doorlicht, dan moet ook vanzelf naar voren komen, wie de dragers ervan zijn en waarom. En ten slotte, daar de deugd, waaronder een plicht ressorteert, wordt bepaald door den aard van dien plicht zelf, moet de kennis hiervan ook weer vanzelf leiden tot de kennis van de betrokken deugd.

Om te spreken in de terminologie van St. Thomas' deugdenleer : indien we er in slagen den *finis proximus* van de missie-activiteit duidelijk voor oogen te krijgen, dan is voor ons deze activiteit gespecificeerd. De finis proximus specificeert de handeling[2]) ; gaat het over een *reeks* handelingen, die afzonderlijk een eigen species hebben (b.v. de missie-*activiteit*), maar die alle op één finis gericht zijn, dan vloeit deze heele reeks voort uit één impereerende deugd, die de reeks-als-zoodanig specificeert.[3]) De aldus gespecificeerde activiteit, specificeert weer de verplichting ertoe.

[1]) Zie „Het Missiewerk" 1940, p. 179.
[2]) S. Theol. Ia IIae, q. 18, a. 6 ; IIa IIae, q. 11, a. 1, ad 2um.
[3]) „Semper enim habitus ad quem pertinet finis, imperat habitibus ad quos pertinent ea quae sunt ad finem". (Ia IIae, q. 114, a. 4, ad 1um). — „Actus inferioris virtutis est melior et magis meritorius ex hoc quod imperatur a superiori virtute, cuius actus fit per imperium". (IIa IIae, q. 88, a. 6, c.) — Cfr. IIa IIae, q. 32, a. 1, ad 2um ; q. 147, a. 2, ad 2um ; q. 58, a. 6, ad 4um.

Het bestaan, de omvang van een juist-gespecificeerde verplichting, moet ook logisch voortvloeien uit den eigen aard van die verplichting zelf : beschouwt met deze, dan moet bestaan en omvang ervan duidelijk worden, dan is men m.a.w. in staat het *argumentum* intrinsecum te geven. Dit voert weer noodzakelijkerwijze tot de juiste bepaling van de *deugd*, waarmede de verplichting intrinsiek verband houdt of : waarvan de uitoefening van de verplichting een „actus elicitus" is (of een reeks actus per se imperati, indien het gaat over een „activitas", een complex van verschillende actiones). [1])

Willen we dus komen tot het einde van deze controverse, dan moeten de volgende kwesties worden opgelost : 1. Welk is de finis proximus van de missie-activiteit ? 2. Welk is de eigen aard van de verplichting tot die activiteit ? 3. Hoe vloeit deze verplichting voort uit dien eigen aard ? 4. Welke deugd disponeert den mensch tot de uitoefening van dezen plicht ?

Wij achten ons niet in staat, die kwesties tot aller voldoening op te lossen ; wel meenen we, eenige nieuwe gezichtspunten naar voren te kunnen brengen en, geleid door St. Thomas, den o.i. eenigen weg te kunnen aanwijzen, waarlangs naar een oplossing dient gestreefd te worden. Vooral in de streek van het 4e punt zijn echter de rotspunten hoog en de bergpaden glibberig : mochten we het evenwicht verliezen, dan vange een vriendelijke en meer ervaren theoloog ons op....

1. Welk is het *doel* van de geheele wereld-missieactiviteit ? Waarnaar streven *objectief* alle missionarissen en alle missie-ijveraars ? Sommige wat oudere theoretici, wier verdienstelijke werken nog steeds met nut gebruikt worden, konden er nog niet in slagen, dit doel volledig en zonder eenige „zweving" te definiëeren. Daarvandaan hun afwijkingen in de kwestie van den missieplicht, daarvandaan grootendeels de controverse : deze schijnt wel hoofdzakelijk te bestaan tusschen nieuwere missiologen eenerzijds en oudere anderzijds : de nieuweren, voortbouwend op het pionierswerk der ouderen, hebben vele kwesties tot grootere helderheid gebracht. We noemen onder de ouderen (wat hun *boeken* betreft) Prof. Dr. Schmidlin (1923) [2]) en P. Dr. Grentrup

---

[1]) „Species habituum distinguunter secundum species actuum". (IIIa, q 85 a. 2, c.)
[2]) „Katholische Missionslehre", p. 239 vv. ; p. 241, nota 7 ; pp. 82—88.

S.V.D. (1925) [1]). Onder de nieuweren komt de eereplaats toe aan Prof. Charles S.J. die in 1926 de theoretische missiologie begon te doceeren aan het Collegium Maximum Lovaniense S.J. Hij zocht van den beginne zijn eigen weg en is hiervan niet meer afgeweken. [2]) Pater Perbal O.M.I. volgt hem sinds eenige jaren op den voet [3]), terwijl bij moralisten als Noldin-Schmitt [4]) en Aertnijs-Damen [5]) de invloed van Grentrup merkbaar is.

Over het specifieke missie-doel, het doel dat de missie-activiteit onderscheidt van iedere niet-missionarische streving, kan nu echter niet meer getwijfeld worden. De Encycliek ,,Rerum Ecclesiae'' gaf dit in 1926 op de meest uitdrukkelijke wijze aan : ,,Quorsum, quaesumus, sacrae missiones pertinent, nisi ut in tanta immensitate locorum *Ecclesia* Christi *instituatur ac stabiliatur* ?'' Men had dit ook reeds in 1919 kunnen lezen bij Benedictus XV (Maximum illud) die het *eindpunt* van de missioneering identificeert met de *vestiging der Kerk* : ,,. . . . missionarii opus feliciter *expletum, Ecclesiamque* praeclare esse *fundatam* iure dixeris.'' [6]) Ja zelfs, reeds de Doctor Angelicus had in zijn Summa deze richting aangegeven : hij leert ons, dat de prediking van het Evangelie pas haar volledig *effekt* bereikt, dus haar finis, wanneer ,,in qualibet gente'' de Kerk is gegrondvest (,,fundetur Ecclesia''). [7]) We houden ons aan deze uitspraken en gaan niet verder in op de intrinsieke argumenten, om de door papierschaarschte geboden plaatsruimte niet te buiten te gaan. Dit is voor ons doel slechts een quaestio praesupposita, wier fundeering overigens — zoo noodig — toch wel duidelijk wordt bij aandachtige lectuur van dit artikel.

De missie-activiteit komt dus tot haar *term*, wanneer in een streek, waar Christus' Kerk nog niet gevestigd of ontworteld was, deze (opnieuw) zichtbaar en blijvend verschijnt in haar uitwendige structuur en met haar inwendig leven. Dit inwendig aspect mag in de missiologie niet verwaarloosd worden, een verwijt dat de Eerw. Heer Weterman misschien met eenig recht lanceert aan het

---

[1]) ,,Jus Missionarium'' I, p. 4, 7, 91—98.

[2]) ,,Dossiers de l'action missionnaire'', 1e ed., 1926 etc., Doss. 36—38 ; 2e ed., 1938, Vol. I, pp. 17—28 ; p. 168.

[3]) Vooral in zijn ,,Premières leçons de théologie missionnaire'' (Paris, '37), p. 59 vv, p. 120 vv. (Cfr. Nouvelle Rev. Théol., 1937, pp. 1128—1130).

[4]) Uitg. 1935, Vol. II, n. 18.

[5]) Uitg. 1939, Vol. I, n. 315bis.

[6]) Cfr. ,,Het Missiewerk'', 1940, p. 76, nota 61 ; p. 186.

[7]) Ia IIae, q. 106, a. 4, ad 4um.

adres van Prof. Charles.[1]) Wij moeten de Kerk in deze kwestie niet *beschouwen* — uit apologetische reactie tegen het Protestantisme — als een goed-functioneerend zichtbaar organisme, als een ,,vereeniging'', een ,,bond'' van geloovigen onder het bestuur der hiërarchie, maar we moeten haar nemen voor wat ze *is*, in haar volledige zichtbare en onzichtbare realiteit : als het mystiek Lichaam van Christus, als het goddelijk-menschelijk instituut op deze wereld.

We poneeren daarom, dat de missie-activiteit als formeel doel beoogt het tot stand brengen en bevorderen van den ,,geografischen'' groei, van de plaatselijke belichaming van het corpus mysticum in zijn uiterlijken verschijningsvorm en daarmee in zijn innerlijke levenskracht, welk proces in een bepaalde streek pas voltooid is, wanneer ook daar dit levend organisme, deze Christusgemeenschap *blijvend* in staat is den cultus hierarchicus aan God te brengen en op normale wijze de opeenvolgende generaties van een volk in zijn zaligenden schoot op te nemen. Dit is een langzaam (maar niet eindeloos !) groeiproces, waarbij de missionaris ,,plantend'' en ,,besproeiend'' optreedt, eenlingen bekeerend, het vereischte ,,klimaat'' scheppend, den groei in de richting leidend van de door Christus gewilde en door de Kerk nader bepaalde kerkelijke structuur. Door de kracht van het organisme zelf, geput uit den eigen voedingsbodem (het volk), die door den H. Geest wordt overschaduwd en door Christus' genade bevrucht, komt dan deze plant tot groei, de missionaris wordt meer en meer overbodig en de Paus zal ,,geenszins aarzelen'' hem naar elders over te plaatsen [2]) om daar opnieuw te beginnen, wanneer de stevig ingewortelde en compleet uitgegroeide boom in staat is voortaan lommer en nestgelegenheid te geven aan de ,,volucres coeli'', id est animabus justorum.

Meer concreet gezegd : het missiedoel is in een bepaalde streek bereikt, wanneer daar zooveel menschen bekeerd zijn en tot ernstige beoefening van alle christelijke deugden gebracht, zooveel personen tot degelijke en in verschillende mate ontwikkelde en zelfstandig geloovende katholieken gemaakt, een dusdanige sociale

[1]) ,,Het Missiewerk'', 1940, p. 176, nota 2. Men leze echter *alle* geschriften van Charles, b.v. zijn referaat op het 3e nationaal Congres der Unio Cleri in Frankrijk, Lyon 1935, Verslagboek pp. 7—15 ; ,,La prière missionnaire'', ,,La robe sans couture'', etc.

[2]) ,,Rerum Ecclesiae''.

toestand is geschapen, moreel, cultureel, economisch, civiel, hygiënisch...., zooveel inheemsche jonge mannen tot flinke priesters zijn gevormd en in voldoende aantal verspreid over een bepaald territorium, en op dusdanige wijze hun opvolging is verzekerd...., en ook: zooveel jonge mannen en vrouwen tot een volmaakter christelijk leven en zoo tot een beter gegrondvest kerkelijk leven zijn gebracht in den religieuzen staat, dat de inlandsche kerkgemeenschap — na de voltooiïng van het Priesterschap in een Bisschop — een zelfstandig leven kan gaan leiden „met eigen kerken, met eigen clerus, uit de streek geboortig, met eigen middelen"....: „eigen scholen, weeshuizen, tehuizen (asili), hospitalen en andere instellingen."[1]) Dàn is de vereeniging met den kerkelijken eeredienst en de ontvangst der heilsmiddelen voortaan voor allen — geloovigen en ongeloovigen — moreel verzekerd, normaal mogelijk en bereikbaar. En dan begint pas de groote activiteit der Kerk, met als onmiddellijk doel: cultus Dei en sanctificatio animarum (confirmatio fidelium, conversio infidelium et acatholicorum).

Men lette er op, dat dit laatste slechts het *verwijderde* doel is, door den missionaris nagestreefd, terwijl zijn finis proximus (dat wat zijn activiteit specificeert!) is: de vestiging der Kerk. Niet de activiteit der eenmaal gevestigde Kerk termineert proxime het missiestreven, maar de gevestigde Kerk zelf, het corpus mysticum, eens te meer belichaamd, geconcretiseerd in een bepaald territorium, geworteld in een bepaald volk.

2. Hiermede is de eigen aard van den missieplicht naar voren gebracht: het is de plicht tot Kerkuitbreiding, zooals de missiologie is: de wetenschap der Kerk-uitbreiding. Deze apostolaatsvorm is eigen aan alle missionarissen en missie-ijveraars, d.w.z. aan al degenen die in een streek waar de Kerk niet gegrondvest is, op een of andere wijze medewerken aan dit doel, en aan al degenen, die door hun activiteit, gevoerd vanuit het land waar de Kerk wèl tot volkomenheid is gebracht, in welken vorm dan ook weer hetzelfde *doel* nastreven. Het doel immers specificeert de activiteit; alle individueele actiones, uiteraard op eenzelfde finis gericht, constitueeren één activitas: zij worden opgeheven in één en dezelfde orde en ontvangen hier haar eigen vorm, haar eigen „kleur"

[1]) Decretum S.C. de Prop. Fide, 20 Mei 1923 (Sylloge praecip. document. ad usum Missionariorum, pp. 215—216). — Hier wordt als doelwit van de missioneering aangegeven: „de geheele bewonderenswaardige instelling van onzen Verlosser (in het missieland) invoeren, grondvesten en tot vitaliteit brengen."

en prijzenswaardigheid, haar eigen deugdelijkheid en verdienste. „Qui recipit prophetam in nomine prophetae mercedem prophetae accipiet." (Mt. X, 41).

Deze apostolaatsvorm bestaat in het opbouwen der Kerk van den grond af, het methodisch opbouwen en het oproepen en bevorderen van den levenden groei, totdat de volwassenheid bereikt is. De missionaris treedt scheppend op. Hij schenkt aan de Kerk van Christus nieuwe volken en nieuwe culturen en zijn werk zal pas voltooid zijn, wanneer deze wereld-kerk alle volkeren als zoodanig — waarvoor ze primario bestemd is — tot zich op dusdanige wijze heeft opgeheven (door ze in zich op te nemen), dat haar bovennatuurlijke werkdadigheid normaal en blijvend kan uitgaan naar de gedoopte en de — zij het nog millioenen — ongedoopte individuën.

Dàn is het missie-stadium (geleidelijk!) overgegaan in het gewone zielzorg-stadium; nu worden nog steeds zielen bekeerd en heidenen gekerstend, nu wordt nog steeds het geloof verkondigd en het Evangelie gepredikt, nu worden nog steeds de menschen opgevoerd tot een hooger christelijk leven, echter niet meer als (intrinsiek) middel om de Kerk te grondvesten (want het volk heeft *zijn* kerk gekregen), maar als *doel* zonder meer: hun zaligmaking door de opname en het leven in de groote Christus-gemeenschap. De missionaris, de kerk-bouwer, geeft een kerk aan de geloovigen, de zielzorger geeft geloovigen aan de Kerk. [1]) Het eerste is een meer primaire noodzaak dan het tweede; de missie-activiteit beantwoordt aan de eerste wezensbestemming der Kerk: docete omnes *gentes* en dit „cum pleno effectu, ita scilicet quod in qualibet gente fundetur Ecclesia." [2]) — Deze bepaalde noodzaak maakt juist dezen bepaalden plicht. De noodzaak is er, er is iets wat primario mòèt gebeuren met de Kerk: haar territoriale en ethnografische uitbreiding; dit verloopt niet volgens physieke, physiek-onafwendbare wetten, doch volgens moreele wetten. Een noodzaak, die rust op vrije wezens en dus psychologisch-vrij tot uiting komt, maar moreel-gedwongen: een moreele band, een ligamen morale, een obligatio. *(Wordt vervolgd).*

Kasteel Gemert. P. Ed. LOFFELD C.S.Sp.

---

[1]) Abbé André in het Verslagboek v. h. Congres van Lyon 1935, p. 57.
[2]) Ia, IIae, q. 106, a. 4, ad 4um — Cfr. Pius XII, „Het Missiewerk", 1940, p. 76, nota 61.

ZWARTE MUZIEK

Kunst is een levensuiting, een klankbord van de ziel, dat het leven naar buiten draagt ; en de eerste uitzending daarvan, zegt men, is de muziek. Bestudeerde menschen hebben bevonden, dat de muziek de grondslag vormt van alle kunst en onze ondervinding daaromtrent bij de zwarten was als een blije ontmoeting van de werkelijkheid, die daaraan beantwoordt, want ook bij hen bestaat een levensuiting, voortkomend uit de menschelijke ziel, die te klein is om haar belevenissen in zich te blijven dragen en ze wil uitstorten met geweld, zoo mogelijk over de heele wereld en in bovenaardsche klanken en kleuren. En juist op de golven van de muziek weet de zwarte nog het best en bijna uitsluitend zijn binnenste te verraden. Want al neemt de kunst geen groote plaats in zijn leven in — hetgeen een logisch gevolg is van gemis aan hooger leven en beschaving, vooral van binnen uit — toch heeft hij een zekere bedrevenheid en begaafdheid op muzikaal gebied, een ontvankelijkheid voor alles, wat klank heeft.

Onder de elementen die de muziek samenstellen of vergezellen, is vooral het rythme bij hen het meest ontwikkeld. Dit vindt zijn verklaring in de dansen, die zij in groote verscheidenheid kennen en waarbij ze de kunst van het rythme om zoo te zeggen hebben uitgebuit. Het dansen zit den neger in zijn natuur, van zijn hoofd tot zijn beenen en we kunnen wel haast zeggen, dat hij een groot deel van zijn leven dansende doorbrengt. En tegelijk met zijn dansen is zijn rythme rijk geworden en geeft de bekoorlijkheid en bevalligheid aan zijn muziek en zang. Dit rythme is tamelijk vrij; het herhaalt zich wel in regelmatig terugkeerende reeksen, maar de maatverdeeling van Europeesche muziek is hun toch vreemd.

Heel hun muziek is gebaseerd en afhankelijk van die dansen en ook, als een neger zingt of muziek maakt zonder te dansen, is zijn lied toch altijd een danslied. Volksliederen of gelegenheidsliederen kennen ze niet en echte kunstenaars, menschen die God en hun volk dienden door de kunst en hun leven daaraan konden wijden, zijn onder hen nog niet opgestaan. Zooals we boven zeiden : dat fijne, soms verfijnde rythme geeft de bekoorlijkheid aan hun muziek, want geen melodie of tekst, noch begeleiding of instrumenten kunnen daarop aanspraak maken. De melodie is arm en heeft weinig wendingen. Meer dan drie of vier noten gebruiken ze niet. Onze volledige toonladder heb ik hier bij de Azanden nog niet kunnen ontdekken, tenzij we de noten van de verschillende zangers samenvatten. Die enkele noten, toch kunstig gebogen in arsis en thesis, worden herhaald op het rythme van den dans, honderden, duizenden ja tienduizenden malen. Want zoo lang de maan lacht aan den hemel, lacht de neger en zingt hij al dansende zijn dronken lied. Enkele malen maakt de melodie een sprong omhoog als een natuurlijke streving naar een hoogtepunt, maar met dezelfde intervallen als tevoren. Voor ons Europeanen zijn die eindelooze herhalingen verschrikkelijk ééntonig, maar de neger is oververzadigd van plezier, als hij zoo kan zingen. Een opvallend verschijnsel is, dat die uitbundige uitingen van plezier meestal gedragen worden door een mineur-accoord, wellicht omdat de mineur dichter ligt bij ons natuurlijk muzikaal gevoel en soepeler

is, terwijl de majeur hard klinkt en eenigszins opgedrongen is aan ons gehoor. Sommige van hun intervallen zijn fijner dan de onze en doen denken aan een onderverdeeling van halve noten. Daartegenover staat — hetgeen een beetje onverklaarbaar is — dat onze zwarten veel moeite hebben om de halve afstanden tusschen *mi* en *fa* en tusschen *si* en *do* van onze toonladder, aan te leeren en dat het hun bijna onmogelijk is een kruis of een mol te zingen, die niet tot de toonladder behoort. Misschien komt dat omdat die toonladder hun nog niet zoo eigen is, dat ze er zich vrij van los kunnen maken, als de melodie dat vraagt.

De tekst is kort als de melodie en meestal afgeleid van nietszeggende voorvallen. Een voorbeeld illustreert dit duidelijk:

„De gesi amope; de te".

„Een vrouw heeft tegen de Paters opgespeeld, dat is geen vrouw".

Uit alles blijkt dat de kunst der muziek bij de negers nog geen goden- of muzenplaats heeft verworven. Maar hij heeft dezelfde fijne snaren in zijn door God geschapen ziel als wij en met de kennis van God zal ook de smaak voor diens schoonheid op aarde in hen groeien. De negerstem, alhoewel ongeoefend, is even bekwaam als de onze en zijn onvervalscht gevoel is zeer ontvankelijk voor de reine klanken, waarmee God ons op deze wereld naar hartelust laat spelen. Het eenvoudigste liedje is hem welkom en neemt hij vlug en blij in zich op als een nog niet ontdekte verrassing voor zijn eigen stem.

Vooral met het Gregoriaansch, die echo uit den hemel, kunnen en willen we hun talenten opvoeren tot een zuivere bloei van negerkunst. U moest ons seminarie-koortje eens hooren zingen in de Pontificale Mis.

Gaudeamus! Laten we er blij om zijn!

Bondo (Congo). FR. HULSKAMP O.S.C.

BOEKBESPREKING

Boddeke, Prof. H. — C.ss.R. — *Jeruzalem-Antiochië. De Prediking van Petrus.* — J. J. Romen & Zonen, Roermond, 1938. — 231 blz. — f 2.35; geb. f 3.15.

De schrijver van deze monographie, — in de zoo gunstig-bekende reeks Bijbelsche Monographieën, onder leiding van Prof. Dr. J. Keulers — behandelt de geleidelijke en volledige vrijwording der Christelijke Kerk van het Jodendom, waaraan zij in den aanvang uiterlijk door sterke banden was vastgehecht. De geschiedenis van deze vrijwording, die samengaat met de snelle uitbreiding en innerlijke ontwikkeling der jeugdige Kerk, staat beschreven in het eerste gedeelte (hfdst. 1—12) van de „Handelingen der Apostelen". Jeruzalem en Antiochië in Syrië zijn als de twee polen, waartusschen de kerkelijke ontwikkeling der eerste twintig jaren zich beweegt; dit verklaart den titel, dien Schr. voor zijn verhandeling heeft gekozen.

Voor de indeeling van zijn boek volgde Schr. de opdracht van Christus aan Zijn Apostelen, dat zij Hem zouden getuigen in Jeruzalem en in geheel Judea en Samaria en tot aan het uiteinde der aarde ; deze aanduidingspunten van den ontwikkelingsgang der Evangelie-prediking komen dan ook in dit werk naar voren.

In eerbiedige aansluiting aan den tekst der H. Schrift heeft hij zich uitmuntend van zijn taak gekweten. Op iedere bladzijde speurt men, dat hij zijn stof volkomen beheerscht, dat hij zijn taal en stijl heeft verzorgd, dat hij de soms schaarsche gegevens heeft verwerkt tot een betrouwbaar en boeiend verhaal. Op meesterlijke wijze heeft hij de leidende kracht van den H. Geest in de eerste geschiedenis der Kerk, tevens de oudste missiegeschiedenis, doen uitkomen. Daarbij vormen verschillende beschouwingen, o.a. over den eigendom der geloovigen van Jeruzalem (blz. 29—30), over de benaming „christenen" (blz. 153—155), over de zitting der Jeruzalemsche Kerk (blz. 216—224) enz. modellen van commentaar.

De lezing van dit voortreffelijk boek zal het vertrouwen verlevendigen in den bijzonderen bijstand van God, die in alle wederwaardigheden en gevaren met de Kerk zal blijven tot aan de voleinding der eeuwen, en de kinderlijke gehoorzaamheid versterken aan de opvolgers der Apostelen, die de H. Geest gesteld heeft om de Kerk te besturen.

A. M.

Freitag, A. — S.V.D. — *Der Diener Gottes Arnold Janssen.* — Missionsdruckerei Steyl, z.j. — 40 S.

In een kort bestek wil Schr., zooals trouwens de ondertitel aangeeft, de beteekenis voor onzen tijd beschrijven van p. Arnold Janssen's leven, werken, heiligheid en mystiek geloofsleven.

In vier schetsen schildert Schr. achtereenvolgens het leven van Arnold Janssen, den man der Goddelijke Voorzienigheid en diens zending ; den man der Voorzienigheid in deugd en heiligheid ; den Dienaar Gods.

Wij waardeeren in deze beheerschte brochure, die men aandachtig en langzaam moet lezen, vooral, dat Schr. zijn stof ordelijk indeelt, zich bij elk afzonderlijk punt strikt aan die indeeling houdt en zijn gedachten in afgewogen woorden weergeeft. Zoodoende ontstond een klein, maar inhoudrijk geschrift over den stichter van Steyl, wiens zaligverklaringsproces aanhangig is.

A. M.

IMPRIMATUR.

Gestel St. Michaelis, die 24 Jan. 1942. J. C. VAN OVERBEEK a.h.d.

DOCTOR GENTIUM

II

Theologische Grondslagen en methodische Beginselen

In het vorig artikel [1]) zagen we reeds, dat de H. Paulus zijn apostolaat onder de heidenen ook gemotiveerd heeft ; echter deed hij zulks nooit met een beroep op het algemeen missiebevel van Christus. Bij de nadere beschrijving van de theologische grondslagen, waarop de Apostel der heidenen zijn werkzaamheid baseerde, bepalen we ons tot enkele essentiëele punten.

Den diepsten grondslag van zijn missionarisch universalisme zag de Apostel in *de leer van den éénen en almachtigen God*. Er bestaat slechts één God, die Zijn heerschappij met niemand deelt. Dit was reeds voor den Jood Saulus een fundamenteele waarheid ; en christen geworden, zou hij Hem noemen : ,,den Koning der koningen en Heer der heeren, die alleen de onsterfelijkheid bezit, die het ontoegankelijk licht bewoont'' (1 Tim. 6, 15—16). Hij prijst Hem als den ,,Koning der eeuwen, den onvergankelijken, onzichtbaren, eenigen God'' (1 Tim. 1, 17). Aan de Corinthiërs schrijft hij : ,,Wij weten, dat er eigenlijk geen afgod in de wereld bestaat, en dat er geen God is, behalve Eén'' (1 Cor. 8, 4). Op deze eenheid en eenigheid van God berust Diens universeele beteekenis. Hij is oorsprong en einddoel van al datgene, wat buiten Hem bestaat. ,,Uit Hem en door Hem en voor Hem is alles'' (Rom. 11, 36) ; met deze praegnante woorden formuleert de Apostel de oorzakelijke en doel-oorzakelijke verhouding van God tot al het geschapene. Elke poging om God voor een bepaald volk in beslag te nemen, beteekent volgens St. Paulus een aanslag op Diens eenheid. ,,Of is God alleen voor de Joden en niet voor de heidenen ? Zeer zeker ook voor de heidenen ! Want het is dezelfde God'' (Rom. 3, 29—30). Wanneer nu de ééne, ware God godsdienstig-zedelijke beteekenis heeft voor de geheele menschheid, dan moet Hij ook aan de heidenen bekend gemaakt worden. Welnu, dit veronderstelt en vereischt missioneering onder hen ; immers ,,hoe zullen ze Hem aanroepen

[1]) H. M. 23 (1942) blz. 3—11.

in Wien ze niet hebben geloofd ? En hoe zullen ze in Hem gelooven, van Wien ze niet hebben gehoord ? En hoe zullen ze hooren, als er geen prediker is ? En hoe zal men preeken, als men niet gezonden is ?" (Rom. 10, 14—15). Deze woorden hebben in den samenhang weliswaar betrekking op de Joden, maar zij gelden in het algemeen. In de oogen van St. Paulus is de missioneering onder de heidenen het gewone middel om het goddelijk heilsplan ten uitvoer te leggen. Als St. Paulus een anderen weg gezien had, zou hij den Joden het verwijt bespaard hebben, dat zij hem beletten tot de heidenen spreken om hen te redden, en daardoor de maat van hun zonden vol maakten (1 Thess. 2, 16).

Een tweede waarheid, welke voor St. Paulus een theologischen grondslag vormde voor zijn missiewerkzaamheid, was *de eenheid van het menschelijk geslacht.* „God heeft", aldus sprak Paulus in zijn rede op den Areopaag, „uit één Vader alle volken der menschheid gemaakt en ze over de gansche aarde doen wonen" (Hand. 17, 26). De veelheid der volken en hun verscheidenheid in taal, kleur, zeden, beschaving enz. bewijst niets tegen den gemeenschappelijken wortel van het menschelijk geslacht. Omdat nu Joden en heidenen, Grieken en barbaren van denzelfden stamvader afstammen, staan zij ook allen in dezelfde natuurverhouding tot hun gemeenschappelijken Schepper en dragen zonder uitzondering de trekken van het evenbeeld Gods ; allen zijn van Gods geslacht (Hand. 17, 29). Wegens deze gelijkenis op God van alle menschen heeft de polytheïstische afgoderij geen recht van bestaan ; de onwaardige en valsche voorstellingen moeten verdwijnen. Dit nu beoogt de christelijke prediking, waarvan de noodzakelijkheid derhalve, ook van het standpunt der verwantschap van de menschen met God, in het oog springt. Een verder gevolg van deze oorspronkelijke verbondenheid der menschen onderling is hun godsdienstige gelijkberechtigdheid. Paulus verkondigt zulks met de woorden : „Want bij God is geen aanzien des persoons" (Rom. 2, 11), en elders : „De besnijdenis is niets, de onbesnedenheid evenmin, maar alleen de onderhouding van Gods geboden" (1 Cor. 7, 19).

Intusschen mag men de door den Apostel uit de gemeenschappelijke afstamming afgeleide godsdienstige solidariteit en gelijkberechtigdheid van Joden en heidenen, besnedenen en onbesnedenen, niet overdrijven. Paulus ging niet zoo ver, dat hij elke bevoorrechting van het Israëlitische volk ontkende. Overeen-

komstig de Oud-Testamentische Openbaring heeft hij de tijdelijke bevoorrechting der nakomelingen van Abraham gedurende het vòòr-christelijk tijdvak erkend en als een onverdiende Godsgave verheerlijkt (Rom. 9, 4) in bewoordingen, waarin men den weerklank kan hooren, dien deze bevoorrechting van zijn eigen volk in Paulus' borst verwekte. Evenzeer erkende hij, dat Israël recht erop had om het eerst de evangelieverkondiging te vernemen; want het evangelie „is een goddelijke kracht ter zaligheid voor iedereen die gelooft; eerst voor den Jood en dan voor den Griek" (Rom. 1, 16). En als geloofsverkondiger was Paulus ruimhartig en tegemoetkomend ten opzichte van het erfdeel zijner vaderen, de besnijdenis en andere Joodsche gebruiken. Doch ondanks deze milde praktijk bleef hij overtuigd, dat de bevoorrechte positie van het Jodendom met Christus' offerdood had opgehouden. De bondsverhouding tusschen God en het volk der besnijdenis was afgeloopen, omdat Christus de vervulling en het einde van de Wet had gebracht (Rom. 10, 4). „Christus heeft ons verlost van den vloek van de Wet, door voor ons tot vloek te worden; want er staat geschreven: „Vervloekt wie hangt aan het hout"; opdat door Jesus Christus de zegen van Abraham over de heidenen zou komen" (Gal. 3, 13—14). God heeft in de volheid der tijden Zijn Zoon gezonden, „opdat Hij allen loskoopen zou die staan onder de Wet, en wij het kindschap zouden beërven" (Gal. 4, 5). De bevoorrechting van Israël om het volk Gods te zijn ging derhalve op de menschheid over. In anderen vorm heeft Paulus de gedachte, die uit de afschaffing der Wet van zelf volgde, aldus uitgejubeld: „Thans is er geen Jood meer of heiden, geen slaaf en geen vrije, geen man en geen vrouw; want allen zijt ge één in Christus Jesus" (Gal. 3, 28).

De *algemeenheid van zonde en verlossing* zijn verdere punten in Christus' leer, welke Paulus zag in betrekking tot de wereldmissie; men kan ze dan ook als theologische grondslagen van zijn apostolaat beschouwen. „Zooals door één mensch de zonde in de wereld is gekomen en door de zonde de dood, zoo ook is de dood over alle menschen gekomen, omdat allen hebben gezondigd" (Rom. 5, 12). En nog: „Zooals door den val van den éénen over alle menschen verdoemenis is gekomen, zoo komt ook door de gerechtigheid van Eénen over alle menschen de rechtvaardiging ten leven. Want zooals door de ongehoorzaamheid van éénen mensch al die velen

tot zondaars zijn geworden, zoo zullen ook door de gehoorzaamheid van den Eénen al die velen gerechtvaardigd worden" (Rom. 5, 18—19). In zijn eersten brief aan de Corinthiërs drukt hij dezelfde waarheid aldus uit: ,,Zooals allen immers sterven door hun gemeenschap met Adam, zoo zullen ook allen door hun gemeenschap met Christus herleven" (1 Cor. 15, 22). ,,Christus is voor allen gestorven"; ,,God heeft door Christus de wereld met zich verzoend", luidt zijn belijdenis in 2 Cor. 5, 14, 19. Door Christus' bloed zijn niet slechts de Joden verlost, maar ook de heidenen: ,,Thans zijt ge nabij gekomen door Christus' bloed, gij die eertijds verre waart" (Eph. 2, 13); zij zijn het ook, die dood waren door hun zonden en hun onbesneden vleesch, en levend gemaakt zijn (Col. 2, 13). In de pastorale brieven lezen we nog: ,,Er is één God, en ook één middelaar tusschen God en de menschen, de Mensch Jesus Christus, die zich gaf als losprijs voor allen" (1 Tim. 2, 5—6); en: ,,Want Gods genade is verschenen, redding brengend aan alle menschen" (Tit. 2, 11):

Volgens Paulus' diepste overtuiging zijn derhalve de persoon en het werk van Jesus niet tot één volk beperkt, maar zij hebben beteekenis en zijn bedoeld voor heel de menschheid. De geheele, in de zonde verstrikte, wereld moet deelachtig worden aan de verlossing van Christus; Deze is niet gekomen om voor Israël het rijk te herstellen, maar om de menschheid te redden. Welnu, in de reeds aangehaalde woorden van Rom. 10, 14, heeft de Apostel zijn overtuiging uitgesproken, dat de bemiddeling der heilsgoederen gebonden is aan menschelijke organen. En aldus sluit het universalisme van het heil de verplichting tot missioneering in zich.

Een laatste godsdienstige waarheid, waarop Paulus de missioneering baseerde, is *de algemeenheid van het laatste oordeel*. Heel de menschheid, levenden en dooden, zullen voor God verantwoording moeten afleggen bij het wereldgericht; hierop legt de Apostel den nadruk in zijn brieven aan de Thessalonicensen (1 Thess. 1, 10), aan de Romeinen (2, 5), aan de Corinthiërs (1 Cor. 11, 32; 2 Cor. 5, 10), aan de Colossenzen (3, 24), aan de Galaten (6, 7). Het voorwerp van het wereldgericht zal de houding der menschen zijn ten opzichte van God en Christus. Degenen, ,,die God niet kennen en niet luisteren naar het Evangelie van onzen Heer Jesus, zullen gestraft worden met eeuwig verderf" (2 Thess. 1, 8—9); maar deze straf zal enkel dezulken treffen, die God en Christus bewust hebben

afgewezen, die „ongehoorzaam waren aan de waarheid en luisterden naar de ongerechtigheid" (Rom. 2, 8). Welnu, dit algemeene gericht vereischt als voorspel de wereldmissie, evenals de oogst den zaaitijd veronderstelt.

De H. Paulus heeft zich derhalve er niet mede tevreden gesteld, zijn missioneering onder de heidenen te motiveeren met een onmiddellijke roeping, maar hij heeft de dogmatische grondslagen ervan blootgelegd. Zijn apostolaat onder de heidenen staat niet voor ons als een daad van blinde gehoorzaamheid aan een goddelijke opdracht, maar als de uitdrukking en verwerkelijking van godsdienstige waarheden, van welker beslissende beteekenis voor het universeele missiewerk de overwegende geest van den Apostel al langer hoe meer doordrongen werd.

Wie met den vinger op de landkaart de onstuimige missievaart van den H. Paulus nagaat en dan in het Boek der Handelingen en in diens brieven den groei van de talrijke kerken ziet, staat verbaasd over de wonderbare vruchtbaarheid van Paulus' missiearbeid. Als van zelf rijst dan de vraag naar de methodische beginselen, die hem bij dit werk hebben geleid; beginselen die hij niet tevoren had op- en samengesteld, maar die bleken uit zijn methode en die hij bij gelegenheid in zijn toespraken en brieven ook formuleerde. Zeker, het bovennatuurlijke, de Geest Gods deed zich vaak gelden bij de keuze der wegen en plaatsen, bij den duur van het oponthoud enz., zooals we o.a. lezen in Hand. 16, 6—9: „Zij (Paulus en Timotheus) trokken nu Phrygië en de streek van Galatië door, omdat de H. Geest hen belette, het woord in Azië (bedoeld is de Romeinsche provincie van dien naam in Kl.-Azië) te verkondigen. Toen ze dicht bij Mysië waren gekomen, trachtten ze naar Bithynië te gaan, maar de Geest van Jesus liet het hun niet toe. Ze trokken dus Mysië door en zakten naar Troas af. Daar had Paulus 's nachts een visioen: een Macedoniër stond voor hem en smeekte: Kom over naar Macedonië en help ons". Maar afgezien van Paulus' onvoorwaardelijke onderwerping aan dergelijke aanwijzigingen van boven, kunnen we toch in zijn apostolaat eenige richtlijnen ontdekken, die hem voor den geest moeten hebben gestaan bij zijn missiearbeid.

We noemen vooreerst *zijn kostelooze prediking* van het Evangelie. Weliswaar kende de H. Paulus het evangelisch woord, dat de

arbeider recht heeft op zijn onderhoud (Matth. 10, 10), en heeft zelfs bij gelegenheid dit recht op natuurlijke gronden en met uitspraken van de H. Schrift treffend verdedigd (1 Cor. 9, 6—11), maar voor zich zelf heeft hij van dat recht geen gebruik gemaakt (1 Cor. 9, 15, 18) : hierin juist zag hij een bijzonderen roem en een buitengewone verdienste. Het noodige levensonderhoud verschafte hij, die in zijn jeugd het tentenmakersvak geleerd had (Hand. 18, 3), zich door handenarbeid. En het treft ons in de ziel, als wij in zijn bekentenis lezen : ,,Zooals een voedster haar kinderen koestert, zoo hebben wij naar u gesmacht, en was het ons een groot genot, u niet alleen Gods Evangelie, maar ook ons eigen leven te schenken, omdat ge ons zoo dierbaar waart. Broeders, ge herinnert u toch ons werken en slaven ; wij hebben u Gods Evangelie verkondigd, zwoegende nacht en dag, om niemand van u tot last te zijn'' (1 Thess. 2, 8—9). Niet minder aangrijpend is het, hem bij zijn afscheidsrede te Milete, terwijl hij zijn werkmanshanden in de hoogte steekt, te hooren verklaren : ,,Ik heb niemands zilver, goud of kleeding begeerd. Ge weet het zelf, dat deze handen hebben gearbeid voor mijn eigen behoeften en voor mijn gezellen. In ieder opzicht heb ik u getoond, dat men zóó arbeiden moet, om de zwakken te steunen, en de woorden van den Heer Jezus indachtig te zijn, die zelf heeft gezegd : Het is zaliger te geven dan te ontvangen'' (Hand. 20, 33—35). En nu moge de H. Paulus in bijzondere omstandigheden ook stoffelijken steun hebben aanvaard, dit bleven uitzonderingsgevallen. De bedoeling van zijn gewone handelwijze op dit punt was om iedere verdenking van hebzucht te ontgaan, om gunstig af te steken bij Oostersche rondtrekkende predikers van dien tijd, om de doorgaans arme kerken niet noodeloos te belasten.

Een tweede stelregel van St. Paulus was — zelf noemde hij het een eerezaak — *uitsluitend nieuwe kerken te stichten*. Zulks kwam geheel overeen met zijn fier en zelfstandig karakter. Maar het was vooral de uitkomst van zakelijke berekening en juiste kennis van personen en toestanden. Want de stichter van een kerk bleef, zooals van zelf spreekt, invloed erop uitoefenen. Om alle moeilijkheden te voorkomen, was het derhalve raadzaam, niet op de grondslagen van anderen te bouwen (Rom. 15, 20—21). Dit was dan ook de reden, dat de H. Paulus er nooit aan gedacht heeft, langeren tijd in de wereldmetropool te verblijven ; wel verlangde hij ook te Rome het evangelie te verkondigen en ook daar eenige vruchten

te plukken, maar slechts op doorreis, nl. naar Spanje (Rom. 15, 24).

Bij voorkeur richt Paulus zich naar de *belangrijke centra*, de dichtbevolkte steden, de voorname havens, de kruispunten van groote handelswegen. Van daaruit toch worden de gedachten en het geloof gedragen naar de kleinere steden, de dorpen, het binnenland. Reeds in zijn Joodschen tijd, toen hij de vervolging tegen de christenen leidde, had hij het belang van de groote steden ingezien voor het verspreiden van nieuwe gedachten. Zoodra hij de Kerk te Jeruzalem had uiteengejaagd, liet hij de christenen over het land loopen, doch trok zelf naar de voorname handelsstad Damascus, om vooral daar het jong geloof uit te roeien. De uitslag van deze apostolaatsmethode bewees, dat Paulus juist gezien had: vanuit de centra verspreidde zich het geloof in kringen over het land. Weinige maanden na zijn prediking in Thessalonica kon hij aan de christenen in die stad schrijven: ,,Door u kreeg het woord des Heeren een goeden naam niet slechts in Macedonië en Achaja, maar in iedere plaats kwam uw geloof in God aan den dag'' (1 Thess. 1, 8). Toen hij twee jaar te Ephese gewerkt had, hadden alle bewoners van Azië, Joden zoowel als heidenen, het woord des Heeren vernomen'' (Hand. 19, 10).

Nog om een andere reden koos St. Paulus bij voorkeur de groote steden uit, omdat hij daar nl. Joodsche synagogen vond. Eerst trad hij dan in die synagogen op, voor Joden en godvreezende heidenen, won doorgaans een gering aantal Joden en een groot aantal heidenen, werd uit de synagoge verjaagd, trok met zijn leerlingen weg, riep ze bijeen in groote burgerhuizen en bewerkte van daar uitsluitend de heidenen. Zoo bracht hij in beoefening het woord, dat hij en Barnabas te Antiochië tot de Joden spraken: ,,Aan u moet het eerst Gods woord worden verkondigd; maar nu ge het verwerpt, en u zelf het eeuwig leven niet waardig oordeelt, ziet, nu wenden wij ons tot de heidenen''. (Hand. 13, 46).

Het opvoedkundig beginsel der *aanpassing*, hetwelk ook de H. Paulus bij zijn missiearbeid huldigde en toepaste, heeft hij zelf als volgt geformuleerd: ,,Ofschoon ik vrij sta tegenover allen, heb ik me toch tot slaaf van allen gemaakt, om er zooveel mogelijk te winnen. Voor de Joden ben ik als een Jood geworden, om Joden te winnen; voor hen, die onder de wet zijn, als een die onder de wet staat, — ook al sta ik niet onder de wet — om hen te winnen, die onder de wet staan. Voor hen, die zonder wet zijn, als een

zonder wet, — hoewel niet zonder wet van God, maar onder Christus' wet — om hen te winnen, die zonder wet zijn. Voor de zwakken ben ik zwak geworden, om de zwakken te winnen. Voor allen ben ik van alles geworden, om met alle middelen eenigen te redden" (1 Cor. 9, 19—22). Dit tactvol rekening houden met den stand, het verstand en den toestand van de hoorders kan verschillende vormen aannemen.

Voor de Joden bewijst Paulus in de synagogen de vervulling van de oude voorspellingen. Om zijn stamgenooten tegemoet te komen en elken argwaan weg te nemen, spreekt hij tot hen in hun moedertaal, laat Timotheus besnijden en legt zelf de Nazareeërgelofte af. Vooral wekt het onze bewondering, hoe hij zich zoo goed bij de Hellenistische wereld wist aan te passen ; hij was immers volgens zijn karakter en opvoeding een Semistische Israëliet, een ijveraar voor de Wet en de Joodsche gewoonten en stond vreemd tegenover Grieksche wijsheid en kunst. Bij hem zou men een rijke mate van Judaïsme verwachten ; hij kon immers zijn natuur niet verloochenen en hij koesterde ongetwijfeld genegenheid voor zijn volk en gebruikte Rabbijnsche uitdrukkingen. Maar ten koste van veel inspanning en moeite gelukte het hem zich in de Hellenistische voorstellingswereld en zielestemming thuis te gaan voelen. Bekend zijn de beelden en voorbeelden, door Paulus aan den Griekschen cultuurkring ontleend : van een wedlooper (1 Cor. 9, 24), van de zegekroon (Phil. 3, 14), van den triomftocht (2 Cor. 2, 19) ; een meesterstuk van aanpassing is ook zijn rede op den Areopaag (Hand. 17, 16 vlgd.). Leerzaam is ook zijn tactvol rekening houden met de christenen. Slechts geleidelijk leert hij hun de volle waarheid kennen, door hen eerst met melk en later met vaste spijs te voeden (1 Cor. 3, 1). Hoezeer ook ijveraar voor de eer van God, treedt hij toch niet persoonlijk tegen afgodische gebruiken op, doch laat zulks aan zijn nieuw-bekeerden over (Hand. 19, 19). Ofschoon hij aan de nieuwbekeerden het gebruik van offervleesch toestaat, beveelt hij toch, dat zij zich ervan zullen onthouden, als zwakke broeders hieraan ergernis nemen (1 Cor. 8, 1). En het is niet in tegenspraak met zijn tegemoetkomend optreden, als hij het kruis predikt, hetwelk den heidenen een dwaasheid en den Joden een ergernis is ; hij moest immers dit centrale punt van Christus' leer wel verkondigen, op straffe van geen ware apostel van het Evangelie te zijn. Maar hij begint zijn prediking niet met dit moeilijk

geheim ; eerst verzekert hij zich van de aandacht zijner toehoorders, daarna bereidt hij hun geleidelijk voor, totdat zij in staat zijn, de leer des kruises in zich op te nemen.

Een laatste stelregel, door Paulus met vrucht toegepast, zoodat hij feitelijk het woord des Heeren voort deed ijlen (2 Thess. 3, 1), was zijn *gewoonte om niet alleen te werken*. In Antiochië werkte hij gemeenschappelijk met Barnabas, den Cypriër, Simon Niger en eenige vertrouwde mannen. Met Barnabas werkte hij ook op Cyprus, het geboorteland van Barnabas, waar deze meer op den voorgrond trad, terwijl Paulus de eigenlijke leider werd, toen hun arbeid onder de heidenen begon (Hand. 13, 13). Als Paulus op het hoogtepunt van zijn missiearbeid staat, zien wij hem omringd door een staf van medewerkers, van wie de voornaamste zijn : Silvanus, Timotheus, Titus en Lucas. Verder worden nog genoemd : Joannes, Marcus, Aristarchus, Apollo, Tychicus, Trophimus, Erastos, Sopratos, Jesus Justus, Artemas, Crescens, Epaphroditus, Epaphras, Clemens, Demas, Archippus, Urbanus e.a.

Ook vrouwen hebben St. Paulus bij zijn missiewerk gesteund. Op de eerste plaats moeten we hier het echtpaar Aquila en Priscilla (Prisca) vermelden ; en merkwaardig is, dat volgens het oordeel van St. Paulus de echtgenoote Prisca de meeste aanspraak schijnt te hebben op de dankbaarheid der christenen, hij noemt haar tenminste herhaaldelijk op de eerste plaats (Rom. 16, 3 ; 2 Tim. 4, 19 ; Hand. 18, 18), vòòr haar man. Nog andere vrouwen komen in de brieven van Paulus ter sprake : Phoebe, diakones van de kerk te Cenchreae, Evodia, Syntyche, Tryphana, Tryphosa, Persis, Nympha, een zekere Maria, die allen diens geloofsprediking op een of andere wijze, welke met haar staat en sexe overeenkwam, hebben gesteund. (*Wordt vervolgd*).

Nijmegen. Dr. ALPH. MULDERS.

DE CONTROVERSE OVER DEN MISSIEPLICHT

II

3. De missie-plicht, in het vorig artikel bepaald, moet nu ook zijn intrinsieke gronden blootgeven. Bestáát er een plicht ? Ja, anders zou de Kerk niet tot datgene komen wat haar wezensbestemming is : de jure universeel, kan zij alleen door de uitvoering van dien plicht tot haar feitelijke universaliteit komen. — Wie zijn

de dragers van den plicht en waarom? Waarom moeten alle gedoopten — nog meer alle gevormden en nòg meer alle gewijden [1]) — secundum statum suum medewerken aan deze voor de Kerk essentiëele [2]) uitbreiding? Omdat zij en zij alleen lidmaten zijn van de vitale kerkgemeenschap; des te inniger met deze gemeenschap verbonden, des te meer opgaand in deze gemeenschap, naarmate zij meer sacramenteele genaden en machten van haar ontvingen en mèt haar doen vrucht dragen. Des te inniger ook met deze gemeenschap samengesmolten, daar zij een eenheid bezit, voortvloeiend uit de communicatie van éénzelfde goddelijk leven, eenheid zóó reëel en zóó ver doorgevoerd, dat na de hypostatische vereeniging nauwelijks een grootere eenheid-in-verscheidenheid denkbaar is: de eenheid van het *Corpus* mysticum. Is er ergens „lotsverbondenheid", dan is het wel hier. Is er ergens opgaan in de belangen der gemeenschap tot persoonlijke vervolmaking en tot volkomenheid van het geheel, dan is het wel hier! Is er ergens een natuur-noodzakelijke wederzijdsche beïnvloeding, dan zeker in dè gemeenschap per excellentiam, door God zelf bij positief ingrijpen in het leven geroepen. Hier geldt het in den volsten zin van het woord een „totum per se", waarbij het bonum totius reëel afhangt van iedere pars, en het bonum van ieder deel van het bonum totius. Alle organen en cellen van dit bovennatuurlijk lichaam, ieder volgens eigen aard, moeten medewerken aan het totale bonum van het lichaam, niet physiek-genoodzaakt zooals in een physiek lichaam, maar moreel gedwongen, daar het hier een moreel lichaam geldt. En wie zonder meer zijn eigen vitale kracht aan het groei-proces zou onttrekken, zou zich impliciet afscheiden van Christus' mystiek Lichaam, zóó zoowel persoonlijk geestelijk wegschrompelen als het geheele lichaam verzwakken, en dus grootelijks zondigen.

Welnu, het eerste aspect van dit bonum totius is de groei van het organisme, zijn belichaming over den geheelen bewoonden aardbol: dabo tibi *gentes* haereditatem tuam et possessionem

[1]) Cfr. „Het Missiewerk" 1940, pp. 181—193 (J. Weterman); ibid. Dec. 1941, pp. 197—216 (M. Paanakker); Congres van Lyon 1935, pp. 36—37; 45—46 (Mgr. d'Herbigny S.J.); voor het Doopsel en Vormsel, ibid. pp. 40—44.

[2]) Niet essentiëel in dien zin, dat de Kerk geen Kerk meer is zonder haar catholicitas facti, maar in dien zin, dat de Kerk tegen haar natuur in zou gaan en haar eigen wezen zou verloochenen, indien zij er niet steeds naar bleef streven de feitelijke absolute catholiciteit te verwezenlijken. (Cfr. van Noort, de Eccl. Christi, nn. 116—118).

tuam *terminos terrae*. Wie zich bewust is van zijn waardigheid als katholiek, d.w.z. als levend deel van dit geheel — want *hierdoor* is hij iets waard in de bovennatuurlijke orde — kàn psychologisch de missioneering niet beschouwen als liggend buiten zijn belangensfeer : hij ìs missionaris of missie-ijveraar in den een of anderen vorm. [1])

Het heeft o.i. geen beteekenis, zich af te vragen of een gedoopte dien plicht nog heeft, wanneer anderen de facto reeds in de missienooden voorzien, zooals de *jurist* P. Grentrup doet, of liever deed. [2]) Geen enkel lidmaat mag en kàn zich afzijdig houden van het essentiëele bonum corporis. — Deze schrijver bestrijdt ook het gegeven argument ,,ex natura Ecclesiae missionaria". [3]) Hij zegt, dat de rechten en plichten, die essentiëel zijn voor de Kerk, niet berusten bij alle leden, zooals b.v. de macht en de plicht om zonden te vergeven. — Maar zóó staan de zaken niet ! ! De plicht om te bevorderen het bonum totius zonder meer, dus alles wat tot het bonum totius behoort, berust wèl bij ieder lid. De plicht om tot het ,,bonum purificationis" van de Kerk mede te werken berust bij allen : de priester doet dit door zonden te vergeven, de geloovige door anderen direct of indirect tot hem te brengen (Katholieke actie !) en door zijn berouw en goed voornemen : zoo zelfs dat volgens St. Thomas de geloovige in dit Sacrament de materia proxima (ex qua) stelt! De plicht om tot het ,,bonum dilatationis" mee te werken berust zoo ook bij allen : de Paus, de Propaganda Fide, de Missie-Prelaten, de Missionarissen, zij allen doen dit door de uitoefening van hun rechtstreeksche jurisdictie over het missiewerk ; de Bisschoppen en de Priesters-zielzorgers voornamelijk door hun geloovigen tot bewuste katholieken te vormen, door hun voorschriften omtrent de missie-actie en door hun Priesterlijk gebed ; de geloovigen ten slotte door medewerking in velerlei vorm (naar levensstaat en levensomstandigheden, ambt, beroep

---

[1]) Van dit argument gaan nu wel de meesten uit. Vanzelfsprekend Pater Emile Mersch S.J. (zie b.v. zijn — helaas posthume — 2e editie van het werk ,,Morale et Corps mystique", Brussel 1941, p. 94, 118) ; — ,,Het Missiewerk" 1921—1922, pp. 5—12 (A. Feijen M.S.C.) ; ibid. 1936—1937, pp. 19—30 (,,Xaverius"). — Charles, Dossiers I, pp. 165—168. — Theol. Praktische Quartalschrift 1935, p. 518 (M. Leitenbauer S.J.). — ,,Het Godsrijk", Freitag en Ahaus, 1940, pp. 32—33. — Etc.

[2]) Jus Missionarium I, p. 96. (Men denke er aan, dat P. Grentrup hier zijn studie-resultaten — en dus ook die van anderen — te boek stelt, bereikt in 1920 ; Zie zijn voorwoord).

[3]) Ibid. p. 93.

en roeping, naar materiëel bezit, woonplaats en streek en relaties tot menschen en dingen, naar karakter en aanleg, intellectueele, moreele en physieke capaciteiten....). — Zoo moeten ook in het menschelijk lichaam alleen de voeten loopen en alleen de handen tasten en grijpen, maar beide activiteiten moeten daardoor gericht zijn op het bonum totius en ook op het individueele bonum der partes : de handen brengen bij verduistering den heelen mensch tot een bepaald punt, echter niet door te loopen, maar door al tastende de loopende voeten behulpzaam te zijn. [1])

4. Onder welke deugd ressorteert nu deze plicht ? Het doel van de daad specificeert zoowel de daad als de deugd. Het doel is hier: Ecclesiae dilatatio : de missie-activiteit is dus ,,un acte, exercé par l'Eglise et *pour l'Eglise.*" [2]) Welke deugd is nu gericht op dit speciale bonum : Ecclesiae dilatatio? ,,Ubi in actu hominis invenitur specialis ratio bonitatis, necesse est quod ad hoc disponatur homo per specialem virtutem." [3])

De missie-activiteit is intrinsiek gericht op het geven van een bonum aan een bepaalde gemeenschap : onderscheiden we in dit opzicht twee soorten gemeenschappen, het *menschdom* (of een andere gemeenschap-zonder-meer, waarvan we deel uitmaken, of de staatsgemeenschap waarvan we in een bepaalde daad het bonum commune beoogen zonder meer) [4]) en de *familie* (of het vaderland). Een daad, gericht op het welzijn van eerstgenoemde gemeenschap is een actus justitiae socialis (legalis), omdat het bonum dat we aan die bepaalde gemeenschap bezorgen de ratio debiti heeft. [5]) Een daad, gericht op het welzijn van de familie-gemeenschap (of van het vaderland als zoodanig), heeft ook de ratio debiti, maar hier is een *specialis* ratio debiti, [6]) omdat deze gemeenschap is ,,principii nostri esse et gubernationis" : deze daad vloeit dus ook voort uit een speciale deugd, aanverwant aan de justitia (pars potentialis) : de pietas.

---

[1]) Scripta uit de Missiologie-Colleges van Prof. Charles. — Zie Dossiers I, pp. 166—167. — S. Masarei, ,,De Missionum institutione" etc., Rome 1940, n. 144, 3). — Wat de eenheid van het Corpus mysticum betreft, cfr. Mersch, ,,Morale et corps mystique", Brussel 1941, pp. 111, 115, 118, 120 et passim.

[2]) Charles, Dossiers I, p. 24 ; cfr. ,,De Katholieke Missie, I, Missieleer", Seminarie Hoeven, p. 9. — Masarei, l.c., n. 7 in fine : ,,finis proximus Ecclesiae missionalis est plantatio et consolidatio sui ipsius ; finis autem proximus Ecclesiae non missionalis est salus animarum."

[3]) IIa IIae, q. 109, a. 2, c.

[4]) IIa IIae, q. 101, a. 3, ad 3um.

[5]) IIa IIae, q. 58, a. 1, ad 6um ; art. 5 et 6. [6]) IIa IIae, q. 101, a. 3, c.

De Kerk-gemeenschap, wier bonum dilatationis de missie verzorgt, is ook ongetwijfeld — in ordine supernaturali ditmaal — principium nostri esse et gubernationis, reden waarom we de Kerk onze Moeder noemen: vloeit dan de missie-activiteit óók niet voort ex virtute pietatis ? ? Een actus pietatis erga Ecclesiam dilatandam : een daad, waardoor we de kinderlijke liefde tot onze nog steeds behoeftige Moeder efficaciter uiten en haar eeren en verheerlijken door haar te maken tot wat ze moet zijn : de Koningin der wereld, overal bekend en geëerd, onder alle volkeren stralend als de Bruid van Christus.

Maar hebben we hier niet te doen met een derde soort gemeenschap in dit opzicht ? Deze Christus-gemeenschap valt buiten alle categorieën : zij is een goddelijk-menschelijke gemeenschap ; datgene wat haar groot maakt is het goddelijke in haar. [1]) Zij is de Ecclesia *Christi*, zij leeft van de gratia Christi, zij handelt in alles met Christus' macht, haar bedienaren zijn onmiddellijk de causae instrumentales (ministeriales) in Christus' hand. Een God-Mensch is haar Hoofd, rechtstreeks met haar verbonden in innige levensgemeenschap, in éénheid van activiteit. Christus is het constitueerende element van de Kerk : door Hem rijst zij uit boven tijd en ruimte tot in het oneindige. De daad van den missionaris gaat dus in den grond van de zaak naar iets goddelijks uit ; Christus is wel als mensch het hoofd van Zijn Mystiek Lichaam, maar de vereering gaat steeds uit naar de Persoon, en deze is Goddelijk. Door het Lichaam gaat de vereering noodzakelijkerwijze uit naar het Goddelijk Hoofd. Blijft dit dan toch een actus pietatis, of wordt het een actus religionis ? [2])

Door de deugd van godsdienstigheid (religio, latria) eeren we God tamquam primum principium nostri esse et gubernationis, als Schepper en Bestuurder. [3]) Willen we God eeren als Vader, dan doen we dit volgens S. Thomas krachtens het donum pietatis. [4]) Maar deze laatste daad schijnt juist die te zijn, welke wij stellen

[1]) Men leze b.v. het laatste hoofdstuk van Sertillanges „Le miracle de l'Eglise", Parijs 1934. — Mersch, „Morale et Corps mystique", 2e uitg., p. 57 : „Le corps mystique est théandrique" ; cfr. p. 69.

[2]) Charles, Dossiers I, p. 24 ; Perbal, Premières leçons, p. 74 vv. ; P. Dr. Gregorius O.Min.Cap. in „Medisch Missie-Maandblad", Febr. 1941, pp. 109—110.

[3]) IIa IIae, q. 81., a. 3, c.

[4]) Ibid., q. 121, a. 1. — Pater Lemonnyer O.P. geeft in „La vie spirituelle" 1 Jan. 1936 (p. 33) als object van de virtus religionis ook aan : God als Vader, als princiep van ons genade-leven. Klopt dit met Q. 81 en 121 van de IIa IIae ? — Zie Amann in de Dictionnaire de Théologie cath. bij „Religion", col. 2309—2310.

ten opzichte van het Corpus Mysticum : dit is niet principium nostri esse et gubernationis in ordine naturali (Deus Creator et Supremus Dominus ; Regnum Dei in ordine naturali), maar : in ordine supernaturali (Deus Pater, principium nostri esse et nostrae educationis supernaturaliter ; de God-Mensch en Zijn aardsche prolongatio (de Kerk) als : principium nostrae *filiationis* divinae, in welke hoedanigheid wij roepen : Abba, Pater [1]) ; het Regnum Dei, de Civitas Dei in de bovennatuurlijke orde.) — De activitas missionaria zal dan niet uitgaan van de virtus formalis pietatis, noch van de religio (pietas per excellentiam [2]), maar van een nog hoogere gave [3]) : het donum pietatis, een dispositie in de ziel, waardoor zij is afgestemd op de leiding van den H. Geest (niet van de loutere ratio : dan is er deugd [4]), die haar in dit geval stuwt tot de uitbreiding van Christus' Mystiek Lichaam, wiens ziel Hij is. — St. Thomas zelf zegt overigens dat het donum pietatis niet alleen God als object heeft, maar ook de sancti, ,,in quantum pertinent ad Deum''. [5]) Kunnen we dan ook niet, logisch

---

[1]) Rom. VIII, 15. — Onder principium, in zoover toegepast op Christus als mensch en op de Kerk, wordt hier natuurlijk niet principium primum verstaan, maar causa instrumentalis.

[2]) IIa IIae, q. 101, a. 3, ad 2um.

[3]) IIa IIae, q. 121, a. 1, ad 2um.

[4]) Ia IIae, q. 68, a. 1, c. — Welke deugd beantwoordt echter aan het donum pietatis ? In het algemeen de iustitia ; maar in ons geval de formeele religio ? Dan zouden we moeten spreken van een actus religionis, gesteld cum auxilio doni pietatis (positis ponendis ; frc. Gardeil, in de Dict. de Théol. cath., ,,Dons'', col. 1742, 1779—1781). — Waarom kunnen we echter ook niet spreken van de *virtus* pietatis erga Deum : qua Deum colimus tamquam Patrem (onderscheiden van de religio : tamquam Creatorem) ? Gardeil schijnt deze meening toegedaan te zijn (l.c., col. 1740 en 1746) : ,,Le don de piété, de cette *vertu* qui, par un sentiment de révérence spéciale pour Dieu, notre Père, *opère le bien envers tous* (onderlijning van Gardeil), est bien l'expression la plus haute de la justice surnaturelle'' : — ,,La plus haute forme de la vertu de justice est la vertu de religion, et le sommet de la religion est la *vertu* de piété, qui nous fait rendre nos devoirs à Dieu comme à un Père.'' We hebben dan : een actus virtutis pietatis, die via de Kerk en haar Hoofd (als mensch) uitgaat naar de Goddelijke Persoon van Christus, beschouwd als princiep van ons kindschap Gods doordat Hij ons opnam in Zijn mystiek Lichaam, actus pietatis mede gesteld onder invloed van het correspondeerende donum pietatis.

[5]) IIa IIae, q. 121, a. 1, ad 3um. S. Thomas zegt, dat ,,annuntiare regnum Dei'' is een ,,actus pietatis (= religionis) qua Deo tenemur'' (Catena aurea, in Luc. Cap. IX ; men argueere niet uit de 2e *objectie* van IIa IIae, q. 101, art. 4, daar S. Thomas lang niet altijd in zijn responsum alles aangeeft wat in de objectie onjuist is : men vergel. b.v. het antwoord op de 2e objectie van Ia, q. 6, art. 1 met dat van de 2e objectie van art. 2 !). — Maar de vraag is, hoe hij regnum Dei hier beschouwt : hij geeft als reden op : ,,Deus, cum non essemus, ad esse nos conduxit''. (Cat. aurea, ibid.) Hij beschouwt God hier dus als Schepper ! — Overigens is het concept Regnum Dei veelzijdig (zie b.v. Ned. Kath. Stemmen, 1932, pp. 38—48 ; Prof. Dr. Mulders).

doorredeneerend, zeggen: alle sancti in quantum pertinent ad Christum-Deum-Hominem, dus: het geheele corpus mysticum?

De pietas brengt niet alleen den plicht mede tot reverentia, maar ook tot het bevorderen van het bonum der speciale gemeenschap (obsequium) [1]), zoodat ze materialiter de amor omvat; maar deze wordt formaliter pietas, of amor filialis, omdat dit bonum de ratio debiti heeft en wel: erga Matrem. S. Thomas zegt immers: ,,ubi est specialis ratio boni, ibi est specialis ratio amoris'' en dus ook specialis virtus amoris. [2]) — Overigens zal hier de eigenlijke charitas (meer dan bij andere deugden) impereerend optreden: ,,pietas est quaedam protestatio charitatis.'' [3]) — Moeten we, ons hierop baseerend, nog verder de pietas specificeeren? Ja, indien de missie-activiteit niet alleen een bonum beoogt, materialiter onderscheiden van het bonum der gewone zielzorg-activiteit [4]), maar ook formaliter. Dan zou de pietas, in zoover gericht op de Kerk-uitbreiding, ook als deugd specifiek onderscheiden zijn van de pietas, gericht op den ,,internen'' groei der Kerk: pietas erga Ecclesiam dilatandam. Deze pietas lijkt in ieder geval meer rechtstreeks gericht op het Corpus mysticum, op de gemeenschap als zoodanig, dan die der zielzorgers, die óók het corpus mysticum doen groeien en tot grooter volmaaktheid brengen, maar hun activiteit toch meer rechtstreeks richten op de individuën. [5]) Men

---

[1]) IIa IIae, q. 101, a. 2, ad 1um, ad 3um; q. 121, a. 1, c. — Cfr. Pesch, Praelect. Dogm., vol. IX, nn. 241—242; de Moralisten als Lehmkuhl, Vermeersch, Merkelbach, Prümmer, waar zij de virtus pietatis behandelen.

[2]) IIa IIae, q. 23, a. 4, c. — De liefde tot de Kerk wordt door Charles in zijn 2e editie (niet in de 1e) aangegeven als de bron en het dogmatisch fundament van den missieplicht (Dossiers I, p. 168); door Abbé André als de basis van de eigenschappen van den missionaris (Congres Lyon 1935, p. 58); zie ibid. Perbal p. 23 en 26 (en ,,Premières leçons'', p. 125). Pater Brouillard S.J. sprak in Lyon o.a. van justitia socialis erga Ecclesiam (p. 47). — Zie Eerbw. P. Libermann, ,,Het Missiewerk'' 1940, pp. 77—78. — ,,Annalen tot Voortplanting des Geloofs'', Febr. 1938, p. 1.

[3]) IIa IIae, q. 101, art. 3, ad 1um (zie ook fides: ,,In Boetium de Trinitate'', q. 3, art. 2.) — Wanneer de Missionaris het verwijderd doel der miss. beschouwt, het doel der eenmaal gevestigde Kerk (salus animarum), of ook het intrinsiek middel tot vestiging der Kerk (conversio infidelium), dan treedt bij hem vanzelf de charitas impereerend op. Cfr. IIa IIae q. 32, a. 1, ad 2um. Daarom spreken de Pausen misschien meestal over charitas wanneer ze den missieplicht voorhouden.

[4]) Met deze uitdrukking willen wij natuurlijk niet zeggen, dat de missionaris geen zielzorger is; qua missionaris verzorgt hij de zielen echter niet als doel zonder meer (en mag hij hierbij ook niet uitsluitend stil blijven staan), maar als middel tot een doel: de vestiging en versteviging der Kerk.

[5]) Cfr. Masarei, ,,De Missionum institutione ac de relationibus inter Superiores Missionum et Superiores Religiosos'', Romae 1940, n. 6, p. 4.

bedenke, dat de missie-activiteit aan de Kerk het speciale bonum geeft van het bereiken harer volledige primaire levensbestemming: niet alleen een louter-territoriale uitbreiding, maar de opname van alle *volken* met hun onderscheiden culturen in haar schoot en daardoor ook de heiliging van hun *land*.... [1]) Dit is *voleind* wanneer de missie-activiteit voltooid is en dan *begint* de gewone zielzorg. Deze kwestie zou ons dwingen nog verder het specifiek onderscheid te bestudeeren tusschen het doel der missie-activiteit en dat van ieder ander apostolaat. Maar genoeg.

Wij denken aan de woorden van Pater Grentrup in het voorwoord van zijn „Ius Missionarium": „Facile errat qui absque viis tritis suo Marte procedere conatur." Wie theologische bezwaren heeft tegen redeneering of conclusie: surgat et dicat.

Maar voor ons staat — in statu praesenti — de pietas erga Ecclesiam voorop in het geheele missie-apostolaat. Zegt niet Pater Charles zelf (die toch de religio voorop zet): „Procédant de l'amour de l'Eglise universelle, l'obligation missionnaire...."; en verder: „.... la raison dogmatique, profonde, de l'obligation missionnaire: l'amour de l'Eglise." [2]) — Zij, de pietas, moet voor den geest van den missionaris de glorievolle wereld-kerk doen oprijzen met haar onzichtbaar Hoofd: de Mater generis humani, die ook hèm heeft gebaard en opheft van de aarde tot in den hemel en die er dagelijks naar verzùcht in haar zaligende armen de heele wereld te omvatten. Dit visioen laat den missionaris niet meer los en hij zal zijn heele persoonlijkheid er op richten om vol piëteit, uit affectus filialis, zijn glorieuze Moeder te brengen tot den daartoe vereischten staat van volwassenheid!

Door zijn werkdadige piëteit zal de Kerk komen
„bekleed met stralen
Als een gesierde Bruid, van boven nederdalen.
De Kerk, tevoren een gemeenschap van besneên,
Nu uitgebreid, bestaat uit Heiden en Hebreên
En allerhande bloed, en zet haar muren verder
Beheerst van énen Vorst, geweid van énen herder." ! [3])

Kasteel Gemert, 14 Dec. 1941. P. Ed. LOFFELD C.S.Sp.

[1]) Charles, Congres van Lyon, p. 12-13. — Mersch, „Morale et corps mystique", 2e ed., Brussel 1941, p. 70, 2e alinea.

[2]) Charles, Congres van Lyon, p. 14: „le devoir missionnaire est urgent et universel chez tous les fidèles.... d'abord et surtout par respect, par amour de l'Eglise dont ils sont les membres et qui doit encore atteindre la plénitude de sa croissance d'adulte."

[3]) Vondel, „De Heerlijkheid der Kerke" (Uitg. Verwey, A'dam. '37, p. 1132).

BOEKBESPREKING

Cuvelier, Mgr. J. — en Boon, J. — C.ss.R. — *Het Oud-Koninkrijk Kongo.* — Desclée, de Brouwer, Brugge, 1941. — Alleenverkoop voor Nederland: Wed. J. R. van Rossum, Utrecht. 418 blz. — f 2.75.

Dit Vlaamsche boek behandelt den oorsprong, de ontdekking en de christianiseering van het Oud-Koninkrijk Kongo, welke periode beheerscht wordt door de regeering van Koning Affonso Mvemba Nzinga, gestorven in 1541.

Het gebied van dit Oud-Koninkrijk strekte zich uit over Belgisch Neder-Kongo, een klein gedeelte van Fransch-Kongo en een gedeelte van Portugeesch West-Afrika, waar in het Noorden thans nog de stad San-Salvador bestaat, verblijfplaats van den Kongoleeschen koning.

De geschiedvorsching, die aan dit boek ten grondslag ligt, is verricht door Mgr. Cuvelier, die sedert 1907 gedurende dertig jaar missionaris in Kongo geweest is, waarvan zeven jaar tevens Apostolisch Vicaris. Als vaardig kenner van de taal van Neder-Kongo was hij in staat om verschillende tradities van de zwarten op te teekenen, die hij later toetste aan historische bronnen. Na zijn terugkeer uit de missie — wegens geknakte gezondheid, zegt zijn confrater — vond hij te Rome gelegenheid om in de Vaticaansche Bibliotheek en in het archief der Propaganda vele documenten met betrekking tot de geschiedenis van Kongo te bestudeeren.

De geschiedschrijving van het boek danken we aan de broederlijke medewerking van pater J. Boon C.ss.R., die het door Mgr. Cuvelier verzamelde materiaal en de door dezen getrokken conclusies verwerkte tot een vlot en boeiend verhaal. Alles wat in de 23 hoofdstukken, met gelukkig gekozen titels, van dit verhaal voorkomt, wordt wetenschappelijk verantwoord in uitvoerige aanteekeningen aan het einde van het boek (blz. 291—407); sommige vraagstukken, o.a. omtrent 's konings zoon, Dom Henrique, den eersten negerbisschop, vinden hier, onder aanhaling van de desbetreffende documenten, een afzonderlijke behandeling.

We bevelen dit leerzaam en smakelijk boek, dat verlucht is met 18 illustraties en 3 kaarten, gaarne ter lezing aan. A. M.

Kersten, J. — S.V.D. — *Bali.* — 12e duizendtal. — 239 blz. met talrijke foto's. — 1941 — N.V. Uitg.-Mij., „De Pelgrim", Eindhoven. — Geb. f 4.10; Ing. f 3.05.

In dit boek geeft Schr., sinds 1935 de eerste katholieke missionaris op Bali, zijn beschouwingen over dit land van paradijselijke schoonheid en dit volk met zijn eeuwenoude cultuur.

Behalve uit eigen aanschouwing heeft hij Bali leeren kennen uit verschillende competente auteurs. We kunnen het met Schr. eens zijn, dat hij, gezien den aard van het boek, zich niet verplicht achtte bij alle gegevens naar den betreffenden auteur te verwijzen; maar wel betreuren we, dat hij enkel de namen der geraadpleegde schrijvers en niet tevens hun ge-

schriften vermeldt. Nu hij zulks verzuimde, heeft het weinig zin om b.v. op blz. 22 te schrijven : ,,Jacobs verhaalt, hoe enz.", te minder omdat Jacobs zelfs niet onder de auteurs figureert en we pas op blz. 85 vernemen, dat bedoelde persoon in de vorige eeuw gouvernementsarts op Bali geweest is.

Maar we willen Schr. niet lastig vallen om dergelijke oneffenheden, evenmin als om enkele onnauwkeurigheden in taal en stijl ; veeleer zijn we hem dankbaar voor het vele, dat hij ons biedt. Achtereenvolgens beschrijft hij op sobere wijze : Bali in vogelvlucht, de dessa, het gezin, het kastenwezen, de religie, de moderne gedachte, contact met het christendom, Bali-religie en katholicisme. Vooral in het laatste gedeelte, waar deze pionier de vorderingen en vooruitzichten der missioneering op Bali behandelt, treft ons zijn optimistische visie ; immers het godsdienstig probleem is het kernprobleem van het nieuwe Bali en geen godsdienst heeft dezelfde geschiktheid om den religieuzen aanleg van dit volk te bevredigen als de katholieke godsdienst. ,,Intusschen — zoo schreven we in ons boek : ,,*De Missie in tropisch Nederland*, blz. 117 — eischt de missie op Bali bijzondere zorgen : in dit land van tienduizend tempels, waarvan er zijn van wondere structuur, moet de christelijke godsdienst voor den dag kunnen komen met zijn vollen rijkdom en zijn adapteerende kunst." Het doet ons bijzonder genoegen, deze zelfde gedachte uitgewerkt te vinden in de laatste beschouwing van den Schr. over : Balische kunst in dienst der katholieke gedachte.

Talrijke foto's verluchten dit leesbare en leerzame boek. A. M.

Geurtjens, H. — M. S. C. — *Zijn Plaats onder de Zon*. — 200 bldz. — J. J. Romen en Zonen, Roermond, z.j. — f 3.50 ; geb. f 4.50.

De plaats, welke de primitieve menschen op de wereld innemen, is een heel andere dan de onze. Wij hebben allen min of meer wereldburgersmanieren aangenomen ; zij daarentegen kunnen zich alleen thuis gevoelen in hun eigen land, met welks bodem zij vergroeid zijn en waar zij leven in nauwe verbondenheid met de geheele natuur.

In dit boek behandelt de Sch. op onderhoudende en soms grappige wijze het leven der bewoners van Tanembar, een eilandengroep in de Molukken, waar hij jarenlang als missionaris werkzaam was. Wij werpen een blik op hun maatschappelijke verhoudingen, die hoofdzakelijk door het huwelijk beheerscht worden, op hun zorgen en vreugden, op hun arbeid en vermaken ; bij het lezen van de beschrijving onder het opschrift : aan de wieg der ambachten, verbazen we ons over de handigheid en de vindingrijkheid, die zij aan den dag leggen om in hun geringe behoeften te voorzien.

Ook over deze menschen is het onvermijdelijke gekomen : de aanraking met de beschaving, waardoor een interessant stuk folklore gedoemd is te verdwijnen. Gelukkig was het de christelijke beschaving en de aanraking hiermede werd voor hen geen ineenstorting, doch een inschakeling op andere levenslijnen. Een nieuw licht is over het land van den Tanembarees opgegaan en ook onder deze zon heeft hij zijn plaats gevonden. Ter voorkoming van misverstand zij nog opgemerkt, dat de toestanden, die de auteur zoo smakelijk beschrijft, hoofdzakelijk teruggaan tot den heidenschen tijd of de kentering tusschen twee levensrichtingen. A. M.

L e m o n n y e r, A. — O. P. — *Ons Goddelijk Leven.* — 368 bldz. — J. J. Romen en Zonen, Roermond, z.j. — f 2.95 ; geb. f 3.75.

Uit de theologische commentaren, artikelen en lezingen van den Franschen Dominicaan, p. Lemonnyer, die in 1932 als Vicarius Generalis zijner Orde te Rome overleed, stelde diens ordebroeder, p. Périnelle, een boekje samen, waaraan hij den titel gaf : Notre Vie divine. Pater J. W. Ludwig O.P. bezorgde ons hiervan onder bovenstaanden titel een vertaling, resp. bewerking, in onberispelijk Nederlandsch.

Op meesterlijke wijze handelt Sch. in dit boekje over het wezen van het kindschap Gods en de manieren, waarop het zich openbaart ; hij dankte dit meesterschap aan zijn persoonlijke ervaring van het inwendig leven en aan zijn theologische kennis. De samensteller heeft deze beschouwingen over „ons goddelijk leven" gegroepeerd in drie afdeelingen : zijn natuurwet ; zijn gebed ; zijn vormen en levensstaten, elk onderverdeeld in vijf of zes hoofdstukken. De hier gegeven visie op het geestelijk leven wordt beheerscht door één centrale gedachte : in de heiligmakende genade heeft God ons Zijn eigen goddelijke natuur en Zijn eigen goddelijk leven ingeënt ; de opgave van ons geestelijk leven bestaat diensvolgens enkel en uitsluitend hierin, dat wij onze goddelijke natuur in ons de gelegenheid gaven, zich volledig uit te leven, volgens de haar wezensnoodzakelijke en inhaerente levenswetten. Dit is het totale program van onze spiritualiteit.

Deze beschouwingen richten zich op de eerste plaats tot priesters en theologanten, bij wie, op grond van hun wijsgeerige en theologische vorming, een graad van ontwikkeling verondersteld mag worden evenredig aan het peil van deze bezonken studie. Maar ook kan het boek diensten bewijzen aan ontwikkelde religieuzen en leeken, die zich de moeite willen getroosten, het met ingespannen aandacht te lezen.

Met volharding en bezinning doorgewerkt, kan het boek hun een geestelijke verrijking bezorgen, waarvan zij de waarde, een leven lang, met dankbaarheid en bewondering zullen beseffen. A. M.

R o n d e l e z, V. — C. I. C. M. — *Siwantze.* Missiehuis Sparrendaal, Vught. — 1941. — 144 bldz.

Siwantze is geen wereldstad, maar een katholiek dorp in de provincie Tchagar (Mongolië) en tevens een voorpost van de missioneering in Mongolië ; bovendien is Siwantze sinds een eeuw onafgebroken bisschoppelijke residentie geweest, eerst van het vicariaat Mongolië, vervolgens van het vicariaat Midden-Mongolië en eindelijk van het vicariaat Tchagar of Siwantze. Terecht meende de samensteller van deze geïllustreerde brochure, die welwillende medewerking mocht ondervinden van zijn confraters Maréchal en van Oss, dat de beoefening van de algemeene missiegeschiedenis gebaat zou zijn met de beschrijving van locale en regionale missiegeschiedenissen. Immers de geschiedenis schrijven van Siwantze beteekent : verhalen, hoe dit katholieke dorp zich heeft gevormd en ontwikkeld en welk zijn aandeel is geweest in de godsdienstige geschiedenis van het Verre Oosten. Sch., die kon putten uit de archieven van het vicariaat Siwantze, heeft zich op verdienstelijke wijze van zijn taak gekweten en, bij gelegenheid van het eeuwfeest van

Mongolië als zelfstandig vicariaat, een leerzame en boeiende schets geschonken van den verrichten arbeid. A. M.

L a m m e r t ij n, L. — C.ss.R. — *De Priester en de Missieactie.* — 502 bladz. — Besteladres : Mej. H. Debaerdemaeker, Markt 23, Hulst. f 2.90.

De Vlaamsche Sch. van bovenstaand boek wil gaarne het zijne bijdragen om het doel van den Priestermissiebond te bereiken : „de ziel van de priesters te doen branden van liefde voor de bekeering der heidenen, opdat door hen het geheele katholieke volk eveneens bezield worde en aldus alle leden der Kerk samenwerken, om het Rijk van Christus over de gansche wereld uit te breiden".

Sch. verdeelt zijn boek in een theoretisch en een praktisch gedeelte. In het theoretisch gedeelte beschrijft hij den werkelijken toestand inzake de missieactie bij de geloovigen en den omvang der priesterlijke missieactie, zoowel voor zich zelf als onder de geloovigen. Over dit laatste weidt hij eenigszins uit en wel in het algemeen over de vijf voorname gelegenheden, waarbij de priester missieactie kan voeren ; en in het bijzonder, hoe de priester in de kerk, in de kloosters, in de ziekenhuizen, in de wekelijksche of maandelijksche conferenties, op huisbezoek, in de scholen, in de parochiehuizen enz. de missie-idee kan propageeren. Het praktisch gedeelte bevat vijftig uitgebreide schema's van preeken voor allerlei missieaangelegenheden.

Zelf typeert de auteur in zijn voorwoord het karakter van zijn werk : „dit is een boek zonder veel literatuur, ietwat schematisch en op vele plaatsen in telegram-stijl opgesteld, om op weinig bladzijden des te meer te kunnen zeggen over de edelmoedige en stichtende medewerking van onze priesters.... en aan veel confraters in het priesterschap de verschillende middelen van missieactie kenbaar te maken". In dezen lofwaardigen opzet is de schrijver van „Missie-Heilig-Uren" en redacteur van „De ijverige Missiebietjes" volkomen geslaagd en we hopen van harte, dat zijn priesterlijk boek de gewenschte gevolgen zal hebben. Deze wensch is des te oprechter, omdat Sch. voortdurend blijk geeft, zijnerzijds te waardeeren hetgeen in Nederland op het gebied van missiekennis en missieactie geschiedt. A. M.

L a m m e r t ij n, L. — C.ss.R. — *De Katholieke Onderwijzer(es) en de missieactie in en buiten de school.* — 54 bladz. — Besteladres : Markt 23, Hulst. — f 0.50.

In deze brochure handelt Sch. vooreerst over den missieplicht van de katholieke onderwijzers, ontwerpt vervolgens een schema voor een regelmatige missieactie in de school, geeft verder een proeve van een catechismusles over de missieactie en beantwoordt ten slotte enkele opwerpingen in den vorm van slagwoorden van onderwijzeressen tegen de missieactie. Uit deze inhoudsopgave ziet men, dat deze propaganda-brochure het verantwoordelijkheidsbesef der katholieke onderwijzeressen en onderwijzers wil aankweeken en hun praktische medewerking stimuleeren. A. M.

IMPRIMATUR.

Gestel St. Michaelis, die 00 Maart 1942. J. C. VAN OVERBEEK a.h.d.

DOCTOR GENTIUM

III

Missiemiddelen en Missiedoel

Onder de missiemiddelen, door St. Paulus aangewend, komt, zooals van zelf spreekt, op de eerste plaats de *prediking*; „het geloof ontstaat door de prediking", schreef hij in zijn brief aan de Romeinen (10, 17). In de prediking van den H. Paulus kan men twee soorten onderscheiden: vooreerst de wervende toespraken, bij welk eerste contact St. Paulus zijn toehoorders uitnoodigde om zich tot het christendom te keeren; vervolgens hadden de preeken met het eigenlijk godsdienst-onderricht plaats. De eerste soort verschilde naargelang het gehoor; de tweede soort had overal denzelfden inhoud. St. Paulus noemde deze zelf: „een bepaalden vorm van leering" (Rom. 6, 17); „mijn wegen in Christus, zooals ik ze overal in alle kerken leer" (1 Cor. 4, 17).

Vooral drie punten beschouwde Paulus bij het godsdienst-onderricht van wezenlijk belang: den éénen waren God; den Verlosser Jesus Christus; het oordeel. In een van zijn brieven vat hij deze drie punten als volgt samen: „Gij hebt u van de afgoden tot God bekeerd, om den levenden en waarachtigen God te dienen, en om uit den hemel zijn Zoon te verwachten, dien Hij van de dooden heeft opgewekt, Jesus, die ons verlost van den komenden toorn" (1 Thess. 1, 9—10). Voortdurend heeft Paulus het oordeel van God voor oogen: „We moeten allen voor Christus' rechterstoel verschijnen, om vergelding te ontvangen voor het goed of het kwaad, dat ieder van ons tijdens zijn lichamelijk bestaan heeft verricht" (2 Cor. 5, 10—11). „Want Gods woord (het oordeel) is levend en krachtig, scherper dan elk tweesnijdend zwaard, doordringend ook tusschen ziel en geest, gewrichten en merg, rechter ook der neigingen en overdenkingen van het hart. En geen schepsel is onzichtbaar voor Hem, maar alles ligt naakt en bloot voor de oogen van Hem, aan wien we verantwoording hebben af te leggen" (Hebr. 4, 12—13). Bij het verkondigen van de leer omtrent den éénen, waren God past Paulus zich aan bij zijn gehoor; men vergelijke b.v. zijn prediking in de synagoge te Antiochië (Hand. 13, 16—41), waar hij zich tot

het gewone volk richt en zijn prediking op den Areopaag te Athene (Hand. 17, 22—31), waar hij een uitgelezen gehoor voor zich heeft. De Verlosser Jesus Christus staat wel in het middelpunt van Paulus' prediking : „Wij prediken Christus gekruisigd", schrijft hij (1 Cor. 1, 23). De passage van 1 Cor. 15, 6 vlgd. schijnt wel een „vorm van leering" te bevatten : „Ik herinner u aan het evangelie, dat ik u heb gepreekt.... Christus is voor onze zonden gestorven volgens de Schriften ; Hij is begraven, den derden dag is Hij verrezen volgens de Schriften ; en Hij is verschenen aan Cephas, daarna aan de twaalf.... Of ik het nu ben, of de anderen : zòò prediken wij, en zòò hebt gij het geloofd".

St. Paulus preekte op verschillende plaatsen : vooreerst in de synagogen der Diaspora, verder in private woningen (Hand. 18, 7 ; 20, 8 ; 28, 30) en in openbare gebouwen (Hand. 19, 9), soms ook op straat (Hand. 14, 4) of op een plein (Hand. 17, 17—19). De gewone preekdag was aanvankelijk de sabbat, maar later preekte hij op alle dagen.

Naast de prediking gebruikte Paulus nog andere missiemiddelen, o.a. wonderen, aalmoezen, private besprekingen, het goede voorbeeld en gebed. St. Paulus werkte onder de heidenen „door woord en door daad, door kracht van teekenen en *wonderen*, en door de kracht van den H. Geest" (Rom. 15, 18—19). En de Handelingen verhalen: „God deed buitengewone wonderen door de handen van Paulus, zoodat men zelfs de doeken en gordels, die zijn lichaam hadden aangeraakt, op de zieken legde, en de kwalen hen dan verlieten, en de booze geesten op de vlucht gingen" (Hand. 19, 11—12).

De uit medelijden geschonken *aalmoes* zal te gelegener tijd voor St. Paulus de sleutel geweest zijn om gesloten harten voor de blijde boodschap van den verschenen Verlosser te openen. In elk geval verklaarde hij te Milete : „In ieder opzicht heb ik u getoond, dat men zòò arbeiden moet, om de zwakken te steunen, en de woorden van den Heer Jezus indachtig te zijn, die zelf heeft gezegd : Het is zaliger te geven dan te ontvangen" (Hand. 20, 35). Heel dikwijls zal intusschen de H. Paulus dit missiemiddel niet hebben kunnen gebruiken, omdat de armoede zijn gezellin was op zijn apostolische tochten.

Nog vulde Paulus zijn openbaar onderricht aan door *private besprekingen*. „Bij het uitgaan van de synagoge (te Antiochië) gingen vele Joden en godvreezende proselieten met Paulus en

Barnabas mede. Dezen onderhielden zich met hen, en vermaanden hen, om in de genade Gods te volharden" (Hand. 13, 43). ,,Hij bracht ze naar buiten en zeide: Heeren, wat moet ik doen om gered te worden ?" (Hand. 16, 30). ,,Ge weet, hoe ik niet heb nagelaten, alles wat nuttig was, u te verkondigen, en het u te onderwijzen in het openbaar en tehuis" (Hand. 20, 20).

Paulus predikte niet allleen door het woord, maar ook door het *voorbeeld.* ,,Weest mijne navolgers, zooals ik het ben van Christus" (1 Cor. 11, 1). ,,Handelt naar wat gij geleerd en aanvaard hebt, naar wat gij van mij hebt gehoord en gezien" (Phil. 4, 9).

Bovenal bezigde Paulus als missiemiddel het *gebed.* Hoe vaak herhaalt hij niet, dat hij voor hen bidt, nacht en dag ? En waarom ? Opdat Christus in hen de vruchten der prediking doe rijpen, opdat Hij hen beware in het geloof, voltooie hetgeen Hij heeft begonnen, hun kennis van de geloofsgeheimen schenke. Den brief aan de Ephesiërs besluit hij als volgt : ,,Blijft bidden in den Geest te allen tijde met gebed en smeeking in allerlei vorm ; draagt daarbij zorg, om ook met groote volharding voor alle heiligen te blijven bidden. Bidt ook voor mij, dat me het rechte woord gegeven wordt, wanneer ik mijn mond ga openen, om vrijmoedig het geheim van het Evangelie te verkondigen ; daarvoor ben ik een gezant in boeien. Bidt, dat ik vrijmoedig daarover blijf spreken, zooals het mijn plicht is" (Eph. 6, 18—20). Hoe hoog de H. Paulus de bovennatuurlijke missiemiddelen achtte, blijkt trouwens uit deze woorden : ,,De wapenen toch, waarmede wij kampen, zijn niet vleeschelijk, maar krachtig voor God om er burchten mee neer te halen ; diepzinnigheden werpen wij ermede omver, ook elke hoogte, die zich verheft tegen de kennis van God ; alle denken nemen wij ermee gevangen, om het te brengen onder gehoorzaamheid van Christus" (2 Cor. 10, 4—5). En dat de bekeering tot het geloof ten slotte het werk der goddelijke genade is, bleef St. Paulus zich altijd terdege bewust : ,,Ik heb geplant, Apollo heeft begoten, maar God heeft wasdom verleend. En daarom, noch hij die plant, noch hij die begiet, beteekent iets, maar God die wasdom geeft" (1 Cor. 3, 6—7). En geheel in denzelfden geest schreef de samensteller van de Handelingen der Apostelen omtrent Lydia, de koopvrouw in purperen stoffen uit de stad Thyatira, dat de Heer haar hart opende, zoodat ze haar volle aandacht schonk aan Paulus' woord (Hand. 16, 14).

Bij de bestudeering van het missiedoel, hetwelk den H. Paulus voor oogen stond, constateeren wij vooreerst, dat hij niet als een maatschappelijke hervormer door de wereld is gegaan, b.v. om slavenketenen te verbreken ; evenmin deed hij aan cultureele propaganda ; nog minder trad hij op als een politiek agitator. St. Paulus' missiewerkzaamheid was uitsluitend op *godsdienstige doeleinden* gericht. Dat de menschen, midden in deze wereld van lijden en dood, niet meer zonder God, zonder Christus en zonder hoop zouden zijn (Eph. 2, 12), maar vervuld van het zalig gevoel, gedragen te worden door Gods vaderarmen (Rom. 8, 15 ; Gal. 4, 5 ; Col. 1, 27) : dat is hetgeen de Apostel verlangde en nastreefde. ,,Wanneer ge belijdt met uw woord, dat Jesus de Heer is, en gelooft met uw hart, dat God Hem uit de dooden heeft opgewekt, dan zult ge worden gered" (Rom. 10, 9). De verbreiding van de levenshouding, die de aarde als een ballingschap beschouwt en het zwaartepunt in het hiernamaals legt, is de groote zorg van St. Paulus. Daarvoor heeft hij zijn onvergelijkelijke, geestelijke activiteit ontplooid ; daarom noemt hij zich fier en nederig tevens : dienaar van God, medewerker van God, apostel van Jesus Christus, heraut van Jesus Christus, gezant van Jesus Christus, en is onafgebroken God er dankbaar voor, dat de ontvankelijke toehoorders zijn prediking hebben aanvaard, ,,niet als het woord van menschen, maar, wat het in werkelijkheid is, als het woord van God, dat in hen werkt" (1 Thess. 2, 13).

Deze door St. Paulus gewenschte en beoogde zielehouding des menschen komt tot stand door het geloof, zooals ook bij hem zelf het verbonden-zijn met Christus, op het geloof berust : ,,Terwijl ik leef in het vleesch, leef ik in het geloof van den Zoon van God, die mij heeft liefgehad en die zich voor mij heeft overgeleverd" (Gal. 2, 20). Daarom noemt hij zijn prediking een woord des geloofs (Rom. 10, 8), een prediking des geloofs en zich zelf : *verkondiger van het geloof* (Gal. 1, 23) en dienaar van het geloof (1 Cor. 3, 5). En wat moet men verstaan onder dat geloof, waarvoor te werken de H. Paulus als zijn levenstaak beschouwt ? Reeds uit Rom. 10, 9 blijkt, dat het geloof wezenlijk bestaat in een innerlijke aanvaarding en vaste overtuiging van de blijde boodschap, van het getuigenis, hetwelk St. Paulus over God en Christus heeft afgelegd. Dat inderdaad het verstand, welks functie daarin bestaat, dat het zich aan de verkondigde waarheid met toestemming onder-

werpt, de eerste rol speelt bij het geloof in den zin, dien Paulus daaraan hecht, — bevestigen verschillende uitspraken in zijn brieven, o.a. Rom. 3, 25 ; 4, 17 ; 1 Cor. 2, 4 ; 15, 14, 17 ; 2 Cor. 4, 13 ; Gal. 2, 16 ; 1 Thess. 4, 14 ; 2 Thess. 2, 12 ; Col. 2, 12 ; Phil. 1, 27. Hieruit blijkt, dat Paulus het constitutieve element van het geloof zich nooit anders gedacht heeft, en met name niet een geloof bedoelt in den zin van geloovig vertrouwen.

Het geloof van den christen omvat intusschen volgens St. Paulus nog meer. Het geloof is volgens hem niet enkel een toestemming van het verstand, een overtuigd-zijn van de waarheid der christelijke leer, maar ook *een het leven beheerschende gezindheid*, die voor verdieping, bevestiging en voltooiing vatbaar is. Paulus immers spreekt ook van een zijn in het geloof (2 Cor. 13, 5), een staan in het geloof (1 Cor. 15, 13 ; 2 Cor. 1, 24 ; Rom. 11, 20), een wandelen in het geloof (2 Cor. 5, 7), een bevestigd worden en rijk zijn in het geloof (2 Cor. 8, 7 ; 10, 15), een leven in het geloof (Gal. 2, 20).

Verder is, volgens St. Paulus, het geloof niet slechts een daad van het verstand, maar tevens de opname van God en diens Zoon in het gemoed. Het is een onvoorwaardelijke *overgave van het schepsel aan den Schepper*, van den machteloozen mensch aan den almachtigen God, „die de dooden ten leven verwekt en bij name noemt wat niet bestaat, als was het er reeds" (Rom. 4, 17) ; het is een zich toevertrouwen van den verloste aan den Verlosser, „die mij bemind heeft en zich voor mij heeft overgeleverd" (Gal. 2, 20), „die overgeleverd werd om onze ongerechtigheden en opgewekt om onze rechtvaardiging" (Rom. 4, 25).

Eindelijk verlangt het geloof volgens St. Paulus de erkenning van God en diens Zoon in het leven door een daaraan beantwoordend *zedelijk leven*. Het geloof van St. Paulus werkt in op het leven ; het beteekent volgens hem : heel den innerlijken mensch, alle hoogere zielekrachten in de geloofswaarheid onderdompelen en de levenshouding erdoor laten bepalen ; scheiding van geloof en leven is voor Paulus onbestaanbaar. Dat St. Paulus deze veelomvattende beteekenis van geloof — de theologie heeft later daarvoor de uitdrukking : fides caritate formata geschapen — op het oog had, toen hij bij zijn missiewerkzaamheid opwekte om nieuwe heilswegen te betreden, blijkt uit een vergelijking van de volgende teksten : „In Christus Jeuss is besnijdenis noch onbesnedenheid van waarde, maar wel het geloof, dat werkt door

de liefde" (Gal. 5, 6) ; en : „de besnijdenis is niets, de onbesnedenheid evenmin, maar alleen de onderhouding van Gods geboden" (1 Cor. 7, 19). Ook de volgende tekst is in dit opzicht leerzaam : „Al heb ik de gave der profetie, al bezit ik alle geheimen en kennis, al heb ik het volle geloof, dat bergen verzet, zonder liefde ben ik niets" (1 Cor. 13, 2).

Aldus wordt *het voortbrengen van een nieuw leven*, dat in den wil van God zijn richtsnoer heeft, het verdere doeleinde van Paulus' missiearbeid, hetwelk overigens in het eerstgenoemde, de uitbreiding van het geloof, reeds vervat is. Voor Paulus bestaat er geen christendom, dat behalve de belijdenis van den gekruisigden Christus niet ook Diens navolging tot plicht maakt. Een christelijke persoonlijkheid, een evenbeeld van God is, volgens Paulus, slechts hij, die den onzichtbaren Christus in zijn leven uitdrukt, of, om Paulus' woorden te gebruiken, die op Christus „gegrond en opgebouwd" (Col. 2, 7) is ; „het koninkrijk Gods bestaat niet in woorden, maar in kracht" (1 Cor. 4, 20) ; „het koninkrijk Gods bestaat niet in spijs en drank, maar in gerechtigheid, vrede en vreugde in den H. Geest ; en wie zóó Christus dient, is welgevallig aan God en geacht door de menschen" (Rom. 14, 17—18).

De H. Paulus heeft niet alleen de verplichting gevoeld om als verkondiger en mededeeler van het geloof op te treden ; hij was zich bovendien bewust de bouwer te zijn aan een nieuwe gemeenschap, de planter der Kerk van Christus; vandaar zijn stichting en organisatie van en zorg voor de afzonderlijke kerken.

We zeiden reeds, dat de Apostel vooral gewerkt heeft op plaatsen, waar nog geen christelijke gemeente was gevestigd ; hij is de *stichter van nieuwe kerken.* „Nu ik in deze streken geen arbeidsveld meer heb, en ik toch reeds sinds vele jaren het verlangen had u te bezoeken, nu hoop ik dus, wanneer ik naar Spanje vertrek, u op mijn doorreis te zien, en dan door u verder voortgeholpen te worden, wanneer ik eerst een weinig althans van den omgang met u zal hebben genoten" (Rom. 15, 23—24).

Elke nieuwe kerk *organiseerde* hij door aan haar hoofd eenige ouderen (presbyteroi) te stellen, die mede den naam van opzieners (episkopoi) kregen, en hun, door het opleggen der handen, de priestermacht te geven. In sommige kerken, zoo niet in alle,

worden naast die ouderen ook nog diakens aangesteld. Op den eersten apostolischen tocht keeren ze vanuit Derbe terug naar Lystra, Iconium en Antiochië; en in elke gemeente stellen zij, door het opleggen der handen, priesters over hen aan (Hand. 14, 20, 33); te Philippi staan opzieners (episkopoi) en diakens aan het hoofd (Phil. 1, 1); de Kerk van Ephese wordt bestuurd door episkopoi (Hand. 20, 38), die diakens onder zich hebben (1 Tim. 3, 8); Titus wordt op het eiland Creta achtergelaten om in elke stad ouderen (presbyteroi) aan te stellen, die ook opzieners (episkopoi) worden genoemd (Tit. 1, 5, 7). Elke kerk wordt aldus georganiseerd en bestuurd door gezagsdragers, bekleed met de priesterlijke macht. Toch houdt Paulus zelf het oppergezag over al zijn kerken in handen. Hij maakt ze niet aanstonds volstrekt onafhankelijk, omdat ze nog te jong zijn in het geloof; de leden en de gezagsdragers zelf, die nog slechts pas uit het Jodendom of heidendom bekeerd werden, zijn daarvoor nog niet bekwaam. Trouwens, er moest eenheid blijven onder al die plaatselijke kerken, en die eenheid kon het best bewerkt worden door het oppergezag van haar gemeenschappelijken stichter. Toch laat hij zoo spoedig mogelijk aan die kerken eenige zelfstandigheid: ,,want we zijn geen dwingelanden over uw geloof, maar medewerkers aan uw blijdschap; in het geloof immers staat ge vast genoeg (2 Cor. 1, 24). Zoo mocht de H. Paulus terecht spreken van zijn ,,zorg voor alle kerken" (2 Cor. 11, 28).

Inderdaad hield hij voortdurend *contact met zijn kerken* door bezoeken, afgezanten en brieven. Aan Barnabas legde hij zijn reisplan voor met de woorden: ,,Laten we opnieuw de broeders gaan *bezoeken* in al de steden, waar we het woord des Heeren hebben verkondigd en zien hoe het hun gaat." (Hand. 15, 36). Paulus' *afgezanten* en vertrouwensmannen doorkruisten landen en zeeën tusschen den Taurus en Rome, om de jonge kerken te zien en te bevestigen. De Kerk van Thessalonica baarde hem zorg: ,,Daar we het niet langer konden uithouden, gaven we er de voorkeur aan, alleen in Athene achter te blijven, en zonden we Timotheus, onzen broeder en Gods dienaar in het evangelie van Christus, om u te versterken, en u te bemoedigen in uw geloof, opdat niemand door deze wederwaardigheden aan het wankelen zou worden gebracht (1 Thess. 3, 1—3); naar Corinthe zond hij Timotheus: ,,Hij zal u mijn wegen in Christus in herinnering brengen, zooals

ik ze overal in alle kerken leer" (1 Cor. 4, 17) ; ook aan de Philippenzen kondigt hij de komst van Timotheus aan : „In den Heer Jesus hoop ik, Timotheus spoedig tot u te zenden, om ook zelf te worden verkwikt, wanneer ik verneem, hoe het u gaat" (Phil. 2, 19). Met de reizigers over de heirbanen, met de matrozen op de schepen geeft hij zijn *brieven* mede : naar de Thessalonicenzen, die naar de lucht zitten te turen, of de Heer nog niet komt ; naar de simpele, maar dwaze Galaten, naar de waanwijze Corinthiërs ; naar de Romeinen met hun minachting voor de bekeerde Joden ; naar de Colossenzen en naburige kerken met haar half-heidensche, half-christelijke denkbeelden ; naar de gemoedelijke Philippenzen ; naar Creta en Ephese ; naar zijn vrienden Titus en Timotheus ; door al die brieven heen zien wij de kerken in het hart van Paulus leven.

De H. Paulus beijverde zich ook voor de innige *verbondenheid der kerken onderling* ; zij moesten zich van deze waarheid bewust worden en daarnaar handelen. Dientengevolge moesten zij vooreerst voor elkaar smeekgebeden tot God richten : „Blijft bidden in den Geest te allen tijde met gebed en smeeking in allerlei vorm ; draagt daarbij zorg, om ook met groote volharding voor alle heiligen te blijven bidden" (Eph. 6, 18). Vervolgens moesten zij met elkaar wedijveren in onderling dienstbetoon : „Helpt de heiligen in hun nooden, legt u op de gastvrijheid toe" (Rom. 12, 13) ; de Philippenzen dankt hij voor hun stoffelijken steun : „Toch hebt ge goed gedaan met me bij te staan in mijn nood.... Zeker, het is me niet om de gave te doen, maar het is me te doen om de rente, die rijkelijk op uw rekening wordt geboekt" (Phil. 4, 14, 17) ; en aan de Thessalonicenzen wenscht hij toe, dat zij rijk mogen worden aan liefde tot elkander en tot iedereen (1 Thess. 3, 12). De nood van den evenmensch gaat de christenen aan : „wanneer één lid lijdt, lijden alle leden mede" (Cor. 12, 26). Een treffend bewijs voor deze medelijdende en mededeelzame naastenliefde vinden we ook in de collecte voor de armen of voor de heiligen in Jerusalem ; alle door St. Paulus gestichte kerken namen hieraan deel (1 Cor. 16, 1 ; 2 Cor. 8 en 9 ; Gal. 2, 10 ; Rom. 15, 26). De Apostel verwachtte van dezen vorm van weldadigheid bovendien nog een vermeerdering van de christelijke solidariteit : „Want de beoefening van zulk een liefdedienst voorziet niet alleen in de behoeften der heiligen, maar brengt ook een overvloed van dankzeggingen aan God. Door dit bewijs van hulpvaardigheid toch

verheerlijken ze God om uw gehoorzaam belijden van Christus' evangelie, en om uw milddadigen gemeenschapszin jegens hen en jegens allen. En door hun gebed voor u toonen ze u bovendien een vurige aanhankelijkheid, om de buitengewone genade Gods aan u geschonken. God zij dank voor zijn onuitsprekelijke gave!" (2 Cor. 9, 12—15). [1])

Nijmegen. Dr. ALPH. MULDERS.

[1]) Literatuur, waaraan bovenstaande artikelen, goeddeels letterlijk, zijn ontleend: Tricot, *Saint Paul, apôtre des gentils*, Paris, 1927 — Pieper, *Paulus, seine missionarische Persönlichkeit und Wirksamkeit*, Münster i.W., 2e—3e Aufl., 1929 — van Tichelen, *St. Paulus*, Antwerpen, 1923 — Deiszmann, *Paulus, eine kultur- und religionsgeschichtliche Skizze*, 2e Aufl., Tübingen, 1925 — Vitti, *Il pensiero missionario nell' anima di S. Paolo*. Teologia missionaria, Roma, 1929, p. 61 sqq. — Claude, *S. Paul missionnaire*. Xav. 119—120, Louvain, 1933 — van Grinsven, *De Apostel der heidenen*. Missieblad S. Franc. Xav., Sem. Haaren, z.j. — Costantini, *S. Paulus missionologiae hodiernae magister*, Coll. Comm. Syn. 1936, p. 1001 sqq. — Holzner, *Paulus*, Freiburg i.Br. 1937.

KARDINAAL LAVIGERIE EN DE MISSIE IN MIDDEN-AFRIKA [1])

I

„Kardinaal Lavigerie was een van die grote persoonlijkheden die God in de loop der eeuwen maar spaarzaam schenkt; daarom moest zijn werk dan ook veel omvattend zijn en hem lang overleven". [2])

Met deze woorden heeft Mgr. Livinhac, de eerste Algemene Overste der Witte Paters, kernachtig aangegeven, welk een grote plaats de Kardinaal moest innemen in de geschiedenis. Dit is voor eenieder duidelijk, die over den Kardinaal zelfs maar een weinig gelezen heeft.

Maar de aard van de waarde van zijn persoon werd toch heel verschillend beoordeeld. Het zeldzame in de persoonlijkheid van

[1]) Bibliographie: Werken van *Kardinaal Lavigerie*: „*Oeuvres choisies*" Paris, Pousielque, 1884, 2 dl. — „*Instructions à ses missionnaires*", Maison-Carrée (Alger), 1927 (niet in de handel).

Werken van Witte Paters: Duchêne, „*Les Pères Blancs*", Maison-Carrée, 1901—1903, 3 dl. (niet in de handel); Mazé, „*Le Cardinal Lavigerie et son action apostolique*" Maison-Carrée 1928; Mgr. Livinhac, „*Instructions*", Maison-Carrée 1938 (niet in de handel).

Andere werken: Mgr. Baunard, „*Le Cardinal Lavigerie*", Paris, Pousielque, 1896, 2 dl.; G. Goyau, „*Un grand Africain, le Cardinal Lavigerie*", Paris, Plon-Nourrit, 1925. etc.

[2]) Livinhac, o.c. p. 279.

den Kardinaal was, dat hij tegelijkertijd een vurig patriot, een trouwe en volgzame zoon van de Katholieke Kerk, en een gans aan Afrika toegewijde apostel was. De juist geproportioneerde samenstelling van deze elementen kon door zijn liberale tijdgenoten zelfs niet voor mogelijk gehouden worden. Wie den Kardinaal een Richelieu noemt vanwege zijn enorme invloed op staatsbestuur en koloniale politiek, geeft een scheef beeld. Wie in Lavigerie slechts een Napoleon-natuur kon bewonderen door zich blind te staren op zijn geweldige ondernemingsgeest en activiteitsontwikkeling, zijn veroverings-successen en zijn onwrikbare wil, kent hem ternauwernood ten halve. De kern van zijn morele gestalte is zijn apostolisch hart ; de oorzaak van zijn ontzaglijke ambities de liefde en ijver voor Gods Kerk ; de verklaring van zijn haast despotische beïnvloeding van hen die hem, hielpen of tegenstreefden, zijn liefde voor de talloze ongelukkige zielen van Afrika.

Daar Lavigerie als apostel, als missionaris, zo ontzettend veel ondernomen heeft, zullen we ons in deze beknopte studie beperken tot de missionering van Midden-Afrika.

1. Het initiatief van den Kardinaal om met de missionering van Midden-Afrika te beginnen.

Volledigheidshalve zullen we de gehele *apostolische loopbaan* van den Kardinaal in het kort tekenen om het initiatief tot de missionering van Midden-Afrika in zijn historisch kader te plaatsen.

De biographen verhalen als een veelzeggend voorteken, hoe Charles Lavigerie als kind reeds Joden-jongens tegen wil en dank in de beek doopte. Toch begon zijn apostolische loopbaan pas in 1860, nadat hij 10 jaren reeds in Frankrijk als priester werkzaam was geweest, toen hij op aanraden van zijn geestelijken leidsman, P. de Ravignan S.J., het ambt van directeur van de Oosterse scholen aanvaardde : ,,Als directeur van de Oosterse scholen ben ik voor het eerst in contact gekomen met de ongelovige landen, en in die functie heb ik eindelijk mijn werkelijke roeping ontdekt". [1])

Hij toonde zich in dit werk gedurende 3 jaren zulk een bekwaam organisator, dat hij de aandacht van den Paus trok en na een kort verblijf te Rome als auditor van de Romeinse Rota, — waar

[1]) Duchêne, I, o.c., p. 1.

het hem te eng was, — benoemd werd tot bisschop van Nancy op de jeugdige leeftijd van 37 jaar. Ook daar ontwikkelde hij een grote activiteit en dank zijn intuïtie en ondernemingsdurf was hij in zijn hervormingsmaatregelen zijn tijdgenoten meerdere jaren voor. [1])

Doch zijn ideaal, bisschop-missionaris, liet hem niet los. Toen brak de grote dag aan, 18 Nov. 1868, waarop Lavigerie een brief van den gouverneur van Algiers, maarschalk Mac Mahon, ontving, die hem verlof vroeg, om hem aan den keizer voor te stellen als candidaat voor de vacante *aartsbisschopszetel van Algiers*. Twee dagen later schreef de Kardinaal aan maarschalk Mac Mahon: „U biedt mij een lastig en moeilijk werk aan, een bisschopszetel die in alle opzichten bij de mijne ten achter staat en die met zich mee brengt een soort ballingschap, het verlaten van alles, wat me dierbaar is.... maar een katholiek bisschop kan op een dergelijk voorstel slechts één antwoord geven: ik aanvaard het moeilijk offer dat me is aangeboden". [2]) Hij aanvaardde het zoals hijzelf zeide, om aan de roepstem van God gehoor te geven, die hem van zijn jeugd af naar het apostolaat had doen verlangen. [3]) Na 6 maanden van overdenking en consultatie, komt Lavigerie met een machtig program, dat hij eerst door den Paus had laten goedkeuren, naar Algiers:

1. Totale verandering van de schandelijke koloniale politiek van Algiers, waardoor iedere missionerings-actie verboden was en de muzelman in de ellende van de Koran gekluisterd werd onder de schone titel van „gewetensvrijheid voor de inlanders". „Ik ben ervan overtuigd, dat het noodzakelijk is, om eindelijk eens te reageeren tegen die verderfelijke vooroordelen". [4])

2. Een bekerings-actie op touw te zetten voor heel Afrika. „Algiers is slechts een door de Voorzienighei geopende poort, om toegang te verlenen tot het heidens continent, dat 200 millioen zielen bevat." [5])

Reeds zijn plan bracht Napoleon in verlegenheid en mishaagde maarschalk Mac Mahon zeer. [6]) Zij bieden hem een andere bis-

---

[1]) Mazé, o.c., p. 22.
[2]) Duchêne, I, p. 3.
[3]) Baunard, I, o.c., p. 154.
[4]) Duchêne, I, p. 6.
[5]) Duchêne, I, p. 7.
[6]) L. Jalambert, *Études*, 20 Sept. 1925.

schopszetel aan! Maar Lavigerie, die eens zijn „alles voor Afrika" had uitgesproken, kon niet meer capituleren. In zijn eerste rede in Algiers verbergt hij zijn plannen niet. Onmiddellijk tracht hij aan het werk te gaan. Zijn seminaristen laat hij weten, dat niemand, die niet vlot Arabisch spreken en schrijven kan, priester gewijd zal worden, terwijl toch nog in 1839 de toegang tot Algiers aan een Pater Jezuiet verboden was, *omdat* hij Arabisch sprak. [1]) Het verzoek om voor de inlanders scholen en ziekenhuizen op te richten en aldus met een indirect apostolaat te beginnen, werd Lavigerie door Mac Mahon geweigerd; doch de Voorzienigheid gaf Lavigerie te verzorgen honderden, duizenden kinderen, die in de hongersnood 1876—77 als uitgehongerde en verlaten wezens in haastig geimproviseerde weeshuizen werden opgenomen. Ook na de hongersnood blijft Lavigerie de vrijheid van het indirecte apostolaat opeisen, terwijl hij voortgaat zijn wezen te verzorgen. Daarom breekt er een heftige strijd uit: Mac Mahon schrijft brieven vol protest, de kranten polemiseren verontwaardigd [2]), de keizer verbiedt hem nog langer zich met de inlanders te bemoeien. Maar onverwijld vertrekt Lavigerie naar Parijs en reist den keizer achterna, totdat deze hem audiëntie verleent. Na met sterke argumenten voor de vrijheid van de missionering gepleit te hebben, spreekt Lavigerie het stoute woord uit: „Majesteit, ik vraag slechts de vrijheid om mijn plicht te doen; als de regering me deze zou weigeren, zal ik ze zelf moeten nemen". [3]) De keizer bezweek en beloofde zijn toestemming door een ministeriëele acte bekend te maken.

Na deze overwinning toog de Kardinaal zo actief aan het werk, dat het moeilijk is, zich er een idee van te vormen. In hetzelfde jaar 1868 stichtte hij *de Societeit der Witte Paters*, werd Apostolisch Delegaat voor de *Sahara* en de *Soedan*, en zond terstond Paters Jezuieten uit om een begin te maken met het stichten van missieposten. Kort daarop stichtte hij een Sociëteit van landbouw-Zusters. In een vrij kort tijdsbestek, ondanks een vertraging door de oorlog van 1870 veroorzaakt, werd vervolgens opgericht: een ziekenhuis voor inlanders, twee christendorpen, een inlands seminarie, zeven missieposten in Kabylië en vijf in de Sahara. Om de betekenis van deze opsomming te begrijpen, moet men

[1]) Alex. Brou, S.J., „*Cent ans de missions*" p. 263.
[2]) *Le Courrier d'Algérie*; *Le Moniteur d'Algérie.*
[3]) Duchêne, I, p. 12.

weten, dat de Kardinaal zich van al deze werken en huizen minutieus op de hoogte liet houden en op alle gebieden in détail raad gaf en de leiding hield. Na 1874 belastte hij zijn vicaris-generaal voor een gedeelte met dit werk. Door deze persoonlijke leiding, waardoor hij precies de resultaten van zijn raadgevingen kon nagaan, verschafte hij zich in een korte tijd een geweldige ervaring op alle gebieden, die voor de missie van belang zijn. Over het succes, dat de Kardinaal aanvankelijk van deze werken mocht oogsten, stond men perplex: ,,De Kardinaal doet alle Katholieken van geheel Europa verwonderd staan, "riep Montalembert uit [1]) en Veuillot schreef: ,,Wat de stoutste verwachtingen niet voor mogelijk hielden tenzij in een verre toekomst, heeft de Kardinaal nu gerealiseerd" [2]).

Doch de moeilijkheden en tegenslagen lieten niet op zich wachten. De regering, die onder invloed van de loge sterk anti-religieus gestemd was, was natuurlijk na de nederlaag van 1868 niet van geest veranderd, voorzag met angst welk een invloed Lavigerie na korte tijd in heel Kabylië zou hebben en besloot in 1874 in het parlement, om de subsidie in te trekken. [3]) Ook de meeste legeroverheden — Kybalië was nog in de tijd van de militaire bezetting — waren het missiewerk niet welgezind. Ten slotte liep de poging, in 1876 aangewend om verder de Sahara binnen te dringen, uit op een mislukking: de drie missionarissen-pioniers werden vermoord door de Touaregs.

Reeds tien jaar had nu de Kardinaal met de Witte Paters onder zijn leiding in Noord-Afrika gewerkt, zonder nochtans *de negermissie* te vergeten. [4]) Maar nu, naar aanleiding van de tegenslagen in Noord-Afrika, die het missiewerk stremden, en naar aanleiding van de belangstelling die in die tijd uitging naar Midden-Afrika vooral van de Protestanten, voelde de Kardinaal, dat de Voorzienigheid hem een nieuwe taak te volvoeren wilde geven: een begin maken met de missionering van Midden-Afrika. De Kardinaal pakte aan en binnen het jaar reeds vertrokken tien missionarissen naar het binnenland. Had de Kardinaal niet ingegrepen, dan zou Oeganda ,,en bloc" protestant geworden zijn. [5])

[1]) Duchêne, I, p. 69.
[2]) *Univers*, 2 Febr. 1876.
[3]) Nl. 209.000 francs, dat is 25 % van de Missie-begroting van de Kardinaal. *Études*, 20 Sept. 1925, p. 662; G. Goyau o.c., p. 138; p. 148.
[4]) Livinhac, p. 555.
[5]) Dossiers de l'A.M., No. 111.

Tegelijkertijd onderneemt hij nog twee andere werken: in *Tunis* en in *Jerusalem*, die volgens Georges Goyau [1]) ieder op zich voldoende waren om een heel mensenleven te vullen. Op 63-jarigen leeftijd durft hij bovendien nog, op last van den Paus, een geweldige onderneming aan: *de actie tegen de slavenhandel.* Door een ongemene welsprekendheid enthousiasmeerde hij meerdere volken van Europa, deed hij vele nationale comités ontstaan, wist hij Bismarck en Gambetta voor zijn inzichten te winnen, zodat de internationale conferentie te Brussel 1890 een resultaat van zijn campagne was, wier geest tot in 1925 bleef doorwerken. [2])

Deze campagne was zijn laatste triomf. Totaal op-geleefd en uitgeput keert hij naar Afrika terug en de geniale Kardinaal, die 'n 25 jaar geleden zich had voorgenomen geen enkele dag meer te rusten, ging op 26 November 1892 de eeuwige rust in.

Keren we nu weer terug naar het tijdperk, waarin Lavigerie het energieke initiatief nam, om een begin te maken met de missionering van Midden-Afrika.

In de loop van het jaar 1877 stelde Lavigerie zich nauwkeurig op de hoogte van de toestand der negermissies; hij constateerde met droefheid, dat de missionarissen, die de kuststreken missioneerden, nog niet in staat waren geweest, om tot de pas ontdekte binnenlanden door te dringen, waar de Protestanten reeds begonnen te werken. [3])

Inderdaad na een tijdperk van 20 jaren van individuele ontdekkingen, richtte in 1876 de koning van België een internationale vereniging op, om met vereende en geordende krachten Afrika open te stellen voor de invloed van de beschaving. Was het doel van deze vereniging, ,,Association Internationale Africaine",

---

[1]) G. Goyau, p. 18.

[2]) G. Goyau, p. 249.

[3]) Livinhac, p. 216. — De Congregaties werkzaam aan de Afrikaanse kust, waren 7 in getal. ,,Les Fils de saint François sont dans la Tunisie, la Tripolitaine l'Égypte, le pays des Gallas; ceux de saint Vincent de Paul dans l'Abyssinie; les Pères du Saint-Esprit et du Saint-Coeur de Marie au Zanquebar, au Congo, dans la Sénégambie, au Sénégal, partout où la charité et le dévouement héroïques que leur a inspirés leur pieux Fondateur, peuvent faire aimer et bénir le nom catholique; les Missions Africaines de Lyon sur les côtes meurtrières de la Guinée, au Cap, au Dahomey; celles de Vérone, avec Mgr. Comboni, dans les provinces, récemment conquises, du sud de l'Égypte; les Pères de la Compagnie de Jésus, à Madagascar et au Zambèze; les Oblats de Marie, à Natal; le clergé d'Irlande et d'Angleterre, dans la colonie du Cap, celui du Portugal au Benquela, celui d'Espagne au Maroc, celui de France en Algérie." ,,*Oeuvres choisies*" II, p. 20.

handel en wetenschap te bevorderen, toch verklaarden zij zich bereid, den missionaris een helpende hand toe te steken in de Afrikaanse wildernissen. De Protestanten, die het merendeel vormden van genoemde vereniging, begonnen nu een evangeliesatieplan te vormen, waarvoor aldra subsidies verleend werden: per jaar meer dan 5 millioen pond. [1]) In 1876 was de eerste karavaan van C. M. S. (Church Missionary Society) reeds op weg en 30 Juni 1877 betraden de eerste zendelingen Oeganda. [2])

Waar bleven de Katholieken? In de maand Juni van hetzelfde jaar ging Lavigerie de ernstige toestand in Midden-Afrika aan Paus Pius IX voorleggen. Daar het passend was, om ook de andere oversten van de missionerende Congregaties in Afrika te consulteren, stelde de Prefect van de Propaganda Fide, Kardinaal Franchi, einde 1877 een enquête in over deze acute kwestie. Alle oversten waren het er over eens, dat men onmiddellijk daar missieposten moest stichten waar de Ass. Int. Afr. haar actie-centra ging plaatsen. [3]) Maar de moeilijkheid was, wie zou het ondernemen, welke Societeit beschikte over personeel en geld, om een dergelijke onderneming te beginnen? De Congregaties aan de kust hadden reeds uitgestrekte gebieden, die al hun krachten opeisten, zodat zij maar zeer langzaam land-inwaarts vooruitschoven door het stichten van nieuwe posten. [4])

De Witte Paters echter begonnen in aantal toe te nemen terwijl het missiewerk in Noord-Afrika tot stilstand kwam; bovendien een dergelijke onderneming lachte Lavigerie toe. Hij zeide eens: „J'ai l'habitude de grouper les volontés et les ressources". [5]) Inderdaad als directeur van de Oosterse scholen had hij in één jaar tijds twee millioen francs verzameld en tegelijkertijd een comité van zelateurs opgericht zodat de gaven regelmatig zouden toevloeien. Voor zijn missie in Noord-Afrika had hij in alle katholieke landen van Europa en zelfs in Canada propaganda gevoerd. En al zou er nog een tekort zijn ondanks een toelage van de Voortplanting of Kindsheid, voor Lavegirie was dat geen bezwaar, want hij had het princiep niet de onderneming af te meten naar

[1]) *„Oeuvres Choisies"* II, p. 19—27.
[2]) „Memento chronologique" z.j. over de missies van Midden-Afrika der Witte Paters, p. 22.
[3]) Duchêne II, p. 160.
[4]) Verg. b.v. P. Dr. Alois Engel C.S. Sp. *„Die Missionsmethode der Missionare v. Heiligen Geist auf dem Afrikanischen Festland"* p. 26.
[5]) Duchêne I, p. 7.

de inkomsten hogerop te voeren, naarmate hij meer ondernam. [1]) Zijn missionarissen had hij die zeldzame geest van heldhaftigheid bijgebracht die men meer aantreft in de jeugdjaren van Orden en Congregaties. Reeds bij het werven van roepingen had hij nooit de harde realiteit van het missionarisleven verdoezeld. Onder een celebret, dat een priester-novice bij zijn aankomst liet zien, zette de Kardinaal zakelijk deze woorden: ,,visum pro martyrio". In 1874 had hij zijn missionarissen toegesproken: ,,Wat U wacht is de beproeving: al is het niet een kort en bloedig martelaarschap, dan toch het echte en lange martelaarschap van iedere dag, van ontbering en ziekte, van een vroege dood". [2]) Toen in 1876 de eerste drie Witte Paters in de Sahara vermoord waren, ontstond er een heilige jaloesie bij de anderen. [3]) Als we deze mentaliteit voor ogen houden, alsook het feit dat de expeditie naar Midden-Afrika zelfs in allle voorzichtigheid volvoerd kon worden en het pionierswerk aldaar levensgevaarlijk genoemd moest worden, dan zullen we begrijpen dat de jonge Sociëteit na de enquête van kardinaal Franchi zich aan de Paus kon aanbieden voor de missionering van Equatoriaal Afrika in deze bewoordingen: ,,Aan Uwe voeten neergeknield vragen wij Uwe Heiligheid alle leden van de Sociëteit die dit stuk ondertekend hebben, Uw Vaderlijke zegen te geven.... Allen hebben slechts één verlangen, H. Vader, om op een teken van Uwe Heiligheid te vertrekken om zich geheel te wijden aan de bekering van de ongelukkige ongelovigen en in hun dienst hun leven te geven.... Aanvaard, Heilige Vader, dit totale offer dat we om Christus' wil brengen, het offer van onze wil, van onze persoon, van ons leven (binnen twee jaar waren reeds 9 leden het slachtoffer van hun aanbod) voor het heil van het arme Equatoriaal Afrika...." Deze door alle Witte Paters (op drie na) ondertekende brief werd door twee Paters naar Rome gebracht Januari 1878, tezamen met het antwoord van Lavigerie op de enquête van kardinaal Franchi. Telde het antwoord van de meeste missieoversten enkele bladzijden handschrift, Lavigerie kwam met een belangrijk gedrukt werk voor de dag van 90 bladzijden, uitgevoerd op fraai papier, voorzien van een kaart en als titel: Mémoire secret adressé au cardinal Franchi sur l'association

---

[1]) Dossiers de l'A.M. No. 111.
[2]) ,,*Instructions à ses missionnaires*" p. 43—45.
[3]) ,,*Oeuvres Choisies*" p. 33.

internationale africaine de Bruxelles et l'Evangélisation de l'Afrique Equatoriale. Dit meesterwerk van heldere redenering en grootse opzet, dat reeds een expeditieplan en een beredeneerde methodiek voor de missiearbeid bevatte, liet geen twijfel over bij het consistorie, aan wie het de onderneming zou toevertrouwen. En de vierde dag na de Pauskeuze verleende Leo XIII op 20 Februari Lavigerie de volmacht, om aan Pater Livinhac en Pater Pascal de macht van Apostolisch gezant te subdelegeren. Binnen de maand was de eerste karavaan van tien missionarissen vertrokken, zodat, toen zij in Zanzibar aankwamen, de Paters van de H. Geest verwonderd stonden, daar zij nog niet vernomen hadden, dat Rome een nieuw missiegebied had opgericht. Maar de ontvangst was er niet minder broederlijk om ; vol goedheid en voorkomendheid stelden zij hun ervaring ten dienste van de gearriveerde Witte Paters. [1]) Met een karavaan van 450 man trok men de wildernis in en na een voetreis van een jaar, twee maanden en twintig dagen kwam Pater Livinhac 9 Juni 1879 in Oeganda aan.

Nijmegen. W. SMULDERS, W. P.

(Wordt vervolgd.)

[1]) Livinhac p. 219.

DE MISSIEACTIE VAN DE MINDERBROEDERS IN SCANDINAVIË

Spoedig na den dood van den H. Franciscus richten diens zonen hun schreden naar Zweden. In het jaar 1230 kwamen de Minderbroeders onder de regeering van Koning Magnus Ladislaus, die zich een groote vriend van de franciscaansche orde toonde van uit Denemarken (Ribe) naar Zweden. In korte tijd breidde deze orde zich onder de zegen van God in Zweden zoo uit dat wij in het jaar 1270 reeds negen franciscaansche kloosters tellen namelijk in Visby, Lund, Uppsala, Skara, Søderkøping, Väx, Trelleborg, Ystad, en Kønungåhalla (Kungålo). Dezelfde koning stichtte in hetzelfde jaar een Minderbroedersklooster bij Stockholm op een eiland tot dan toe ,,Ridderholmen'' geheten en dat nu omgedoopt werd tot ,,Gråmunkeholmen'' d.w.z. eiland van de grauwe monniken. In dien tijd noemde men de Minderbroeders ,,gråmunkar''. Bovendien werden zij ook nog ,,barfotbrødre'' (barvoetsbroeders) en ,,mindrebrødre'' (Minderbroeders) genoemd. Koning Ladislaus stichtte verder een Minderbroedersklooster in 1278 bij Enkøping en in 1285 in Arboga. Vier jaar later opende hij ook een nonnenklooster ,,St. Clara'' voor de Clarissen in Normalm bij Stockholm. Hier trad zijn dochter Richessa in waar zij later abdis werd. Dit klooster is in de loop der tijden van groote beteekenis geweest en werd daarom dikwijls door de koningen geprezen. Onder zijn regeering werden ook de volgende kloosters

gesticht in Jønkøping, Nykøping, Linkøping en Marstrand. Omstreeks 1400 vinden wij in Finland Minderbroederskloosters in Rauma en Viborg.

Henricus, de koning van Pommeren, vermeerderde het aantal kloosters in Zweden. Zoo werd in 1419 een klooster opgericht bij Malmø. Koning Johannes bouwde in 1494 een klooster in Halmstad, De behoefte aan een hooger studiehuis deed zich gevoelen en dit werd opgericht in Lund. Ten slotte werden de kloosters in het Noorden een zelfstandige provincie. In tegenstelling met enkele oudere orden stichtten de Minderbroeders gaarne hun kloosters in of bij groote steden daar dit meer overeenstemt met het doel van de orde namelijk: missieactie, zielzorg onder het gewone volk.

Evenals in Zweden hebben de Minderbroeders ook in Denemarken met Gods hulp het H. Evangelie verkondigd en aan de uitbreiding van het Rijk Gods gewerkt. In beide landen heeft de pseudoreformatie hun werk helaas geheel vernietigd. Dat het werk van de Minderbroeders in de Middeleeuwen niet gering geweest is, blijkt duidelijk uit het aantal kloosters. 28 werden er voor de reformatie in Denemarken gevonden namelijk: in Aalborg, Aarhus, Flensborg, Halmstad, Helsingør, Horsens, Husum, Kalundborg, København, Køge, Lund, Malmø, Nykøping, Nysted, Nostved, Odense, Randers, Ribe, Roskilde, Slesvik, Storehedinge, Svendborg, Torkø, Trelleborg, Trønder, Viborg en Ystad.

Bekend is de H. Wilhadus een Minderbroeder uit de Deensche provincie. Als grijsaard vluchtte hij voor de protestantsche vervolging uit Denemarken naar de Minderbroeders in Nederland. Deze negentig jarige grijsaard werd uit het klooster te Gorcum eerst naar Dordrecht en daarna naar den Briel gesleept. Pater Wilhadus stierf daar te gelijk met de andere martelaren van Gorcum den 7 Juli 1572 voor het geloof aan de wezenlijke tegenwoordigheid van Jezus Christus in de Eucharistie en aan de onfeilbaarheid van de Paus van Rome. Onder de 19 martelaren die hun leven voor hun heilig geloof gaven waren elf Minderbroeders, 9 priesters en 2 leekebroeders, 3 pastoors, 1 seculier priester, 2 Praemonstratensen, 1 reguliere kanunik van den H. Augustinus en 1 Dominicaan. Men vereert den H. Wilhadus in de kerk van de H. Eucharistie in Kopenhagen. Met recht kunnen wij heden bidden: H. Wilhadus, bid voor ons en voor de bekeering van Scandinavië.

Behalve het groote aantal kloosters in Zweden en Denemarken vinden wij ook franciscaansche kloosters in Noorwegen: in Tønsberg, Bergen, Oslo en Nidaros (Trondheim). In het jaar 1280 werd de Noorsche Custodie opgericht. Deze stond onder den Provinciaal van de Deensche provincie. In Noorwegen werden de Minderbroeders ,,mindrebrødre'' d.w.z. Minderbroeders of ,,barfotbrødre'' d.w.z. barvoetsbroeders genoemd. De naam ,,gråbrødre'' grauwe broeders is later door het gebruik van de Deensche taal ingevoerd. Koning Haakon Haakonsson stichtte omstreeks 1250 een klooster te Tønsberg. Hier werd in het jaar 1296 en 1482 een provinciaal kapittel gehouden. Den 9 Aug. 1277 werd een overeenkomst gesloten in het klooster te Tønsberg tusschen koning Magnus Lagabøter en de aartsbisschop Jon in tegenwoordigheid van de bischoppen van Oslo, Stavanger, enz. Hier werd

de oneenigheid tusschen de koninklijke en geestelijke macht bijgelegd. Paus Nicolaus IV verleende in het jaar 1291 een aflaat van 140 dagen aan allen die deze kerk op bepaalde dagen bezochten. Een groote brand verwoesten den 21 Febr. 1536 de geheele stad waar ook alle kerken en kloosters een prooi der vlammen werde.

Het Minderbroedersklooster te Bergen werd eveneens gesticht door koning Haakon Haakonsson waarschijnlijk tusschen de jaren 1239 en 1247. De kloosterkerk, eertijds bekend als de St. Olavskerk, is nu in de handen van de lutheranen: de bekende domkerk in Bergen. Een zekere Pater Mauritius van dit klooster werd door de Noorsche koning in 1264 en in 1281 als legaat naar Schotland afgevaardigd. In 1270 bezocht hij het Heilige Land en heeft ons een korte reisbeschrijving nagelaten. Koning Magnus gestorven den 9 Mei 1280, werd in het Minderbroedersklooster te Bergen begraven.

Koning Haakon 5 Magnusson stichte in 1291 een Minderbroedersklooster in Oslo. De eerste officiëele melding van de Franciscanen in Nidaros (Trondheim) vinden wij in een brief gedateerd uit het jaar 1313.

Dat de Minderbroeders in Noorwegen de studie van de H. Schrift behartigd hebben, blijkt uit een vertolking van het H. Evangelie van den H. Johannes in het klooster te Oslo. Fragmenten van deze overzetting worden in de Universiteitsbibliotheek te Oslo bewaard.

Ook hebben de Minderbroeders in Noorwegen zorg gedragen voor de Derde Orde van den Heilige Franciscus. De Provinciaal nam in 1431 bisschop Audun van Stavanger in de broederschap op voor geheel zijn leven. Eveneens weten wij dat Henricus Monssøn, de gardiaan van het klooster te Tønsberg die ook Custos in Noorwegen was in 1519 een zekere Reidar met zijn vrouw in de Derde Orde opnam.

In de 16e eeuw werd de luthersche reformatie met geweld en bedrog in Noorwegen ingevoerd. Meer dan drie eeuwen gingen voorbij voordat de Moederkerk naar haar beminde en verdwaalde kinderen kon terugkeeren. De tijd van de ballingschap duurde ook lang voor de Minderbroeders. Eindelijk kwam de blijde dag der terugkeer: den 5 April 1924. De eerste missionarissen van de Nederlandsche serafijnsche provincie vertrokken naar Noorwegen. Den 10 Sept. 1924 werd hun de zielzorg in Arendal opgedragen. Als Pastoors van de parochiekerk in Arendal hebben gefungeerd: P. Marinus Jorna (14 Sept .1924 — 1 Mei 1929). P. Ladislaus Hol (1 Mei 1929 — 1 Nov. 1934) en Leo van Eekeren (1 Nov. 1934 — 15 Aug. 1937). 7 Sept. 1926 kwam onze eerste leekebroeder uit onze Nederlandsche provincie: Broeder Pancratius Valens. De parochiekerk in Arendal werd den 15 Aug. 1937 weer aan de seculiere geestelijkheid overgedragen.

In 1929 werd een nieuwe missiestatie in het Apostolisch Vicariaat opgericht in Tønsberg waar de Minderbroeders in de Middeleeuwen hun eerste klooster hadden. De Apostolische Vicarius vertrouwde hetzelfde jaar aan de Minderbroeders de zielzorg toe in deze plaats waar de Zusters van de H. Elisabeth een nieuw hospitaal openden. P. Jorna was de eerste rector. Zijn opvolger was P. Leo van Eekeren (25 Oct. 1930 — 14 Nov. 1932).

7 Jan. 1934 werd de parochie van St. Halvard in Oslo aan de Franciscanen toevertrouwd. P. Theophanes Notenboom werd tot Pastoor benoemd

die zich met volle toewijding aan zijn taak wijdt. Kapelaans waren: P. Dionysius Boers (7 Jan. 1934 — 1 Sept. 1940) en P. Novatus Hutjens (1 Nov. 1940 —). Broeder Martinianus Termeulen is hier Broeder.

1 Nov. 1934 werd P. Lad. Hol benoemd tot rector spiritualis voor de Zusters van den H. Frans Xaver in Bergen. 1937 werd P. Leo van Eekeren benoemd tot rector spiritualis in het noviciaatshuis voor de Zusters van de H. Elisabeth in Oslo. Vanaf 1 Sept. 1938 benoemde de Apostolische Vicarius hem tot rector spiritualis in het noviciaatshuis voor de Zusters van de H. Frans Xaver in Sylling met zijn openbare kapel van St. Halvard. 1 Sept. 1940 werd P. Dion. Boers voorloopig benoemd tot Pastoor van de kerk van den H. Ansgarius in Kristiansand.

Broeder Olav Larsen is onze eerste Noorsche Broeder. In 1927 trad hij in onze Orde, waar hij in de Nederlandsche provincie in 1933 zijn eenvoudige geloften aflegde. Frater Canutus Hanssen is onze eerste Noorsche frater, die zich in Nederland voor de H. priesterwijding voorbereidt. In 1935 trad hij in onze Orde. In 1942 hoopt hij met Gods genade de heilige priesterwijding te ontvangen.

Met vreugde begroetten onze Paters in Noorwegen hun Provinciaals: P. Regalatus Hazenbroek in 1926 en P. Honoratus Caminada in 1933, 1935, 1937, die tegelijk hun canonische visitatie verrichtten. Behalve de zielzorg welke de Minderbroeders in bovengenoemde plaatsen hebben uitgeoefend of nog uitoefenen geven zij ook nog jaarlijks retraites aan de verschillende Zusters alsook triduums of geestelijke oefeningen in andere parochies. Verder hebben de Franciscanen ook de zorg van de Derde Orde. 14 Sept. 1930 werd de eerste Derde Ordeafdeeling in Noorwegen door P. Leo van Eekeren canonisch opgericht in de parochie van St. Halvard in Oslo. Een seculier priester werd tot directeur van deze D. O. afdeeling benoemd tot dat onze Paters in 1934 de parochie overnamen, waar zij tot nu toe de Derde Orde leiden. P. Lad. Hol richtte 16 Juni 1931 een tweede D. O. afdeeling op in Arendal waar onze Paters de leiding hadden tot 15 Aug. 1937. P. Lad. Hol gaf 5 Juli 1928 een brochure uit: „Skt. Franciskus III Orden" en in 1931 een handboek, terwijl in 1937 een gebedenboekje voor de tertiarissen: „Ordensbønner for St. Franciskus' III Orden" van P. Leo van Eekeren het licht zag. Van 1 Jan. 1932 tot 1935 verscheen een maandblaadje voor onze tertiarissen: „St. Franciskus". Medewerkers waren P. Hol en P. van Eekeren. Eveneens kwam in Arendal van 1930 tot 1935 met medewerking van P. Hol en P. van Eekeren een parochieblaadje uit: „Assisi" dat tevens tot voorlichting diende voor andersdenkenden.

Verder schrijven onze Paters in het katholieke Noorsche weekblad: „St. Olav" alsook in andere Nederlandsche tijdschriften.

Dit is in het kort de heerlijke traditie van de Minderbroeders in de Middeleeuwen en het tegenwoordige werk van de Franciscanen die deze glorierijk trachten voort te zetten tot eer van God en tot heil der onsterfelijke zielen.

Sylling (Norge) L. VAN EEKEREN O. F. M.

IMPRIMATUR

Gestel St. Michaelis, die 29 Maii 1942. J. C. VAN OVERBEEK a.h.d.

DE ALGEMEENE MISSIE-ZONDAG

Op St. Lucas-dag roept onze Moeder de H. Kerk al hare kinderen op tot één grooten gemeenschappelijken bid- en offerdag voor de uitbreiding van het Godsrijk.

Reeds sinds eeuwen gedacht en overwoog de Christenheid dit troostende en verheffende mysterie tegen het einde van het Kerkelijk Jaar, de tijd waarin de voltooiing van het Verlossingswerk ongezocht de aandacht boeit : Allerheiligen en Allerzielen vormden het middelpunt van die herdenking ; het doel van het Godsrijk is immers geen ander dan alle menschen bijeen te brengen in één gemeenschap, die allen heiligt en samenbindt tot over de grenzen van den tijd heen, en die eerst haar voltooiing vindt in een zaligende vereeniging met God voor eeuwig.

De viering van dit mysterie is in de laatste jaren verdiept door het feest van Christus „onzen Koning". Hij is, omdat Hij Koning is, het hoofd en de oorsprong van die gemeenschap, daar Hij zich geofferd heeft op het Kruis om aan de oneindige Majesteit des Vaders *„een eeuwig en algemeen Koninkrijk"*[1]) aan te bieden, dat alle volken van heel het menschelijk geslacht omvat tot in eeuwigheid.

Om de algemeenheid, welke het Godsrijk bedoelt, is de Missie-Zondag een prachtige en doeltreffende voorbereiding op de viering van Christus' Koningschap. Dit behoeft geen nader betoog.

En het komt in dezen tijd nog veel meer tot zijn recht.

De steeds stijgende verwarring, de alles afbrekende verwoesting van den oorlog over heel de wereld drijft met den dag het menschdom meer uiteen : is het dan niet troostend onze aandacht te richten op dat *„rijk van waarheid en leven, van heiligheid en genade, van gerechtigheid, liefde en vrede"* [2]), dat het Godsrijk is ? De verwarring, die de mensch sticht, zal Christus niet beletten de eenheid, die Hij wil, den groei, dien Hij mogelijk maakte door Zijn Bloed, door te zetten met die geheimzinnige krachten van Zijn wijsheid en almacht, van Zijn barmhartigheid en goedheid, die het *„opnemen tegen Zijn oordeel"* : het *„superexaltat autem misericordia judicium"* van St. Jacobus [3]) geldt allereerst van Gods barmhartigheid.

---

[1]) Praefatio in festo S.D.N. Jesu Christi Regis.
[2]) Id.
[3]) Jac. 2 : 13.

Wij kunnen in dezen tijd onze gedachten en zorgen bijna niet losmaken van de groote beproevingen, die onvermijdelijk *ieders* deel zijn; maar dat behoeft geen beletsel te zijn voor de oprechte en vurige deelname aan den Missie-Zondag; integendeel, het zal er een aansporing voor zijn. Want juist de groote waarheid, dat trots alles „*het Koninkrijk Gods tot ons gekomen is*"[1]), stelt de beproeving van dezen tijd in een echt bemoedigend licht. Dat Koninkrijk is gevestigd door lijden en offer van den Koning; het verbreidt zich alleen door lijden en offer van Zijn onderdanen. Wat St. Paulus van zichzelf zeide, zal de H. Kerk, zal ieder christen moeten zeggen en meenen: „*Thans verheug ik mij, dat ik voor U lijden mag en aanvullen in mijn vleesch, wat aan Christus' lijden ontbreekt ten bate van Zijn Lichaam, de Kerk*"[2]).

Wie daarvan de beteekenis beseft, draagt een verzoenend antwoord mede op de vraag die iedereen zich stelt: waartoe dient dit alles? een antwoord, des te meer van pas, naarmate wij de vraag meer direct persoonlijk stellen: waartoe moet *ik* dit lijden? Doordenk slechts het woord van Christus, dat de Kerk ons op St. Lucasdag voorhoudt: „*de oogst is wel groot, maar arbeiders zijn er weinig; bidt daarom tot den Heer van den oogst, dat Hij arbeiders zendt voor Zijn oogst*"[3]). Dan zien wij voor onze verbeelding die bijna ontelbare menigte van menschen, 1200 millioen, d.i. meer dan drie vijfden van het menschdom, tot wie de blijde boodschap van het Godsrijk nog niet is gekomen, en voor wie Christus deze toch ook gebracht heeft. Is het niet aantrekkelijk daarvoor te bidden? Is het niet aantrekkelijk dat gebed zoo krachtdadig mogelijk te maken door een werkdadige liefde, die zich evenals bij Christus in waarheid toont door te offeren en te lijden als Hij.

Neem dan het lijden van dezen tijd aan met Christus voor de uitbreiding van Gods Rijk en de zware beproeving van dezen tijd heeft zin en beteekenis. Denzelfden zin, hetzelfde doel, welke Christus' lijden had.

Zoo geeft de missiegedachte troost en bemoediging in dezen donkeren tijd.

De mensch lijdt en offert dan niet voor niets, maar voor een doel dat dit alles waard is! En dat er *zeker* door bevorderd wordt.

---

[1]) Luc. 10 : 9.
[2]) Kol. 1 : 24.
[3]) Luc. 10 : 3.

Al waren de tijden voor de missies niet zoo zwaar als zij nu zijn, dan zou het nòg de moeite waard zijn voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk dit alles te dragen.

Nu komt er echter bij, dat het in de missies is als hier : ook dáár verstoort de oorlog alles ; en als de arbeid der missionarissen alleen op menschelijke kracht moest steunen, dan zou die arbeid een nòg troosteloozer aspect hebben dan ons lijden hier zonder bovennatuurlijk doel. Want het normale leven is daar evenzeer ontwricht als hier, en daarenboven zijn zij afgesneden van de geregelde aanvulling van stoffelijke hulpmiddelen en van personeel. De hoop der missies is alleen God ! En Die werkt — gelukkig — met beter en doeltreffender middelen dan louter menschelijke ; middelen, die ook weer samenhangen met ons bidden en offeren. Zoo wordt ook voor de missies onze missiegeest een bron van redding. Ons bidden en offeren verzekert de missies van de noodige hulp en van den noodzakelijken zegen.

Al diende de Missie-Zondag alleen om die gedachte aan te kweeken, dan was de viering meer dan verantwoord.

Maar hij dient ook om deze gedachte om te zetten in daden. Hij wil zijn een gelegenheid om meer te bidden en om ons voor de toekomst op te wekken te blijven bidden. Hij geeft gelegenheid een aalmoes te storten: de collecte; en hij wekt op dit te blijven doen.

Voor beide, voor gebed en voor offer, is op de eerste plaats het Pauselijk Genootschap tot Voortplanting des Geloofs een practisch middel. Daarom dient de Missie-Zondag ook tot versterking van dit Genootschap.

Dit practische doel geeft vanzelf aanleiding nog een enkele opmerking te maken over de mogelijkheden van dit Genootschap in dezen tijd ; natuurlijk niet over de doeltreffendheid van het dagelijksch gebed : deze is klaarder dan de dag ; maar wel over het gebruik der ingezamelde gelden.

In normale omstandigheden worden deze gelden naar de missies gezonden en daar gebruikt voor het levensonderhoud der missionarissen en het bekostigen der verschillende werken.

De verzending der gelden is thans niet mogelijk. Doch. . . . ook de uitzending der missionarissen staat stil. Noodgedwongen verblijven eenige honderden Priesters, Broeders en Zusters hier, die in normale tijden in de missies zouden arbeiden. Nu wordt het levensonderhoud van dezen mogelijk gemaakt door het Genootschap tot Voortplan-

ting des Geloof met hetzelfde geld, waarvan zij anders in de missies hadden geleefd. De tijd, dien zij hier doorbrengen, wordt nuttig besteed door hun vorming te perfectioneeren in cursussen en anderen voorbereidingsarbeid. Op deze wijze dienen de contributies van de Voortplanting toch volledig de missies, en maken het mogelijk, dat straks als de verbindingen hersteld worden, uitstekend gevormde krachten de missieprediking in wijden kring kunnen hervatten.

Mogen dezen gedachten en opmerkingen onze lezers, vooral de zielzorgers onder hen, opwekken en helpen, den Missie-Zondag op 18 October met toewijding te vieren en door anderen te doen vieren.

Voorschoten, Stigmatisatie van St. Franciscus 1942.

TH. M. P. BEKKERS.

KARDINAAL LAVIGERIE EN DE MISSIE IN MIDDEN-AFRIKA

II

2. Het belang van de leiding, die hij aan de missionarissen gaf.

Aan de eerste drie karavanen die naar Midden-Afrika vertrokken, gaf de Kardinaal instructies mee (resp. 18, 36, 15 blz.), waarin hij heel zakelijk goede raad verleende aan zijn jonge missionarissen betreffende hun geestelijk en tijdelijk welzijn. Ook gaf hij aanwijzingen voor het missiewerk die de grondslagen geworden zijn van de missie-methodiek der Witte Paters. [1]) Het merkwaardige van deze instructies is, dat ze hoewel geschreven door iemand, die niet in de negermissie geweest is, toch raadgevingen bevatten, die voor de missionering *van blijvende aard* bleken te zijn!

,,Lavigerie had zulk een juist inzicht en zulk een vèr-reikende blik op het toekomstige missiewerk dat hij zelfs na lange jaren persoonlijke ervaring op het missiegebied zelf, niet practischer en actueler geschreven zou kunnen hebben". [2]) Toen in 1928 Mgr.

[1]) Deze Instructies alsmede een 30-tal brieven waarin Lavigerie aanspoort tot het naleven van deze Instructies en ze verder completeert, vormen een gedeelte van het boek ,,Instructions de son Eminence le Cardinal Lavigerie à ses missionnaires" Maison Carrée, 1927, 495 paginas.

[2]) Duchêne II p. 169 (uitgegeven in1902).

Hinsley, thans Kardinaal en Aartsbisschop van Londen, als Apostolisch Delegaat in Oost-Afrika vertoefde, „ontdekte" hij de instructies van den Kardinaal. „Deze (de instructies en de constituties der Witte Paters) waren voor mij een openbaring: alles wat hij 50 jaar geleden geschreven heeft, is nog up to date. Wij spreken van dit of dat te organiseren. Kardinaal Lavigerie had dat alles voorzien, gevraagd, georganiseerd. Welk een genie!"[1]) Ook het ongewone succes, waarin de missies van Midden-Afrika zich mogen verheugen, bewijzen de voortreffelijkheid van zijn raad en zakelijke methodes.

Als voorbeeld van enkele voorname punten, die de Kardinaal gegeven heeft, mogen we noemen: het vierjarige catechumenaat; de inlandse seminaries, „la règle de trois".

Het directorium der Witte Paters zegt nog: onze Stichter heeft over de organisatie en de duur van het catechumenaat regels gegeven, waarvan de wijsheid door een reeds lange ervaring is bewezen. Voor de methode van onderricht en de voorbereiding op het Doopsel blijve men zich dus inspireren op zijn instructies.[2])

Ook over de inlandse negerseminaries had de Kardinaal van het begin af het juiste oordeel, zodat de Witte Paters in 1895 reeds het eerste seminarie in Oeganda begonnen vol vertrouwen op het woord van den Kardinaal, terwijl anderen nog over de opportuniteit ervan twijfelden tot in 1919, toen Paus Benedictus XV een krachtig woord sprak. Toch gaf zijn voorzichtigheid hem in, om aan te raden, althans voorlopig niemand subdiaken te wijden voor zijn veertigste jaar.[3])

Ook de „règle de trois" — de regel nl. dat steeds drie missionarissen op een post moeten zijn — is een van die krasse maatregelen van den Kardinaal, die althans in het begin voor onmogelijk werd gehouden, maar die steeds meer en meer gewaardeerd wordt. Dat deze regel niet zonder moeilijkheden te verwezenlijken was, bewijst wel, dat de toepassing ervan zowel in het algemeen kapittel van 1912 als van 1926 en 1936 uitvoerig en in detail besproken en bepaald is.

Zelfs het gouvernement kon zich steeds gelukwensen, zijn raadgevingen opgevolgd te hebben, en de fouten, die men beging,

---

[1]) „*Over de Societeit der W.P.*; bizondere uitgave van: „*Nieuw Afrika*" p. 30.

[2]) „*Directoire des Constitutions*" Maison-Carrée, 1938. p. 224. Dit directorium bevat de officiele uitleg van de Constituties van de Sociëteit der Witte Paters.

[3]) „*Instructions à ses missionnaires*" p. 116.

kwamen precies hier vandaan, dat men zijn raad in de wind sloeg. [1]) Hoewel deze uitspraak de kolonies van Noord-Afrika betreft, is het toch enigermate op Midden-Afrika van toepassing. Voortreffelijke richtlijnen en raadgevingen, die de Kardinaal reeds vòòr de kolonisatie van Afrika aan zijn missionarissen gaf, werden door het gouvernement of overgenomen of na eigen ervaring pas veel later toegepast, b.v. het groeperen van koninkjes, (pag. 137 Instr.) werd in 1923 volgens het ,,Native Authority Ordinance of 1923" pas in toepassing gebracht. Het houden van aparte scholen voor kinderen van stam- en dorpshoofden als een uitstekende methode om hun sympathie te winnen, werd door het gouvernement bij de inrichting van de staatsscholen overgenomen. De methode om aan de massa der negers slechts die ambachten te leren die ze zelf nodig hebben (pag. 119 Instr.) werd nog in het ,,Report of the Commission appointed by the Secretary of State for the Colonies (Sept. 1937)" als een nieuwe richting warm bepleit.

Wat is nu de oorzaak, de verklaring dat de Kardinaal van meet af aan, zulke voortreffelijke maatregelen wist te geven? Welke is de buitengewone gave, die hem daartoe in staat stelde ? Was hij een profeet ? Bezat hij een profetisch licht ? Neen, hij was *een historicus en een realist* ! [2]) En de lessen van de geschiedenis hebben den Kardinaal zulke enorme diensten bewezen dat zijn leven en zijn werk bewijzen, hoe nuttig de kennis der missiegeschiedenis voor de missionaris is. Van 1854—1857 was Lavigerie op de Sorbonne leraar in de kerkelijke geschiedenis, maar de geschiedenis is heel zijn leven zijn leraar geweest. De geschiedenis is zijn gids. De kennis van het verleden doet hem beter het heden begrijpen, de toekomst voorspellen en geeft hem een onwrikbare zekerheid van het succes van de genomen maatregelen. Vandaar ook neemt in zijn Instructies het historisch argument een ruime plaats in, omdat hij zich met voorliefde op feiten baseert. Waarschuwt de Kardinaal zijn missionarissen voor ontmoediging, direct komen de lessen der geschiedenis erbij : ,,In de eerste christeneeuwen was het niet beter: de H. Paulus moest zelfs zijn christenen verwijten, dat ze zich bedronken bij het Eucharistisch Maal, en een bekeerde Korintiër bedreef een zonde tegen het sextum die, zei de H. Paulus,

---

[1]) ,,*Études*" 5 Oct. 1925, p. 45.
[2]) Verg. Leloir : ,,Un Réaliste : Lavigerie" Grands Lacs, 1 Febr. 1939.

zelfs niet bij de heidenen voorkomt. De Afrikaanse Vaders (Tertulliaan en St. Cyprianus) hebben ons beschreven, tot welk een graad van immoraliteit de christenen in de tweede en derde eeuw dikwijls ontaardden. Eeuwen duurde het, voor men zich van de heidense vadsigheid had ontdaan". [1]) Ook voor een geleidelijk toenemend onderricht komt een mooi historisch bewijs: „Men moet den H. Geest navolgen, die het goed heeft gedacht om aan de heidense wereld niet tegelijk alle waarheden expliciet te leren, die thans expliciet geloofd en onderricht worden in de Kerk". [2]) Ook voor de inrichting van het catechumenaat baseert hij zich op de gegevens en praktijken der eerste eeuwen, vooral op de gegevens van den H. Augustinus. Tenslotte nog dit citaat: „Na lang nagedacht te hebben over het feit, dat er tegenwoordig zovele missies niet vlotten, en na een studie van de vroegere bekering van de landen, die thans geheel katholiek zijn, ben ik ertoe gekomen om deze regel vast te stellen: door de missionering wordt een land dan alleen geheel en al katholiek, als er ook de staatshoofden katholiek worden en door hun invloed en voorbeeld het Evangelie helpen verbreiden. Pas na Constantijn werd het Romeinse Rijk massaal katholiek. Hetzelfde geldt voor Frankrijk nl. na de bekering van Clovis. Maar alle missies die op een constante wijze de staatsoverheden tegen zich hadden, zoals in Japan en bij de Muzelmannen, of zelfs niet mee hadden, zoals in China en in Indië, bereikten maar droevige resultaten, ondanks de wonderen van St. Franciscus Xaverius en de heldhaftigheid van duizenden martelaren. [3]) Daarom stuurde de Kardinaal er op aan, om in Midden-Afrika een „royaume chrétien" te stichten.

Het spreekt vanzelf, dat Lavigerie ook veel persoonlijke ervaring had opgedaan in zijn tienjarig verblijf in Noord-Afrika en als directeur van de Oosterse scholen, vooral omdat hij als realist zich van alle feiten goed rekenschap gaf. Zijn nauwkeurige studie van de reisverhalen der ontdekkingsreizigers stelde hem in staat de missionarissen zeer concrete raad mee te geven omtrent het leiden van een negerkaravaan, omtrent klimaat en tropische ziekten, etc. [4]) De jongste missie-ervaringen uit zijn tijd waren hem ook niet onbekend. [5])

[1]) „*Instructions à ses missionnaires*" p. 84.
[2]) „*Instructions à ses missionnaires*" p. 130.
[3]) o.c.p. 135—136.
[4]) o.c.p. 88, 108—111.
[5]) o.c.p. 115, 120.

Terecht kunnen we voornoemde thesis nu als bewezen conclusie herhalen : De zakelijkheid en de grote historische kennis hebben den Kardinaal in staat gesteld, die concrete raadgevingen en richtlijnen te geven, waarvan een reeks van ervaringen bewezen heeft, dat ze juist en van blijvende waarde zijn. Dit alles wettigt het meermalen uitgedrukt verlangen, om nader kennis te maken met de instructies van den Kardinaal. [1])

3. Uiteenzetting van de richtlijnen van den Kardinaal, die aan de Missiemethode van de Witte Paters ten grondslag liggen.

,,De instructies van Kardinaal Lavigerie zijn een bron voor de Missie-methodiek'', is de uitspraak van meerdere missiologen [2]). Doch het zou onjuist zijn te menen, dat de Kardinaal een tractaat over missie-methodiek geschreven zou hebben ; het genre van zijn geschriften is meer een verzameling van nuttige wenken in briefvorm. Dit brengt een moeilijkheid mee voor het uitwerken van zijn missiemethodiek : nl. dat voor kapitale grondgedachten geen letterlijk citaat te vinden is.

Een expliciete verhandeling over het missiedoel b.v. zullen we niet bij hem vinden. Maar de doelmatige gerichtheid van de vele voorschriften en wenken, maakt het ons toch mogelijk het missiedoel vast te stellen en aldus te formuleren : *De negermassa op zulk een wijze geleidelijk op te voeren tot het volmaakt christelijk leven, dat hun volharding en het zelfstandig voortbestaan der verworven christenheid gegarandeerd is.*

Deze formulering zullen we als leidraad van dit artikel gebruiken.

Vervolgens is het goed vooraf op te merken, dat de Kardinaal dikwijls op een pakkende wijze, in een uiteenzetting vol psychologische kracht, enkele belangrijke gedachten diep tracht in te prenten, terwijl echter een *theoretische* formulering beter bij zijn meest gezaghebbende commentatoren, de Apostolische Vicarissen, gevonden kan worden. [3])

De Bekering van de Negermassa.

Vele missiologen staan nog al sceptisch tegenover een massa-

[1]) ,,*Düsseldorfer Missionscursus*'' 1919 p. 20.
[2]) ,,*Düsseldorfer Missionscursus*'' 1919, pp. 20, 193.
[3]) Een van deze geschriften der Apostolische Vicarissen, is gepubliceerd : Victor Roelens, Vicaire Apostolique du Haut Congo, ,,*Instructions aux Missionnaires Père, Blancs du Haut Congo.* Anvers, 28 Rue du Prince, 1938.

bekering. En men denkt dan misschien aan de te haastige bekering van Amerika in de 17de eeuw. Maar de massabekering zoals de Kardinaal die voorstond, heeft niets uit te staan met een te haastig toegediend Doopsel, met een geforceerde bekering van een heel volk in een korte termijn, maar wel met een taktiek, die van den beginne af hierop gericht is, dat zij als van nature tot eindresultaat heeft de bekering van het *hele* volk. Van den beginne af al tracht zij b.v. de sympathie te winnen van het ganse volk, opdat bij de geleidelijke bekering geen antipathie ontstaat tussen bekeerden en heidenen.

De grote middelen om tot een massabekering te komen zijn: vooreerst in zoveel verschillende districten als het mogelijk is, missiestaties te stichten; vervolgens in ieder district zover mogelijk om iedere missiestatie heen, een invloedsfeer te scheppen [1]).

Het stichten van de eerste missiestaties in Midden-Afrika geschiedde onder leiding van den Kardinaal zelf. De eerste tien missionarissen begonnen direct met twee actie-centra: één in de omgeving van het Victoria-Nyanza-meer, een ander aan de kust van het Tanganyika-meer. Doch van 1878 (datum van aankomst) tot 1890 was het zó onrustig in Afrika, èn door het despotisme van de inlandse koningen met hun slinkse politiek en onophoudelijke oorlogen, èn door de intrigues van de Arabieren en de Europeanen die beide het land onder hun macht wilden krijgen, èn door de intrigues van de negers, die de groepen van belanghebbenden tegen elkaar uitspeelden, dat het bootje van de missionering leek op een schip, dat hoewel het met zijn roer in èèn richting tracht te stevenen, toch door de golven en stromingen her- en derwaarts gegooid en gedreven wordt [2]). Vòòr 1880 trachtte men 8 posten te stichten,

---

[1]) Victor Roelens ,,*Instructions aux Missionnaires*'' pp. 114, 117. Uit de ervaring blijkt dat men bij het vernemen van grondregels en richtlijnen, ook gaarne iets hoort in hoeverre deze in practijk zijn gebracht en tot welke resultaten ze geleid hebben. Aan deze rechtmatige verlangens zal echter slechts in zoverre voldaan worden, als het goed begrip van de betekenis van Kardinaals grondgedachten het eist.

[2]) De Missieposten Mranda, Usindja, Djiwe La Singa, Ussoga b.v. konden niet standhouden wegens tegenwerkingen van inlandse koningen. Als gevolg van het conflict tussen Arabieren en Europeanen mislukten Ujiji, Mpala, Karema. Uzigé is een mooi voorbeeld, hoe de paters door de negers uitgenodigd waren om een missiepost te stichten met de bijbedoeling een tegenwicht te hebben tegen de zich indringende Arabieren, door wie de missionarissen echter weer verdreven werden. De onrust van die tijd blijkt overduidelijk uit de drie kerkvervolgingen van Uganda 1885, 1888, 1892; en uit de tienjarige oorlog tussen België en de Arabieren rondom het Tanganyika-meer van 1884—1894.

7 pogingen mislukten. Van 1880—1890 trachtte men 15 posten te stichten, slechts 3 konden blijven voortbestaan. Is, na de Europese koloniale bezetting de Arabier en de neger onderworpen dan blijken de resultaten van de missiestrategie beter aan de bedoeling te beantwoorden : na 32 ondernemingen van 1890—1900 beproefd, waren er 27 posten gesticht ; na 43 pogingen van 1900—1905, waren er weer 37 missiestaties opgericht.

Vooral voor 1900 waren zo goed als alle posten in onderscheiden districten en koninkrijken gesticht. Deze waren 3 à 10 dagreizen van de dichtstnabijzijnde post verwijderd, verspreid over een gebied zo groot als West-Europa [1]). Omstreeks 1900 b.v. stichtte Mgr. Dupont een reeks van missiestaties over de volle lengte van zijn uitgestrekt vicariaat Bangweolo. [2]).

,,De bedoeling waarmee een post gesticht wordt, is niets minder dan de vestiging van het Rijk Gods, niet alleen op een afgesloten gedeelte, maar op de hele sector die haar is toevertrouwd. Zeer betreurenswaardig is het, als men zich geheel laat absorberen door het werk op de missiestatie zelf, onder voorwendsel dat men aldaar nog meer heidenen vindt dan men kan bekeren. Men bestede dus niet al zijn tijd aan degene, die in de onmiddellijke nabijheid wonen, maar men trachte voor allen die het district bewonen, de mogelijkheid tot bekering te scheppen. Men moet zich dus toeleggen om heel de heidenmassa te onderwijzen door een herhaaldelijk hernieuwd contact, om aan zovelen als het mogelijk is de eerste waarheden bij te brengen, steeds actief werkend om deze waarheden in de inlandse bevolking te doen doordringen, zo heeft onze stichter het ons van den beginne af voorgehouden [3]).

Aan een van zijn missionarissen schreef Lavigerie b.v. ,,Wees nu niet eigenwijs, mijn geliefde zoon ; zeker, het is zeer troostvol en aangenaam direct te kunnen beginnen met dopen, maar het is iets veel beters een massabekering voor te bereiden" [4]).

En deze heeft zich in Ruanda en Urundi op zulk een wijze voorgedaan, als in de eeuwenoude geschiedenis van de Kerk nog niet is voorgekomen. In andere vicariaten werden zeer gelukkige situaties

---

[1]) Al deze gegevens zijn geput uit de brieven van missionarissen van die tijd, welke in de *Rapports Trimestriels* gebundeld zijn. Maison-Carrée 1879—1905 (niet in de handel).

[2]) Henri Pineau ,,*Evêque Roi des Brigands*" Turnhout 1937 p. 222.

[3]) Mgr. J. M. Birraux, *Lettres Circulaires no. 7 du 22 juillet 1938. Sur l'apostolat dans nos missions* p. 19—24.

[4]) Kard. Lavigerie, ,,*Instructions à ses Missionnaires*" p. 210.

geschapen, die het gevolg zijn van de op massa-bekering gerichte taktiek. In het jonge vicariaat Fort-Jameson staan, ondanks de sterke Protestantse actie, 33% van de dorpen onder katholieke invloed, terwijl 8% van de bevolking pas katholiek of catechumeen is [1]).

Sinds 1930 kon men meerdere malen in de jaarverslagen van de vicariaten van Bukoba en Tanganyika lezen, dat in de oudere missieposten er bijna geen heidenen meer zijn, die zonder sacramenten wensen te sterven. [2]).

Deze resultaten zijn het gevolg van het regelmatig rondtrekken der missionarissen. Door deze methode ontstonden er bijposten (succursales, chapelles-écoles) tot op 100 K.M. van de missiestatie verwijderd, die onder controle kwamen te staan van degelijke catechisten. Na verloop van tijd werden deze hulpposten zo talrijk (sommige missiestaties tellen er meer dan 150), dat ze slechts 3 à 4 maal per jaar door een missionaris bezocht kunnen worden. Dit is geen *ideale* situatie, maar toch iets onvergelijkelijk beters dan die vele negers in hun heidendom te laten of ze over te leveren aan den Islam, vooral omdat de resultaten van deze christenen van de Diaspora (en misschien wel juist omdat ze meer op zichzelf aangewezen zijn) alle redelijke verwachtingen der missionarissen te boven gingen [3]).

Een noodzakelijke voorwaarde om op de massa te kunnen inwerken is de goede verstandhouding met de inlandse overheid. ,,Vooral is het van belang de welwillendheid van de inlandse hoofden te winnen. Men legge zich dus daar speciaal op toe, wel wetend dat men door het winnen van één opperhoofd meer doet voor de vooruitgang van de missionering dan door honderden allèènstaande negers te dopen. Men moet zich natuurlijk het eerst richten tot dorps- of districtshoofden waarvan men moreel zeker is, dat zij de missionarissen goed zullen ontvangen, om aldus zo vlug mogelijk, een wig te slaan in de inlandse bevolking'' [4]).

De manier waarop men hun welwillendheid wint is vooral, zegt Mgr. Livinhac, hun gezag ernstig op te nemen ; men verklare hun

---

1) ,,*Grands Lacs*'' 15 Nov. 1938 p. 87.

2) ,,*Rapports Annuels*'' 1929—1930 p. 237; 1931—1932 p. 186. ,,La majeure partie de nos païens paraît convaincue de la nécessité de se parer convenablement pour paraître devant le souverain Juge''

3) Mgr. J. M. Birraux ,,*Sur l'apostolat dans nos missions*''. p. 23.

4) Kard. Lavigerie ,,*Instructions à ses missionnaires*'' p. 81—82.

dat zij volgens de katholieke leer als gezagdragers de plaatsvervangers zijn van God voor het tijdelijke [1]), maar men beoogt niet alleen een neutrale welwillendheid maar hun werkelijke bekering tot het christendom. En hier schittert weer de wijsheid van de instelling van het catechumenaat [2]), zijn scherp onderscheiden indeling van twee klassen van christenen : de gelovigen en de catechumenen" [3]).

,,De voornaamste reden, waarom ik op deze instelling insisteer, is het gevaar van apostasie na een te gemakkelijk toegediend doopsel. Een bijkomstige reden is, dat men een onverzoenbare vijandschap met de groten van het land zou belopen, als men het doopsel zonder meer zou weigeren (vanwege hun polygamie), daar dit zozeer hun hoogmoed kwetst. Maar men moet hun uitleggen, dat ze als catechumeen ook in Christus kunnen geloven, en Hem kunnen aanbidden, Zijn hulp inroepen tegen hun hartstochten totdat ze deze overwonnen hebben ; aldus handelend bezitten ze reeds de christelijke geest ; en wanneer God hun de kracht geeft, op het laatst in het uur van den dood, kunnen ze het doopsel ontvangen en aldus geheel gezuiverd en gerechtvaardigd worden. [4]).

Aldus is de vriendschap met zo goed als alle groten van het land mogelijk, bevinden zij zich in de geschikte conditie om steeds tot hun bekering beinvloed te worden, en lijdt de prudentia geen geweld !

Welk een garantie voor de toekomst was het toen in 1931 b.v. in Ruanda reeds 80% van de koningen en onderkoningen (resp. 29 en 564) christen of catechumeen waren, terwijl pas 30% van de bevolking christen of catechumeen was [5]).

De Negers geleidelijk kerstenen opdat hun volharding gegarandeerd zij.

De verandering, die in een neger plaats grijpt, wanneer hij zich van heiden tot goed christen bekeert, is zo groot, dat het een wonder zou zijn als dit in een klein tijdsbestek zou plaats grijpen [6]). Het gedachtenleven en het gevoelsleven veranderen uiterst langzaam. Na een korte beschrijving van de beklagenswaardige graad

[1]) Mgr. Livinhac ,,*Instructions*" p. 171.
[2]) J. Mazé ,,*Les idées principales de Card. Lavigerie sur l'évangelisation de l'Afrique*". Grands Lacs jrg. 54 p. 430.
[3]) Kard. Lavigerie ,,*Instructions à ses missionnaires*". p. 208.
[4]) Kard. Lavigerie o. c. p. 209.
[5]) ,,*Rapports Annuels*" 1933—34 p. 442—451.
[6]) Mgr. Roelens ,,*Instructions aux missionnaires*". p. 134.

van de religieuse onwetendheid en morele ontaarding bij den neger vervolgt de Kardinaal: „Zaak is het in de missionering uiterst voorzichtig te zijn, om niet het rokende lemmet geheel te doven. Bij zulke onwetenden en op afgoderij afgestemde negers, moet men met de grote waarheden beginnen en tot later, tot veel later indien nodig, verdere details en gevolgtrekkingen bewaren. Ook hun morele situatie vraagt veel voorzichtigheid. Hun verplichtingen willen opleggen, waarvan men zeker weet, dat zij ze zullen verwerpen, is de allergrootste onvoorzichtigheid bedrijven, en de datum van hun bekering een paar eeuwen verschuiven.

Aan deze omstandigheden is de oude inrichting van het catechumenaat aangepast. Volgens deze methode had de Kerk verschillende graden onder haar leerlingen vastgesteld. Men had de Postulanten, aan wie men slechts die waarheden bekend maakte, die uit zich aantrekkelijk waren door de schoonheid der waarheid zelf, b.v. de natuurlijke waarheden als het bestaan van God, de onsterfelijkheid der ziel, onderscheid tussen goed en kwaad, de tien geboden, straf of beloning in het andere leven. Na de Postulanten komen de Catechumenen; hun leert men de christelijke mysteries: Drieëenheid, Menswording, Verlossing. Wat de eredienst betreft liet men ze toe bij de Voormis.

Wie zich te zwak voelde om alle verplichtingen na te komen te midden van het heidense bederf, stelde zijn doopsel uit. Zo vermeed men de apostasie".

Vervolgens constateerde de Kardinaal dat in de huidige missies, naar verhouding de apostatie groot is. Daarom, gebruikmakende van de volmacht die hij van de H. Stoel ontvangen heeft om het oude catechumenaat, dat nooit officieel afgeschaft geweest is, weer te organiseren, geeft hij zijn missionarissen een reeks voorschriften, waarvan de volgende wel de voornaamste is:

„Ik eis dat het Postulaat en het Catechumenaat ieder twee jaar duurt, zodat men hen na 4 jaren het doopsel kan toedienen" [1]).

Zo is het catechumenaat met zijn geleidelijke opvoering van godsdienstkennis, praktijken en verplichtingen, de zeer aangepaste

---

[1]) Kard. Lavigerie „*Instructions à ses missionnaires*". p. 130, 133. Mgr. Hirth heeft de methode van het catechumenaat uiteengezet in het „*Directoire pour le catéchuménat à l'usage des missionnaires du Nyanze Méridional*". Maison Carrée 1908 pp. 46. Een samenvatting van deze brochure is te vinden in „*De Katholieke Missie*". „*I De Missieleer*". Uitgave St. Franciscus Xaverius, Groot Seminarie, Hoeven N.B. 1933 p. 134 en 135. Een kleine opmerking aangaande de samenvatting wil ik me echter veroorloven n.l. dat de vertaling van „jeunes gens" door

methode om hun geleidelijk die eigenschappen bij te brengen, die men eisen moet van een dopeling : bezonken kennis van de geloofswaarheden, en een zodanig gevormde wil, dat het voor hun mogelijk is om de moeilijkheden die hun in de geestelijke strijd te wachten staan, te boven te komen. [1]).

Ook na een vierjarig catechumenaat staat de neophiet nog aan de drempel der christelijke volmaaktheid, en ook nu nog zal hij slechts schoorvoetend vooruitgang maken. Reeds voordat er een neger bekeerd was, waarschuwde de Kardinaal zijn missionarissen hierbij de moed niet te verliezen : ,,De missionarissen die werken aan de bekering van de inlanders van Midden-Afrika, moet ik reeds van te voren waarschuwen zich niet te laten ontmoedigen door de morele tekortkomingen van de bekeerde negers. Men moet zich niet verwonderen, als de bekeerlingen terugvallen in hun uitspattingen. Dit moet men steeds van hen verkrijgen, dat zij zich er niet bij neerleggen. Daarom is het van belang hun een goed idee van de biecht te geven, en van de kracht van de absolutie. Men moet hen beklagen, niet berispen, hen aanmoedigen en niet tot wanhoop voeren.

Heldhaftige deugden, engelachtige zuiverheid, een onbesmet en een levendig geloof hebben nooit dan bij uitzondering bij neophieten bestaan. En wie er een algemene regel van maken, kunnen van den beginne af op bittere teleurstellingen rekenen, of ze moeten inbeelding voor werkelijkheid houden''. En dan volgt een zin, een van die vele slagzinnen, die elke Witte Pater wel van buiten kent : ,,Donner la foi aux néophytes, les faire participer aux mérites infinis de N.S. Jésus Christ, leur appliquer les sacrements, et les conduire ainsi, sans se décourager, de chute en chute jusqu'au port pour leur ouvrir l'entrée : tel est le rôle vrai et profondement consolant du missionnaire'' [2]).

De geestelijke omvorming nu kan niet plaatsgrijpen zonder een zekere stoffelijke opheffing van den neger. Men maakt van den neger geen christen als men er niet eerst een goed mens van maakt.

,,rijpere jeugd'' enigszins misleidend is, omdat het uit de context blijkt dat vooral bedoeld wordt ,,*des jeunes gens déjà mariés*, omdat zij als arbeiders op de missiepost en als propagandisten, nuttig werk kunnen verrichten.

[1]) Mgr. J. M. Birraux ,,*Lettres circulaires no. 7 du 22 juillet* 1938'' p. 31.

[2]) Kard. Lavigerie o. c. p. 83 en 84 . De uiteenzetting van de middelen, die in de loop van de tijd gebruikt zijn, zoals veelvuldige predikatie, piae uniones, volksretraite, eucharistiese vorming, K.A., om de neger geleidelijk te verbeteren, ligt buiten het bestek van dit artikel.

Doch hierbij moet men zich wachten in het vereuropeïseringsgevaar te vervallen. Op de eerste plaats moet men altijd hun inwendige gesteltenissen trachten te veranderen. Het nieuwe beschavingsniveau moet in zijn vormen Afrikaans blijven, niet klakkeloos overgenomen of opgelegd, maar geboren uit een christelijk hart. En dit kan op een zeer geschikte wijze geschieden door van hen goede boeren en ambachtslui te maken, hun liefde tot en lust in de arbeid te geven. Hierbij krijgt men karaktervorming met behoud van de volkse aard. [1]) ,,De philantroop echter denkt, dat als de neger gehuisvest, gekleed en gevoed wordt volgens onze gebruiken, dat dan zijn natuur veranderd is. Doch zijn uiterlijk is slechts veranderd. Hun hart blijft even barbaars als voorheen, wordt zelfs nog barbaarser door de nieuwigheden van onze luxe en wekelijkheid, die hun bederf in de hand werken. De goddelijke manier van omvormen is heel anders. We zien geen enkelen Apostel, die eerst de materiele levenswijze der volken trachtte te veranderen. Maar toen zij eenmaal hun harten hadden veranderd, hadden zij de aarde hernieuwd. [2])

Het vereuropeïseringsgevaar is vooral groot bij de negers, die in speciale inrichtingen als internen tot een of andere functie worden opgeleid, waardoor ze boven het niveau van hun landgenoten komen te staan. ,,Bijna alle missies hebben deze fout bedreven. En zij komt voort uit een verkeerd gerichte goedheid, en uit een gebrek aan nadenken. Omdat men zelf gewend is aan een zeker comfort, meent men dat de neger lijdt als hij deze ontbeert. Men is een bed gewend, en daarom meent men, dat zij die geen bed hebben, beklagenswaardig zijn. Men heeft zijn hele leven brood gegeten, en daarom meent men, dat de neger iets ontbeert als hij geen broodmaaltijden heeft" [3]).

Een vereuropeïseerde, (dat is niet hetzelfde als een ontwikkelde neger), is verloren voor de negergemeenschap; in het gelukkigste geval treedt hij in dienst van de Europeanen, vaak behoort hij tot de ongelukkige groep van de déclassés ; was hij speciaal opgeleid voor het missiewerk, dan zal hij niet nuttiger zijn dan een blanke" [4]).

Het zelfstandig voortbestaan van de verworven christenheid.

Toen in 1878 Lavigerie zijn Witte Paters naar Afrika zond, sprak

[1]) P. Dr. Theodor Frey ,,*Die Gesellschaft der Missionare von Afrika Weiszen Väter*". Trier Verslag des Missionshauses der Weiszen Väter. 1918, p. 59.
[2]) Kard. Lavigerie o. c. p. 126.
[3]) Kard. Lavigerie o. c. p. 117. [4]) Kard. Lavigerie o. c. p. 116.

hij tot hen deze voor dat moment zeer merkwaardige woorden : ,,Ge gaat erheen om vervangen te worden. Uw taak zal voltrokken zijn, als ge erin geslaagd zult zijn uit het volk dat ge bekeren en beschaven gaat, priesters en bisschoppen te vormen" [1]).

Hoe geheel op dit doel is Kardinaals princiep gericht om van den beginne af, *den neger door den neger te bekeren.* Hierover schreef hij reeds in zijn Mémoires secrets à la S.C. de la Propagande uitvoerige bladzijden.

Waarschijnlijk door niet juiste verhalen van ontdekkingsreizigers, welke misschien nog door de mannen van de ,,Wetenschap" vervalst waren naar hun materialistische theses, zoals dat ook eens gebeurde met gegevens, die de missionarissen naar hen opstuurden [2]), had de Kardinaal een te laag idee van den neger [3]), zodat hij meende, dat het geruime tijd zou duren, voordat de neger, met een aantal van betekenis, als catechist of priester deel zou nemen aan de missionering [4]).

Daarom had hij een heel plan opgemaakt om de missionarissen te laten bijstaan door een neger-élite van inlandse geneesheren [5]), een onderneming, die als zodanig niet geslaagd is, maar waarvan Dr. Atiman een gelukkig resultaat is, dat het nut van den inlandsen geneesheer evident aantoont. [6]).

Het werk van catechisten-onderwijzers bleek echter spoedig mogelijk en dateert aldus van de eerste missie-jaren. Reeds in 1887 trachtte P. Lourdel hen tot een goed-functionerend corps te organiseren. Een van de eerste werken van Mgr. Roelens in zijn vicariaat Opper-Congo was, de stichting van een bijzondere school voor onderwijzers. (1895). [7]) Het werk der catechisten (een kleine 2000) is thans uitermate belangrijk. Zij volvoeren voor een groot deel de boven uiteengezette missie-strategie. Zij garanderen het succes van het vierjarige catechumenaat dat slechts bij een constante beinvloeding van de catechumenen verkregen kan worden. Voor de kinderen geschiedt het vooral door de scholen. Voor de christenen vervangen ze zoveel mogelijk de priesters : Zij houden een wakend oog op de huwelijken die gesloten zullen worden, zij brengen de

[1]) A. v. d. Bulcke ,,*Zwarte Helpers*". Brugge J. Houtmont Carbones 1925 p.5.
[2]) Kard. Lavigerie o. c. p. 164.
[3]) Kard. Lavigerie o. c. p. 130.
[4]) Kard. Lavigerie o. c. p. 119.
[5]) Voor hun opleiding was op Malta een speciaal instituut opgericht.
[6]) ,,*Annales de la Prop. de la Foi*" Nov. 1939 p. 139.
[7]) A. v. d. Bulcke ,,*Zwarte Helpers*" p. 15.

verdwaalden op het goede pad terug, ze troosten en staan, zo nodig, de stervenden bij, zij geven godsdienstonderricht en presideren de dagelijkse godsdienstoefeningen.

Het veel moeilijker werk van de vorming der priesters neemt nu *ongehoorde* afmetingen aan, omdat men op aandringen van den Kardinaal reeds van den beginne af (1893) de grootste zorg besteedde aan de vorming van inlandse priesters. Plus minus 200 inheemse priesters zijn thans in onze missies werkzaam. Doch niet alleen de bekering van den neger door een neger-élite was de leuze van den Kardinaal, maar zelfs iedere neger, hetzij hij christen is of slechts catechumeen, moet aan de bekering van zijn volk medewerken. De geest van proselitisme is dan ook van enorm belang voor het bloeien van de missie. „Daarom moet men de bekeerlingen diep doordringen van het belang de eeuwige zaligheid te verwerven ; en hen zonder ophouden opwekken zorgzaam te zijn voor de bekering van hun naastbestaanden" [2]).

Geen wonder dat in deze mentaliteit de Katholieke Actie goede aarde vond, zodat we verstomd staan over de spoedige organisatie van de K.A. in Tanganyika, over haar interessante resultaten in Bangweolo, en we ons verwonderen welke hoogstaande apostolische vorming de leden van de K.A. in Uganda krijgen [3]).

Uit al deze punten (inlandse geestelijkheid, catechisten, proselitisme der bekeerlingen, K.A.) blijkt, dat de neger aan de bekering van den neger werkt.

In dankbare erkentelijkheid mogen we zeggen, dat de richtlijnen van onzen stichter Kardinaal Lavigerie, een zegen geweest zijn voor onze missies, niet alleen om hun voortreffelijkheid, welke o.a. blijkt uit het feit dat de grondgedachten van den Kardinaal, die reeds voor 1890 gegeven waren, later door de waardevolste documenten als „Maximum illud" en „Rerum Ecclesiae" bekrachtigd zijn geworden, maar vooral omdat zij van den beginne af *eenheid* en *continuïteit* van methode mogelijk maakten. „Ce qui fait la force des Pères Blancs", verklaarde in 1933 R. F. Considine, voorzitter van de Agentia Fides, „c'est, qu'ils possèdent un programme".

Nijmegen. W. SMULDERS, W.P.

(Wordt vervolgd).

---

[1]) Mgr. J. M. Birraux „*Lettres circulaires du 22 juillet* 1938" p.24.
[2]) „*Directoire des Constitutions*' uitgave 1938 p. 209.
[3]) A. F. E. R. no. 3 juin 1934 p. 93.

BOEKBESPREKING

Oudenrijn, Marc. Antoine van den — des Frères Prêcheurs. — *Les Constitutions des Frères Arméniens de Saint Basile en Italie.* — Pont. Institutum Orientalium Studiorum, Roma, 1940 — Orientalia Christiana Analecta, 126 — 144 pag. — 29 L.

In de Biblioteca Laurenziana te Florence berust een manuscript „S. Marco 780, Regula O.P. Armena''. Het bevat de constituties van de Armeensche Broeders „sub cura fratrum Praedicatorum'', ook genoemd „Armeensche Broeders van de Orde van den H. Basilius aan deze zijde der zee''.

Onder de Armeensche kloosters van den Taurus in Cilicië was er een, dat klooster van de Basilianen genoemd werd. De monniken, die zich in Genua vestigden, kwamen waarschijnlijk uit dit klooster. In elk geval werden de stichters van de Congregatie der naar Italië uitgeweken Armeniërs geacht te behooren tot de orde van den H. Basilius. Ook nadat zij in 1356 den regel van Augustinus hadden aangenomen, bleven de leden van dit instituut den H. Basilius beschouwen als hun patroon. Naar hun moederhuis te Genua, dat toegewijd was aan den Apostel Bartholomeus, werden zij ook wel Bartholomieten genoemd.

Men heeft hun instituut, ten onrechte, verwisseld met de Congregatie der Hereenigers. De toevoeging „aan deze zijde van de zee'' moest echter de Armeensche Congregatie in Italië juist onderscheiden van de Congregatie der Hereenigers, die hun kloosters hadden aan gene zijde der zee, nl. in Armenië, in Georgië en op de Krim. Misschien heeft tot deze vereenzelviging aanleiding gegeven het feit, dat paus Innocentius VI in 1356 beide Congregaties plaatste onder de rechtsmacht van den Magister Generalis der Dominicanen-orde.

De Congregatie van de Armeensche Broeders in Italië en de Congregatie van de Hereenigers hadden zakelijk dezelfde constituties, nl. de Dominicaansche constituties, met enkele wijzigingen. Toen men in 1356 de behoefte gevoelde om voor de Armeniërs in Italië statuten in het Armeensch op te stellen, had men hun eenvoudig de reeds voor de Hereenigers bestaande constituties kunnen geven ; maar misschien waren de wijzigingen in de Dominicaansche constituties voor beide Congregaties niet dezelfde. Wat ervan zij, men heeft er de voorkeur aan gegeven een nieuwe adaptatie van de Dominicaansche constituties in het Armeensch te maken voor de Broeders van den H. Basilius aan deze zijde der zee.

De bij uitstek deskundige schrijver van het onderhavig boek meent op goede gronden met zekerheid te hebben kunnen vast stellen, dat de Armeensche lezing van de constituties der Armeensche Broeders in Italië verschilt van de Armeensche constituties der Hereenigers. Die lezing is waarschijnlijk door een Armeniër — en, blijkens bepaalde eigenaardigheden van taal, door een Armeniër uit Cilicië — vervaardigd ; waarschijnlijk was de vertaler lid van de nieuwe Congregatie. De vertaling is over het algemeen tamelijk letterlijk en hier en daar treffend juist, soms zelfs elegant. Het Latijnsche handschrift van de Dominicaansche constituties, dat ten grondslag

heeft gelegen aan deze Armeensche vertaling, dateert volgens Sch. van het einde van 1356 of van het begin van 1357.

Bovenstaande gegevens werden ontleend aan de doorwrochte inleiding (blz. 5—18) en de interessante beschouwingen over de Armeensche constituties en de Dominicaansche wetgeving (blz. 119—142) van den Sch., die op blz. 19—117 van zijn geleerde studie den Armeenschen tekst der genoemde constituties en een Latijnsche vertaling ervan, naast elkaar, liet afdrukken.

A. M.

Vogel, Dr. L. — C.S.Sp. — *Claude-François Poullart des Places, Eerste Stichter der Congregatie van den H. Geest.* — Missiehuis-Kasteel, Gemert N.B. z.j. — 259 bldz.

In de onmogelijkheid verkeerend om rechtstreeks uit de bronnen te putten, stelde de Provinciaal der Nederlandsche Paters van den H. Geest, met behulp van het geschiedkundig-betrouwbare en gedocumenteerde werk van zijn Franschen confrater Le Floch, *Une Vocation et une fondation au siècle de Louis XIV*, — een levensbeschrijving samen, die zich nauwer dan die van genoemd boek, beweegt rondom den persoon en het werk van den Stichter zijner Congregatie.

Uitvoerig worden we ingelicht omtrent zijn jeugd en eerste opvoeding (1679—1686), college-jaren (1686—1690), studie van rhetorica en philosophie (1690—1694), vriendschap met den Zal. Louis-Marie Grignion de Montfort, intrede in de wereld, studie in de rechten te Nantes en Parijs (1697—1700), keuze van een levensstaat. Nog als seminarist stichtte Poullart des Places het seminarie voor arme scholieren (1702—1703), werd in 1707 priester gewijd en stierf op dertigjarigen leeftijd in 1709. In het verloop van de biographie schenkt Sch. bijzondere aandacht aan het affectieve gebedsleven, dat Claude-François leidde in den eersten tijd van zijn seminarie ; zelf geeft deze over zijn zieletoestand bijzonderheden in retraite-aanteekeningen van 1705, getiteld : Réflexions sur le passé. Aan deze aanteekeningen ontleent Sch. ook gegevens over de geestelijke beproevingen van Claude-François, terwijl hij in een ander hoofdstuk den geest van den jeugdigen stichter en de sfeer van het nieuwe seminarie met zijn ,,arme scholieren'' beschrijft, vooral in het eerste begin (1703—1709). Sch. besluit zijn verhaal met een overzicht der lotgevallen van de Congregatie en van het Seminarie van den H. Geest na den dood van den stichter en een uiteenzetting van de nauwe betrekkingen tusschen het Seminarie van den H. Geest en het Gezelschap der Missionarissen van Maria, gesticht door den Zal. Louis-Marie Grignion de Montfort.

Zooals men weet, ging in 1848 de Congregatie van het H. Hart van Maria, in 1841 gesticht door den Eerbiedw. Dienaar Gods, Franciscus Maria Paulus Libermann voor de bekeering van het zwarte ras, over in de kleine Congregatie van den H. Geest, die door dit feit zelf een groote Congregatie was geworden en nu voortaan niet enkel door priesters, opgeleid in haar koloniale seminarie te Parijs, maar door haar eigen leden zich aan het missiewerk kon wijden.

We bevelen deze onopgesmukte en in kloeke letter gedrukte levensbe-

schrijving van den nederigen Claude-François Poullart des Places gaarne ter lezing aan ; ook als geestelijke lezing kan zij goede diensten bewijzen.

A. M.

Katholische Missionsärztliche Fürsorge 1941. — Fränkische Gesellschafts-druckerei, Würzburg, Echter-Verlag GmbH., 1941.

Als naar gewoonte biedt de directeur van het medisch missieinstituut te Würzburg, K. M. Boszlet O.P., dit jaarboek 1941 aan de vrienden van de medische missie aan. Het evenals altijd welkome boek opent met een jaarverslag van het medisch missie-instituut, waarin slechts weinig bijzonderheden kunnen worden vermeld over de mannelijke en vrouwelijke artsen van het instituut in het buitenland. Een van hen, de vrouwelijke arts, Dr. Ditton, heeft een artikel ingezonden over haar leven en werk in Zuid-Afrika, terwijl nog een ander artikel uittreksels uit haar brieven brengt. Daarna volgt een drietal artikelen over medische en hygiënische vraagstukken, geschreven door deskundige auteurs, waarvan vooral het artikel over hygiëne in de tropen in breedere kringen de aandacht zal trekken. Gusinde stond een artikel af over de pygmeeën in het Ituri-woud en Roggen een over het gezantschap van Date Masamune, hetwelk een beeld geeft van de buitenlandsche politiek van Japan in de 17e eeuw ; nog schreef Faulhaber een wijsgeerig-godsdienstig opstel over de goddelijkheid der natuur-orde en christelijke vroomheid. Tenslotte volgen allerlei mededeelingen en een aantal korte boekbesprekingen.

A. M.

Aflatencodex. Nieuwe authentieke verzameling van gebeden en goede werken, waaraan aflaten verbonden zijn. Eenige door de Penitentiarie goedgekeurde volledige Nederlandsche uitgave. — J. J. Romen & Zonen, Roermond, 1941. — 608 bldz. — f 5.— ; geb. f 5.80.

In de laatste jaren zijn tal van nieuwe aflaten verleend en ingrijpende wijzigingen aangebracht in bestaande aflaten en in de daarop betrekking hebbende bepalingen. Daardoor was de aflaten-verzameling, door de Poenitentiarie in 1929 uitgegeven, onvolledig geworden, terwijl de „Raccolta" van 1898 reeds lang uitverkocht was. Om deze redenen besloot de Poenitentiarie een nieuwe authentieke verzameling samen te stellen, bevattende alle aflaten, die hetzij voor alle geloovigen, hetzij voor bepaalde groepen, thans nog van kracht zijn. De Benedictijnen van de St. Paulusabdij te Oosterhout N.B. ontvingen het recht om de door de H. Poenitentiarie uitgegeven „Preces et pia opera indulgentiis ditata", door den Paus goedgekeurd en als eenige authentieke verzameling verklaard, in het Nederlandsch te vertalen.

In deze officiëele uitgave, die voor priesters — denk aan het samenstellen van bidprentjes, aan afkondigingen van den kansel enz. — vrijwel onmisbaar is, treft men talrijke gebeden aan, ontleend aan missaal en brevier, welke thans met aflaten zijn verrijkt. Ook aan religieuzen en geloovigen, die in het dagelijksch leven meer vertrouwd willen raken met de gebedswijze der Kerk, zal deze betrouwbare, overzichtelijke en — met de registers — handige uitgave goede diensten kunnen bewijzen.

A. M.

IMPRIMATUR

Gestel St. Michaelis, die 29 Sept. 1942. J. C. VAN OVERBEEK a.h.d.

KARDINAAL LAVIGERIE EN DE MISSIE IN MIDDEN-AFRIKA

III

4. De missionaris zoals de Kardinaal hem wilde.

„Men legt tegenwoordig en niet ten onrechte veel nadruk op de missie-methode. Men wachte zich voor overdrijving. Voor het succes van de missionering zijn nog andere factoren dan de methode beslissend. Een missionaris moge nog zo'n goede methode bezigen, zonder de ware zielsgesteltenissen zal zijn succes gering zijn." [1]) Hoe innig de persoonlijke hoedanigheden van den missionaris samenhangen met de missiemethode blijkt duidelijk, wanneer men hem als een instrument beschouwt waardoor het missiewerk volbracht moet worden. Want niet alleen moet een werktuig goed en gaaf zijn, om met succes gebezigd te kunnen worden, maar het moet bovendien ook aangepast zijn aan de speciale methode van werken. Men kan niet breien met een haakpen, en niet haken met een breipen.

Met deze vergelijking voor ogen, zal men ook gemakkelijk het volgende princiep begrijpen: Wil men van een speciale missiemethode een inzicht hebben, dan moet men ook weten, welke speciale zijns- en levensvormen de missionaris heeft, die haar moet verwezenlijken. Vandaar dat we tenslotte in dit artikel uiteenzetten, hoedanig de kardinaal zijn missionaris wilde (juist uit hoofde van hun missionaris-zijn), om tot het volledige begrip van zijn missioneringsplan te komen.

Voorop zette de kardinaal het grote princiep van de zielzorg: „Ge zult niemand bekeren of heiligen, als ge niet eerst aan uw eigen vervolmaking moedig begint te werken" [2]). En om aan te geven hoe noodzakelijk het voor den missionaris zelf is, om zich op de volmaaktheid toe te leggen, voegde hij er deze onverbiddelijk strenge en ernstige woorden aan toe: „Voor een apostel is er geen midden tussen volmaakte heiligheid, zo niet verworven dan toch met moed en getrouwheid nagestreefd, en een volkomen ontaarding." [3])

Wat den missionaris nu practisch te doen staat, welke concrete vormen hij juist als missionaris en in verband met zijn missie-

[1]) Prof. Dr. A. Mulders, „*Inleiding tot de Missiewetenschap*" p 137.
[2]) Kard. Lavigerie „*Instructions à ses missionnaires*" p. 75.
[3]) o. c. p. 76.

methode moet aannemen, heeft de kardinaal eveneens in zijn instructies uitvoerig uitgewerkt. In het kort kunnen we het aldus samenvatten: De missionaris moet *vol apostolische geest* en *in strenge discipline, zich geheel wegschenken aan den neger*, zijn kracht puttend *in de vereniging met God* en *in de broederlijke eensgezindheid met zijn confraters*.

Herhaaldelijk schreef de kardinaal aan zijn missionarissen: „*Soyez apôtres* — weest apostelen". En dit woord moet bij den kardinaal een machtigen gedachten-inhoud gehad hebben. Het sprak hem van de verhevenheid van die sublieme zending: de gezondene Gods te zijn, de plaatsvervanger van den verlosser Christus, de Redder der zielen, de Stichter van het Rijk Gods. Het sprak hem van een algehele en onverdeelde toeleg, van heroïsme van een leven uit één stuk. „Wees een apostel, en wees niets anders dan een apostel, of tenminste wees niets anders dan met apostolische bedoelingen." [1])

Nauwelijks heeft de kardinaal vermoed, dat in de wildernissen van Afrika het een of ander een gevaar kan zijn voor de apostolische gezindheid, of zijn instructies komen over zeeën en door wouden zijn missionarissen waarschuwen. Het moeilijke en armoedige missieleven b.v. stelde de missionaris vooral in de eerste tijd voor een berg van materiele beslommeringen. „Ik vrees dat de noodzakelijke zorg voor het onderhoud van het lichaam u soms uw verheven roeping uit het oog doet verliezen" [2]). Daarom raadt hij hen aan, zo het enigszins mogelijk is, de tijdelijke zorgen over te laten aan de Broeders. [3])

„Wees apostel", roept de kardinaal hen toe, als hij bemerkt hoe avontuurlijk en fascinérend het leven in de wildernis is. „Ik bemin u met een tedere liefde, mijn dierbare kinderen; toch zou ik liever horen dat ge gestorven waart, dan dat ik zou moeten vernemen, dat ge aan de geest van uw roeping te kort schiet en een soort van 'n Afrikaanse Robinson geworden zijt" [4]). „Dat al uw gedachten, uw gebeden, en uw werken gericht zijn op de redding der zielen, is de uitdrukkelijke bedoeling van hen, die u zenden, en niet het minst van de H. Stoel, het is het verlangen van hen door wier aalmoezen ge onderhouden wordt, het is de Wil van

[1]) o. c. p. 152.
[2]) o. c. p. 153.
[3]) o. c. p. 122.
[4]) o. c. p. 149.

God" [1]). Zelfs de wetenschap en haar belangen komen op de achtergrond te staan, als men eenmaal in Afrika met de zielzorg belast is. „Afrika is missieveld, geen studieterrein". De wetenschap is dienaresse van de missionering, en moet missiedoelmatig beoefend worden. Het gaat er wel om, dat men een onderlegd missionaris is, maar niet dat men een geleerde is, die ook aan missionering doet. Apostel zijn is zich exclusief wijden aan God en de zielen. „Kies daarom nooit partij voor een politieke zaak, ondersteun slechts de belangen van het geloof en van het algemeen welzijn. Laat uw belangen noch uw naam noemen bij politieke oogmerken. Als men er u wederrechtelijk van beschuldigt, protesteer, protesteer herhaaldelijk, en duldt niet dat uw echt apostolische gezindheid miskend wordt. Het is mijn streven, dat men van uw Sociëteit zeggen kan, dat ze bij uitstek katholiek is". [2])

„Wees een apostel", roept de kardinaal zijn apostelen toe, als de natuur weer zijn eisen stellen gaat, na het bezinken van de eerste ijver : „Herinnert u dat ge apostelen zijt ; ge weet toch, dat ge de missie niet van nut kunt zijn, als ge u niet met hart en ziel schenkt aan de bediening die u volgens de gehoorzaamheid is opgelegd. Als ge u geheel aan uw werk schenkt, zal al die ellende, lafheid en tegenzin wel verdwijnen, ge zult niet meer denken aan uw gemak, uw gewoonten en uw luimen ; alles zal in het niet zinken bij een juiste waardering van het heilige werk, dat Christus u in de tijd heeft opgedragen, en bij het besef van de eeuwige beloning, die u zonder einde zal toekomen" [3]).

De kardinaal had zijn eerste novicen aan paters Jezuieten toevertrouwd, omdat zij het geschiktste werden geacht, om aan de eerstelingen van de nieuwe sociëteit de geest van gehoorzaamheid en zelfdiscipline bij te brengen. „Maak van hen een zuiver afgietsel van de vorm die Sint Ignatius u gegeven heeft, opdat zij in uw handen mogen zijn als een dood lichaam, dat zich dragen laat waarheen men wil en zoals men wil" [4]).

In *strenge tucht* en in stipte discipline waren de eerste Witte Paters gevormd. En toen zij het avontuurlijke en gevaarlijke missiewerk gingen ondernemen, op een vrij jeugdige leeftijd, meende de kardinaal niets beters te kunnen doen, dan als hoofd-

[1]) o. c. p. 78.
[2]) o. c. p. 484.
[3]) o. c. p. 280.
[4]) o. c. p. 7.

thema van zijn eerste instructies te nemen het disciplineren van hun missieijver [1]).

,,Ik zal u iets zeggen, dat alles bevat : met een onkreukbare getrouwheid moet gij u houden niet alleen aan de geest, maar zelfs aan de letter van uw Regel. Vooral moet ge zorgen nooit uw geestelijke oefeningen achterwege te laten, hoe moeilijk en lastig het ook moge zijn ; en beschouw iedere tekortkoming in gehoorzaamheid aan uw oversten, als een soort van heiligschennis ; verwondert u niet over dit woord heiligschennis : een tekort aan gehoorzaamheid in de omstandigheden waarin ge u bevindt, bij al die moeilijkheden, beproevingen en gevaren, zou de ondergang van de missie betekenen. En, voor een missionaris die van God de taak gekregen heeft haar op te richten, is het ruïneren van de missie, ik vrees niet het woord te herhalen, hoe vreselijk het ook klinkt, om het in uw geest te prenten, een heiligschennis en ontegenzeggelijk het grootste misdrijf dat hij kan bedrijven. Ik herhaal het nogmaals en kan het niet genoeg herhalen, een tekort aan getrouwheid aan de Regels, hoe onbelangrijk zij ook ieder op zich mogen lijken, een tekort aan gehoorzaamheid aan de oversten, zullen zonder de minste twijfel de missie ten gronde richten. Want als er geen volmaakte orde heerst in het communiteitsleven, als de geest van gehoorzaamheid niet volmaakt is, ontstaat er weldra een wanorde, waarbij geen goed werk verricht kan worden, op dit onvermogen volgt een tegenzin, de tegenzin veroorzaakt ontmoediging, de ontmoediging leidt tot inzinking, ja zelfs tot apostasie [2]).

,,Waar geen gehoorzaamheid is, is geen ware deugd mogelijk, daar ontbreekt Gods genade, daar is ieder apostolisch werk onmogelijk, waar gehoorzaamheid is, is dit alles verzekerd'' [3]).

En dit geldt vooral in een samenleving en in een werkmethode waarbij de functie van het gezag breed uitgestippeld en sterk onderlijnd is, zoals bij de Witte Paters, zodat Schmidlin van hen zegt, dat zij een bijna militaire discipline hebben.

De Regel dat er minstens drie missionarissen in één missiepost moeten zijn, de verplichting van *gemeenschappelijk* leven en missiearbeid, zijn evenzoveel bronnen van discipline, zodat betreffende het huiselijke en religieuze leven met haar gemeenschappelijke

[1]) J Mazé ,,*Les idées principales du card. Lavigerie sur l'évangélisation de l'Afrique*''. Grands Lacs, jrg. 54, p. 435.
[2]) Kard. Lavigerie o. c. p. 76.
[3]) o. c. p. 273.

oefeningen, betreffende de verdeling en volvoering der functies, de missionarissen onder leiding en controle der plaatselijke oversten staan, die zelf ook weer nauwkeurig omschreven directieven ontvangt.

De voordelen die uit deze ordening voortvloeien — gemeenschappelijke arbeid onder strenge gezagscontrole — zijn enorm. In hoeverre de missionarissen er zelf profijt van hebben, zullen we verderop behandelen ; in hoeverre de missie er mee gebaat is, moeten we even hier vermelden. Wanneer in een missiepost een gemeenschappelijk apostolaat wordt uitgeoefend, is het mogelijk de functies naar aanleg te verdelen, de continuiteit van de toeleg is verzekerd en een herhaaldelijk herbeginnen wordt vermeden, daar bij een verandering van een gedeelte van het missiepersoneel de post zichzelf blijft.

Wanneer belangrijke besluiten, om de eenheid van geest en krachtsinspanning te bewaren, slechts na gemeenschappelijke beraadslaging genomen wordt door de oversten, komt men gemakkelijk door onderlinge voorlichting tot voortreffelijke maatregelen ; bij het gemeenschappelijk bespreken van de resultaten van reeds genomen beslissingen, wordt de meest waardevolle ervaring opgedaan en schriftelijk vastgelegd [1]).

De verhouding van den missionaris tot zijn werk wordt bijgevolg zo, dat hij het gemakkelijker verstandelijk beheerst. Want bij de beoordeeling van de overste beschouwt hij zijn werk telkens als van een afstand en wordt dus niet door de werkzaamheden meegesleept, maar blijft een grote *soepelheid* behouden om zijn werkmethode naarmate de omstandigheden het eisen, aan te passen en te wijzigen [2]).

,,Als men het missiewerk gemeenschappelijk verricht, in een gemeenschappelijk pogen onder leiding van de oversten, dan vermijdt men dat men zijn eigen groepje christenen heeft, zijn voor anderen gesloten kringetje ; dit baart slechts ongenoegen en tweespalt onder de missionarissen ; en zij die het missionarisleven kennen, weten welke gevaren den afgezonderden en eenzamen missionaris bedreigen ; en dat hij de gevaren moeilijker vermijden zal, als hij weet dat niemand op zijn terrein komt. Het niet gecon-

---

[1]) J. Mazé o. c. p. 435.
[2]) Attwater ,,*The White Fathers in Africa*'', London, Burns Oates, 1937, p. 103.

troleerde en individuele apostolaat is daarom bij ons veroordeeld. De inlanders worden dan ook niet gegroepeerd om één missionaris, maar om de missie, waardoor de negers zich gemakkelijker openen in de biechtstoel; zij gaan zich niet hechten aan één missionaris, bij wiens vertrek of verscheiden, hun katholiciteit ineen valt, maar zij gaan zich hechten aan de missionarissen, aan de missie, aan God" [1]).

De gehoorzaamheid moet niet alleen stipt zijn ten overstaan van den plaatselijken overste, maar ook ten opzichte van de hele hiërarchische rij van kerkelijke en religieuze oversten, en vooral ten opzichte van den Paus. Het moet een kenmerk zijn van *alle* Witte Paters, dat zij den heiligen Vader een bijzondere toewijding toedragen, en bereid zijn aan zijn minste wenken reeds te gehoorzamen. „Er is één deugd", verklaarde de kardinaal plechtig „waarvan ik voor u een volmaakt voorbeeld wens te zijn: dat is de gehoorzaamheid aan de H. Stoel. Als ik ooit te kort zou schieten aan deze plicht, als ge bemerken zoudt, dat ik mijn gedrag niet zou voegen, ik zeg niet slechts naar de bevelen, maar zelfs naar de minste verlangens van de H. Stoel, beschouw u op die dag ontslagen van iedere verplichting van gehoorzaamheid ten opzichte van mij, en doe mij in het publiek verwijten" [2]).

„*Dilexit me et tradidit semetipsum pro me* — Hij had mij lief en offerde zich voor mij op". Door het voorbeeld van Christus weten we, welk een liefde de missionaris den onwetenden en zondigen heiden moet toedragen. Het is den kardinaal dan ook een wrevel, als hij bemerkt dat er missionarissen zijn, bij wie de bovennatuurlijke liefde tot den neger niet groter is dan de natuurlijke afkeer. „Niets is zo ellendig als te zien dat missionarissen die arme volkeren onvriendelijk en bits behandelen, en slechts de aandacht vestigen op hun gebreken, en als zij over hen spreken of schrijven, kunnen zij zelfs niet één gunstig woord ten voordele van hen vinden".

Gij moet u daarom diep doordringen van de geest van geloof, en achter al die ellende, al die onwetendheid, en al die eerloosheid enkel zien, zielen door Christus vrij gekocht en gemerkt door zijn goddelijk zegel. Dan kan men hen waarlijk liefhebben ondanks alles; dan kan men hen hoogschatten, en dit is nodig, want om

---

[1]) Mgr. J. Birraux „*Sur l'apostolat dans nos missions*" p. 6—8.
[2]) Mgr. Livinhac „*Instructions*" p. 154.

hen voor hun eigen ogen op te heffen, moet men hen met liefde en achting behandelen. Deze gevoelens beveel ik de paters aan; missen zij deze gesteltenissen, dan zullen ze zichzelf veel narigheid berokkenen, en zullen ze den negers geen goed kunnen doen; zij zullen het werk van den duivel verrichten en niet het werk van God" [1]).

,,Als we met de gelovigen omgaan, moeten we bezield zijn met een bovennatuurlijke liefde tot hen, wij moeten hen beminnen zoals Christus zijn leerlingen heeft liefgehad [2]).

De liefde tot den neger openbaart zich niet door familiariteit, door het geven van cadeaux, maar door een vaderlijke goedheid, die zich kenmerkt door toewijding, geduld, medelijden en welwillendheid ten opzichte van *allen* [3]). Om zich als zodanig te kunnen betonen, heeft men absoluut nodig het bezit van de inlandse taal en de inachtneming van de inlandse politesse en omgangsvormen. ,,Door goed hun taal te spreken, nadert men het dichtst tot den neger; het is het middel tot een gedachtenwisseling waardoor de missionaris de neger beter leert kennen, dan de neger zichzelf kent, en waardoor de missionaris in staat is godsdienstige gedachten practisch en geadapteerd voor te houden. De missionaris die de taal bezit, wordt zo één met hen, dat hij beschouwd wordt als ingelijfd bij de stam" [4]).

Het vertrouwen, dat vele W.P. bij vele negerstammen bezitten. valt zelfs andere missionarissen op die onze missies kwamen bezoeken [5]).

Doch welk een heldhaftigheid verondersteld wordt om ten opzichte van den neger steeds te zijn ,,een vader vol goedheid, geduld en medelijden", [6]) kan alleen door missionarissen van Afrika bevroed worden. Het vraagt een liefde, die geen enkele moeilijkheid ducht, doch aanzet om zichzelf geheel te vergeten en te verloochenen om niets meer te verlangen dan Christus te volgen, die zijn kruis draagt uit liefde tot de mensen.

Deze liefde vol opoffering is ook het geheim van de onmetelijke toewijding die de kardinaal zelf steeds aan de dag heeft gelegd.

---

[1]) Kard. Lavigerie o. c. p. 113.
[2]) o. c. p. 400
[3]) *Directoire des Constitutions*, p. 182—184.
[4]) Mgr. J. Birraux o.c.p. 16.
[5]) Attwater o. c. p. 102.
[6]) Mgr. Livinhac o. c. p. 18.

„De liefde tot God en de liefde tot de arme verlaten zielen, heeft mij ondersteund in al mijn moeilijkheden, die mij voor mijn tijd hebben uitgeput". En zich richtend tot zijn missionarissen vervolgde hij : ,,Dezelfde liefde zal ook u die kracht geven, die heldhaftige zelfverloochening en volharding die nodig is om de volkeren waarheen ge gezonden zijt, langzaamaan aan de dood te onttrekken, Bemin hen dan zoals een moeder haar kinderen bemint, vooral als ze ellendig en zwak zijn" [1]).

Al deze gedachten doen ons telkens aan St. Paulus denken, die als wet van het apostolaat had vastgesteld : ,,ik zal me gaarne offers getroosten, me zelfs uitputten voor uw zielen" (1 Cor. 12, 16).

Zie hier het sublieme ideaal, dat de kardinaal zijn missionarissen voorhield. Doch die bovennatuurlijke apostolische gezindheid, die heldenliefde tot den evennaaste omwille van zijn bekering en heiliging, die streng gereglementeerde levenswijze en in gehoorzaamheid geordende werkmethode, is niet mogelijk als de missionaris zijn kracht niet put en vindt in de vereniging met God en in de broederlijke eensgezindheid met de confraters.

Hoewel de *vereniging met God* het doel is van ons leven, zowel in de tijd als in de eeuwigheid, beschouwen we hier de vereniging met God als middel voor het apostolaat omdat het de edelste bron is van de reinste apostolische liefde en het *verhevenste* missiemotief, van de verstandigste missieijver en de krachtigste invloedrijkheid tot missie-succes.

In vrij hoge mate is het contact met God, door een ernstige beoefening van de theologische deugden, door het onderhouden van het inwendig leven, absoluut onontbeerlijk, wil de missionaris niet de geest van zijn roeping verliezen, om nog slechts over te houden de mentaliteit van een avonturier, ambtenaar of philantroop.

,,Verlevendig met kracht de geest van geloof. Volbreng daarom met de grootste getrouwheid uw geestelijke oefeningen, op de eerste plaats de meditatie." Vervolgens wees de kardinaal op het nut van het kwartier bijzonder gewetensonderzoek, de geestelijke lezing en het bezoek aan het heilig Sacrament. ,,Want ik vermoed," vervolgt hij in zijn brief aan zijn missionarissen, ,,dat het uw eerste zorg geweest is een kleine kapel te bouwen om er Ons Heer te bewaren. Want Hij alleen is uw kracht en uw licht voor de volvoering van het grote werk" [2]).

[1]) Kard. Lavigerie o. c. p. 261. [2]) o. c. p. 148.

Het spreekt vanzelf, dat de kardinaal voor de volvoering van het meest goddelijke der goddelijke werken — de heiliging der zielen —, zijn missionarissen erop wees al hun vertrouwen op God te stellen. „De missionarissen moeten zich vooral doordringen van hun onvermogen en hun nietigheid ; bij alles moeten ze tot God hun toevlucht nemen, want zonder zijn genade, zonder een bijzondere genade van God, kunnen zij niets doen" [1]).

Het is een kenmerk der W.P. dat zij zelfs in de broes een grote zorg besteden aan het onderhouden van het inwendig leven. En dit is geen kwestie van persoonlijke ambitie, maar vele regels van de Constituties stuwen vanzelf al die richting in, omdat zij de nodige middelen voorschrijven en de geschikte omstandigheden daartoe scheppen, zodat zelfs de aanleg van een missiepost zijn weerslag ervan ondervindt. Het is van belang dit op te merken omdat men „niet zelden, overigens zeer weldenkende, mensen aantreft, die menen dat voor een missionaris die zich wijdt aan het actieve leven, de godsvrucht en alles wat daarbij hoort van bijkomstig belang is. Reizen maken, bouwwerken tot stand brengen, sacramenten toedienen, ziedaar het belangrijkste. Verder moet men zijn leven zo inrichten dat de geestelijke oefeningen zo weinig mogelijk tijd innemen. Wat het bewaren van de ingetogenheid betreft, daar moet men zich in het geheel niet om bekommeren, dat is goed voor contemplatieven" [2]).

„Natuurlijk zijn wij bestemd voor het actieve leven ; maar dit kan niet bovennatuurlijk vruchtbaar zijn, zonder een ernstig inwendig leven, dat zich voedt aan de bronnen, die de Constituties voorhouden. Bijgevolg moet de woning van den missionaris zodanig ingericht zijn, dat ze tegelijkertijd de mogelijkheid laat, voor het beoefenen van het inwendig leven en de zielzorg. Daar er voor het inwendig leven een minimum van stilte en ingetogenheid vereist wordt, moet de woning van de missionaris in de missie gescheiden zijn van de spreekkamers, waar een gedeelte van die zielzorg uitgeoefend wordt" [3]).

De maatregelen die de stichter door de Constituties genomen heeft, laten aan duidelijkheid niets te wensen over om zijn bedoelingen te kennen. Ook de jaarlijkse retraite van 8 dagen in volkomen

[1]) o. c. p. 79.
[2]) Mgr. Livinhac o. c. p. 8.
[3]) Mgr. Birraux o. c. p. 9.

stilzwijgen is er een sprekend bewijs van. En hierop stond de kardinaal met zulk een vasthoudendheid dat hij niet aarzelde te zeggen : ,,Als men later ertoe zou komen het aantal dagen van de retraite te verminderen, zal ik u van uit de hemel vervloeken'' [1]).

Een van de karakteristieken van de Witte Paters is, dat waar zij zich ook bevinden, de missiegebieden niet uitgezonderd, zij steeds een gemeenschappelijk leven leiden, daar zij overal minstens een communiteit van 3 missionarissen vormen. En deze verplichting is door de Constituties op een zeldzaam categorieke en krachtige wijze uitgedrukt : ,,Nooit, in geen enkel geval en onder geen enkel voorwendsel, is het geoorloofd dat de missionarissen in hun woning met minder dan drie paters of broeders zijn . . . . eerder zal men de societeit opheffen dan deze grondregel. (Regel 3).

In de eerste missiejaren eiste de kardinaal zelfs, dat de missionarissen niet alleen zouden reizen. ,,Ge zijt nog te jong, en er zijn nog teveel gevaren dan dat ge aan deze regel kunt voorbijgaan die de voorzichtigheid en de zorg voor eigen reputatie zo duidelijk vraagt [2]). Ook heeft de kardinaal eens een tijdelijk voorschrift gegeven in niet minder strenge bewoordingen dan de volgende : ,,Ik verbied u, onder straffe van interdict, die ingaat door de overtreding zelf, om zonder vergezeld te zijn van een ander missionaris een reis te ondernemen of te doen ondernemen, die langer duurt dan één dag'' [3]).

De regel dat men steeds een communiteit van minstens drie missionarissen moet vormen, was echter van blijvende aard en werd genoemd de grondregel van de societeit, omdat ze zo ingeweven is in de hele structuur van de societeit en zo nauw samenhangt met haar eigen geest, dat de societeit niet meer zichzelf zou zijn, als deze regel opgeheven zou worden.

Dit communiteitsleven onder het gezag van een overste is alleen mogelijk en dragelijk als het beleefd wordt in *broederlijke eensgezindheid*. Vandaar dat de verhoudingen tussen de missionarissen onderling en tot de oversten, van welke gezagsgraad ze ook zijn, zeer hartelijk, broederlijk en eenvoudig zijn — ,,eigenschappen die de charme uitmaken van de huiselijke haard'' [4]). De kardinaal wilde b.v. dat zelfs de Apostolische Vicarissen in hun kleding in

[1]) Kard. Lavigerie o. c. p. 396.
[2]) o. c. p. 177.
[3]) o. c. p. 217.
[4]) Mgr. Livinhac o. c. p. 156.

niets zouden verschillen van de andere missionarissen. Daarom vervangen zij na hun bisschopswijding de rozenkrans slechts door het gouden kruis.

Aan de vaderlijke leiding van de oversten moet een volgzame geest van de onderhorigen beantwoorden. De geest van critiek wordt niet in het minst geduld. ,,Mijn dierbare kinderen, vormt onderling slechts één ziel en één hart, op deze wijze alleen kunt ge stand houden'' [1]. ,,Bemint elkander, weest een van gedachten en een van hart. Vormt naar waarheid slechts een familie, bezit in sterke mate (in de christelijke en apostolische betekenis van het woord) een ,,esprit de corps''. Kortom, weest niet alleen verenigd, maar weest één'' [2].

Deze broederlijke eensgezindheid is van het grootste belang voor het apostolaat. ,,Bij de barmhartigheid van O. H. Jezus Christus beveel ik al mijn zonen aan, en als ik het zou kunnen doen zou ik me voor ieder van u op de knieën werpen om dit verzoek tot u te richten, de broederlijke naastenliefde zowel inwendig als uitwendig te bewaren. Een vreselijk kwaad zullen de missionarissen bedrijven en de bekering van de ongelovigen ongetwijfeld verhinderen, als de heidenen hen onderling hoorden twisten. Daarentegen door het voorbeeld van volmaakte eenheid zullen zij gemakkelijk hun harten winnen. [3].

De voordelen die voor de missionarissen zelf voortvloeien uit het gemeenschappelijk leven onder het gezag van een overste in broederlijke hartelijkheid beleefd zijn eveneens zeer talrijk ; vandaar dat we na het verenigingsleven met God, de samenleving met de confraters het middel hebben genoemd om aan de hoge roeping van missionaris te kunnen beantwoorden.

,,De missionaris die zich weet te plooien naar de eisen van het gemeenschappelijk leven, vindt daar veiligheid tegen een menigte gevaren, een steun tegen zijn eigen zwakheid, een krachtige aansporing tot het goede, en een weldoende vrede'' [4].

Het gereglementeerde gemeenschappelijke leven is een garantie voor het stipt volbrengen van de geestelijke oefeningen en biedt eerder gelegenheid tot studie. Het gemeenschappelijk verrichten van het apostolaat voorkomt, dat er jalousie ontstaat tussen con-

[1]) Kard. Lavigerie o. c. p. 276.
[2]) o. c. p. 59
[3]) o. c.p. 80
[4]) *Directoire des Constitutions* p. 370.

fraters ; en het gevaar van zelfbedrog zowel in het gebruik van de tijd, als in het volbrengen van priesterlijke functies, als in de omgang met de buitenwereld, wordt sterk verminderd. Het onderlinge voorbeeld is een grote stimulus tot vooruitgang. Aan elkander is men verplicht orde en welvoegelijkheid aan de dag te leggen ; is dit een voordeel op zich, de verslonsing van uiterlijke manieren zou bovendien een verslonsing van de geest teweeg kunnen brengen.

Tegenslagen in het missiewerk worden gemeenschappelijk gemakkelijker gedragen ; men kan zich uitspreken bij persoonlijke moeilijkheden, elkander bemoedigen en troosten ; men komt niet in de verleiding om bij leken troost te gaan zoeken. Ontspanning kan in eigen kring gevonden worden ; veelvuldige omgang met de buitenwereld wordt zo vermeden, alsook de gevaren die eraan verbonden zijn : het onvermijdelijke indiscreet-zijn bij langdurige omgang, het aannemen van een wereldse geest waardoor de smaak voor het geestelijke verloren gaat, alsook de liefde voor zijn plichten van staat, die toch al door tijdverlies in het gedrang zouden komen.

Deze wat eentonige opsomming zullen terzake kundigen een zwerm van gebeurtenissen en voorvallen voor den geest halen, die anderen misschien veronderstellen kunnen.

***

De uiteenzetting van kardinaals gedachten „hoe hij zijn missionaris wilde" alsook de methode tot de bekering der negers, laten duidelijk zien welk een nuchtere realist Lavigerie geweest is.

Hij houdt evengoed rekening met de goede neigingen van den mens als met de slechte. De goede wil veronderstelde hij, en durfde er zelfs hoge eisen aan stellen, ook van de neiging tot het kwaad, waaraan een H. Paulus zelfs niet ontkwam, was hij diep overtuigd en wierp daarom in zijn meesterlijke voorzichtigheid een verdedigingslinie van maatregelen op.

Zo heeft Lavigerie zich zakelijk, methodisch en doelmatig betoond zowel ten overstaan van het natuurlijke als van het bovennatuurlijke, om niets onbenut en ongeregeld te laten, om zowel aan zijn Societeit als aan het zwarte continent veilige middelen te geven om te worden, een aan God aangenaam volk.

Nijmegen. W. SMULDERS W.P.

EEN MERKWAARDIGE TOCHT

Ongetwijfeld zullen velen van U zich hebben afgevraagd: ,Hoe is 't Father Kiggen gegaan op z'n expeditie naar Sudan in zijn missieboot ,,St. Martinus" ? Is hij veilig aangekomen en hoe staat 't met z'n werk ?"

Ik zal proberen deze vragen zeer kort te beantwoorden, want ik mag niet te veel eisen van 't geduld van den vriendelijken censor. Ik ben van plan om nog eens in bijzonderheden te schrijven over deze zeer interessante tocht over de Nijl naar Sudan, de eerste in zijn soort, die ooit ondernomen is. Duizenden touristen gaan jaarlijks van Alexandrië naar Luxor en Assuan in de mooie maanden December en Januari ; maar ze gaan met Cook's plezierboten, die aanleggen te Assuan.

Op de 6de April 1941 kwamen wij te Alexandrië aan, na 'n tocht over land door België, Frankrijk en Italië tot Genua. 't Sneeuwde, toen we Holland verlieten, en toen we in Genua aankwamen, sneeuwde 't daar ook. Van hier naar Alexandrië op de ,,S.S. Ego" is 't door de Middellandse Zee vijf dagen varen, terwijl we onderweg aanlegden te Napels en Athene.

Onze ,,St. Martinus", die op 'n vrachtschip door de gevaarlijke zône gegaan was, was twee dagen vóór ons aangekomen.

Eerst lieten de Egyptische autoriteiten ons niet aan land, maar tenslotte gaven ze mij verlof, om onder politie-geleide te gaan en de Nederlandse Consul op te bellen, Mhr. Van der Zee, die onmiddellijk kwam, om onze identiteit vast te stellen en hen te verzekeren, dat we geen gevaarlijke spionnen waren.

Pas op de 6de Mei waren we gereed, om Alexandrië te verlaten en onze lange tocht te beginnen van ongeveer 3600 K.M.

In 'n volgende brief hoop ik U iets meer te vertellen over onze moeilijkheden te Alexandrië met de Douanebeambten, die ons meer dan twee weken vast hielden, en hoe alles weer gelukkig in ons voordeel afliep. Dan zal ik ook schrijven over de voorkomendheid van den Nederlandsen Consul, Mhr. van der Zee, die z'n eigen scheepswerf heeft en die meer dan 140 schepen in de vaart heeft op de Nijl etc. Hij deed alles om ons te helpen. Hij hielp ons door de Douanen en betaalde alle onkosten ; hij gaf ons 'n wacht voor de ,,St. Martinus", liet de boot opnieuw verven en verstevigde hem met stutten en 'n railing op 't bovendek en 'n 12 cm. dik touw eromheen tegen 't stoten ; hij gaf ons een van z'n eerste-klas Arabische stuurlui mee en twee matrozen ; bovendien olie voor de tocht en als slot 'n schitterend afscheidsdiner op de vooravond van ons vertrek. De volgende dag deed hij ons met z'n hele staf van ingenieurs uitgeleide en na 'n afscheidsdronk vertrokken ze, nadat we 'n photo genomen hadden. En dit alles con amore en gratis !

Ook moet ik dan nog schrijven over de Paters Franciscanen van Sante Catarina, bij wie wij de gehele tijd gelogeerd hadden als vrienden en echte broeders, terwijl wij deelden in hun gebeden en werk alsook in hun maaltijden en recreatie .... maar ik moet 't kort maken.

Van Alexandrië legden we 250 K.M. af door 'n Kanaal, waar we 28 bruggen passeerden en kwamen zo bij Caïro, waar we de grote en mooie Nijl opvoeren met haar zeer vruchtbare en dichtbevolkte oevers, met haar boerderijen over 'n afstand van bijna 1200 K.M. tot bij Assuan. En, ofschoon 't nooit regent in Boven Egypte, geeft de bevloeiing drie mooie oogsten per jaar, graan, aardappelen, tomaten enz.

Te Caïro moesten we 6 dagen wachten op onze verlofpas om Sudan binnen te gaan ; we bezochten daarom de Pyramiden en Musea met hun mooie rijke schatten van Tut - Ank - Amen en andere Pharaos. In Luxor bezochten we de Drie Valleien met de graven der Koninginnen, Koningen en van de Adel — alles even schitterend. Overal langs de oevers van de rivier staan er veel oude en zeer interessante tempels uit de tijd der Pharaos en de eerste Christen tijden.

In Mei staat de Nijl zeer laag, zodat we zeer langzaam moesten varen, en zelfs toen bleven we 5 maal op zandbanken steken — ofschoon dit nooit langer duurde dan 'n half uur of minder. Onze zwarte kapitein en z'n matrozen hadden veel moeite om de diepe plaatsen te vinden in de brede rivier, die in Mei op de meeste plaatsen niet eens tot aan de knieën komt. Nadat we Luxor gepasseerd waren, werden we gearresteerd als spionnen en moesten vier uren onder bewaking blijven.

Te Assuan moesten we nieuwe manschappen in dienst nemen, om ons over de volgende 320 K.M. tot Wadi Halfa te brengen. Van daaruit konden we niet verder varen, want van daar tot Khartoum, 15000 K.M., heeft de Nijl 4 grote watervallen. Daarom moesten we daar de trein nemen, die op dat traject loopt. Onze boot moest uit 't water op de trein gehesen worden. Dat nam drie weken in beslag en dat nog wel in 'n verschrikkelijke hitte. Van Cairo steeg de temperatuur langzaam maar zeker van 42° C. of 104° F. tot 52° C. of 125° F. in de schaduw te Halfa. 't Was gewoon verschrikkelijk, net 'n hete oven.

't Duurde 2 weken eer de boot te Khartoum aankwam. Na weken van angst en moeilijkheden begroetten wij hem daar en maakten hem klaar voor z'n laatste tocht van 1086 K.M. naar Yoynyang. In Halfa hadden wij alle stutten en de zonnetent van 't bovendek moeten verwijderen en deze moesten er in Khartoum weer opgezet worden.

Tenslotte verlieten we Khartoum op de 22ste Juli en vertrokken met 'n nieuwe kapitein en nieuwe matrozen naar Malakol en Yoynyang. De kapitein was 'n volkomen mislukking, we bleven 2 maal steken en moesten lange tijd op hulp wachten. De arme kerel kon niet zien — hij was te oud.

't Was dan ook geen wonder, dat we 'n welgemeend Te Deum baden, toen we in onze eerste missie in Kodak aankwamen. We bleven 'n paar dagen te Malakal bij onze Apostolische Prefect, Mgr. Wall, die — met al onze Fathers — zeer in z'n schik was met en tevens zeer verwonderd was over de missieboot. Vol trots liet hij hem aan den Gouverneur en alle autoriteiten zien. Hij vergezelde ons naar Yoynyang, dat 250 K.M. verder ligt en 't einde was van onze grote tocht.

En nu zit ik hier sinds 8 Augustus 1941 te Yoynyang deze geheel nieuwe en moeilijke taal te bestuderen, die me op m'n 57 jarige leeftijd meer dan tweemaal zoveel moeite kost als jaren geleden de luganda of atesotaal. God zij dank, was ik spoedig in staat om Catechismus en 'n gewone preek te geven, hetgeen grotelijks bijdraagt om m'n kennis te oefenen en te vermeerderen.

Sinds de laatste November zijn we tussen de werkzaamheden door bezig geweest 't land te verkennen, om plaatsen te vinden voor Catechumenaten en nieuwe parochies meer naar 't Zuiden. De moeilijkheden zijn, dat 't volk

10 tot 15 K.M. van de grote rivier af woont, langs zijrivieren, waarvan er ongelukkig genoeg slechts zeer weinig bevaarbaar zijn. Zowel wij, alsook de Gouvernements Ambtenaren moeten al onze reizen met onze boot maken of te voet, als we 't binnenland ingaan.

De grootste zijrivier is de Bahr el Arab, ongeveer 72 K.M. ten Zuiden van Yoynyang. Deze rivier is meer dan 200 K.M. lang en is met uitzondering van de eerste 15 K.M. — geheel bevaarbaar. Zij geeft toegang tot de grote onderstam van de Nuer, de Bull Nuer genoemd, waarvan er meer dan 100.000 langs die zijrivier wonen, maar tevens 14 K.M. van de grote rivier. Dit betekent, dat we, als we daar — zowel als naar andere plaatsen — heen gaan, onze missieboot op de grote rivier in de handen van den Broeder achter moeten laten en te voet 't binnenland in moeten trekken naar de eerste nederzetting, Mantoang.

Toen ik er de eerste keer met Mgr. Wall heen ging, zei men ons, dat 't tamelijk dichtbij was en dat we gemakkelijk tegen de middag terug konden zijn, als we vroeg op stap gingen. Maar we hadden 3½ uur nodig om erheen te gaan, want we moesten door twee diepe moerassen waden. We maakten 'n praatje met 't Opperhoofd, kregen wat te eten en dronken uit onze thermosfles en liepen toen in de hete zon terug naar onze boot, waar we om half drie aankwamen. Ik was dood op en had zo'n blaren onder m'n voeten, dat ik vier dagen niet kon lopen. Toch stond Mantoang me van alle plaatsen, die we bezocht hadden, 't meeste aan en we besloten daar 'n nieuwe parochie te beginnen.

Toen ik langs de overgroeide zijrivier terug liep, dacht ik: Wat jammer, dat we hier met ons woonschip niet door kunnen varen, want 't zou zovele hopeloze moeilijkheden en onkosten oplossen. We konden dan de boot gebruiken als huis en daarin wonen, en de Broeder kon helpen bij al 't materiele werk, dat gedaan moest worden. We konden dan Catechumenaten bouwen en Parochies stichten, terwijl wij onze boot konden gebruiken om te reizen, in plaats van te voet door al die moerassen te moeten lopen. Ik maakte daar en op dat ogenblik 't plan, te zorgen, dat er door 't overgroeide deel van de rivier 'n opening gekapt zou worden, die zo breed zou zijn, dat de „St. Martinus" er door kon.

Ik legde 't plan voor aan den Provincialen en den District Gouverneur, maar zij zeiden, dat er geen geld was, om zo'n groots plan te verwezenlijken. Daarom begon ik maar zelf met enkele mannen, die 't Opperhoofd mij gaf, maar die eiste, dat ik er voortdurend zelf bij was. Spoedig daarna ontmoette ik de assisstent District Commissioner — 'n jonge, ernergieke en ondernemende man gegradueerde van de Universiteit — dien 't plan wel aanstond, omdat 't van groot nut was voor 't Gouvernement ook voor de toegang tot 't gebied. Daar de Provinciale Gouverneur ondertussen met pensioen was gegaan en de District Commissioner met verlof was, had de Assistent District Commissioner de leiding.

Enkele weken later hoorde ik, dat hij begonnen was 'n opening van ongeveer 22 Meter breedte te kappen, waaraan hij meer dan 200 inlandse gevangenen aan 't werk had gezet, die in verband gestaan hadden met enkele gevallen van moord. Toen ik er in Mei naar toe ging, was 't werk reeds

half klaar en toen de nieuwe Gouverneur hier verleden week in de buurt kwam en even bij mij in huis kwam, nodigde hij mij uit om tegenwoordig te zijn bij de opening van de Bahr el Arab.

Ik hoef niet te zeggen, hoe blij ik ben met dit succes, dat ik op de allereerste plaats te danken heb aan de H. Familie, die ik als Beschermer van van mijn onderneming gekozen had en Die mij van 't eerste begin zo wonderbaarlijk door al mijn moeilijkheden hebben geholpen.

Maar na Hen en met Hen heb ik dit ook te danken aan de vele, zeer vele gebeden van al mijn dierbaren, die ik achter heb gelaten ; priesters en leken, Zusters, onderwijzers en vele kleine kinderen.

Dierbare vrienden, blijft bidden voor mij en voor de bekering van de Nuer en Dinka. Zij vormen 'n grote en mooie, diep godsdienstige en opge wekte volksstam. Ik houd zeer veel van hen.

Een volgende keer schrijf ik meer in bijzonderheden over dit mooie volk.

Yoynang. J. KIGGEN.

DE OPBOUW DER INLANDSCHE KERK

In de brochure, getiteld „*Missiegedachten*", in den afgeloopen zomer verspreid door het Nijmeegsch Missiecomité, onder bezielende stuwing van Mr. L. Overes, mochten we het volgend cijfermateriaal publiceeren betreffende de inlandsche geestelijken en religieuzen.

Het aantal *inheemsche priesters* is in de laatste jaren sterk toegenomen. Terwijl er in 1889, het jaar der oprichting van het St. Petrus-Liefdewerk (S.P.L.) ter opleiding van de inheemsche geestelijkheid nog slechts 870 inheemsche priesters en 2700 inheemsche seminaristen waren, bedroegen die getallen op 1 Jan. 1939 — de laatste cijfers, die beschikbaar zijn — resp., in ronde getallen, 7000 en 20000.

In 1938 bestonden er voor de toekomstige inheemsche priesters 76 Groot- en 264 Klein-Seminaries, terwijl het aantal Klein-Seminaries sindsdien nog met vele tientallen is toegenomen.

Wat de afzonderlijke missiegebieden betreft ; in 1938 telde Afrika 422 inheemsche priesters, Oceanië 15, Nederl. Oost-Indië 15, Japan 115, Korea 114, China en Mandsjoekwo 1940, Indo-China 1415, Britsch-Indië 2000 en de Negermissie in de Vereenigde Staten 10.

Ook het aantal *inheemsche missieprelaten* is aanzienlijk gestegen. Tegenwoordig [1]) zijn minstens 70 van de missiegebieden, die onder de H. Congregatie tot Voortplanting des Geloofs ressorteeren, aan inheemsche Bisschoppen, Apostolische Vicarissen en Prefecten toe-

[1]) De cijfers zijn genomen uit het Annuario Pontificio voor 1942. Deze waren nog niet ter beschikking, toen de brochure „Missiegedachten" werd samengesteld.

vertrouwd, nl. in China 19 inheemsche Apost. Vicarisen en 7 inheemsche Apost. Prefecten; in Mandsjoekwo 1 inheemsche Apost. Prefect; in Britsch-Indië met Ceylon 1 inheemsche Aartsbisschop en 9 inheemsche Bisschoppen ; in Indo-China 3 inheemsche Apost. Vicarissen ; in Japan 6 inheemsche Bisschoppen, 2 Apost. Vicarissen en 9 inheemsche Apost. Prefect ; in Korea 1 inheemsche Apost. Prefect ; daarenboven is nog 1 Ap. Vic. opgericht en voor den inheemschen clerus bestemd, doch nog niet bezet ; in Nederl. Oost-Indië 1 Javaansche Apost. Vicaris ; in Afrika 2 inheemsche Apost. Vicarissen en 1 inheemsche Apost. Prefect ; in Denemarken en in IJsland 1 inheemsche Apost. Vicaris ; in Yougo-Slavie 5 inheemsche Bisschoppen.

Onder de gebieden welke door de Oostersche Congregatie worden verzorgd, zijn daarenboven in Engelsch-Indië 4 Bisdommen van den Syro-Malabaarschen ritus en 2 van den Syro-Malankarischen ritus aan inheemschen toevertrouwd, en werd ook in Bulgarije het Apostolisch Vicariaat van Sophia onder het bestuur van een inheemschen seculieren prelaat gesteld.

De toename van het aantal *inheemsche missiebroeders* is gunstig te noemen ; procentsgewijze is die toename zelfs grooter dan die van de inheemsche priesters.

De missiegebieden, waar het grootst aantal inheemsche broeders werkzaam zijn, zijn de volgende : Achter-Indië 550, Voor-Indië met Ceylon 480, China 420, Japan 150, Centraal-Afrika 150.

Ook zijn er enkele zelfstandige *inheemsche broedercongregaties* opgericht, en wel in Afrika 13, in Voor-Indië 12, in Indo-China 5, in China 4, in Australië 1, op de Fidji-eilanden 1, op Ned. Nieuw-Guinea 1. Het aantal leden van deze Congregaties is meestal nog gering.

De groei, in aantal en gehalte, van de *inheemsche missiezusters* is wel een der meest verheugenswaardige verschijnselen in de jongste ontwikkeling van de katholieke wereldmissie In geheel Azië is haar ontwikkeling tweemaal zoo groot als die van de Europeesche Zusters (14000 tegen 7000). In China en Japan zijn 65 procent van de Missiezusters inheemsche ; in Achter-Indië zijn 9 inheemsche tegen 1 Europeesche missiezuster. In Afrika nemen de inheemsche Zusters den laatsten tijd snel in aantal toe. Alom zijn dan ook inheemsche Congregaties van vrouwelijke religieuzen opgericht, die met den volksaard, de zeden en gebruiken overeenstemmen.

A. M.

BOEKBESPREKING

Ambrosius a S. Teresia O.C.D. — *Bio-bibliographia Missionaria Ordinis Carmelitarum Discalceatorum* (1584—1940). — Romae, apud Curiam Generalitiam, Corso d'Italia 38, 1941. — 495 pag.

In 1906 heeft P. Anastasius Maria a S. Elia C.D., apostolisch missionaris in Bagdad, in het Arabisch tijdschrift „Al-Machriq" (Beyroeth) een lijst gepubliceerd van die geschriften, welke de missionarissen der Ongeschoeide Carmelieten in Oostersche talen hadden geschreven; in 1911—1913 gaf P. Gereon a S. Joseph C.D., apostolisch missionaris in Voor-Indië, in het tijdschrift „Les Missions des Pères Carmes Déchaussés" een lijst van geschriften uit, getiteld: Livres et écrivains au Malabar; in 1923 laschte P. Florentius a Puero Jesu C.D. in zijn werk „La Orden de Santa Teresa y las Misiones Carmelitanas" een proeve in van een missie-bibliographie der Ongeschoeide Carmelieten: „Catalogo de escritores misioneros y de escritos sobre las Misiones Carmelitanas".

Een en ander werd voor P. Ambrosius a S. Teresia O.C.D., die zich sedert geruimen tijd had toegelegd op de missiegeschiedenis van zijn Orde, aanleiding om alle gedrukte en niet-gedrukte missiegeschriften van zijn Orde, volgens de nieuwere regels der bibliographie, in een cataloog te verzamelen; hij volgde hierbij de methode, die de samenstellers van de Bibliotheca Missionum bezigden. Men vindt derhalve in dit werk de titels van de desbetreffende gedrukte werken en handschriften in hun geheel weergegeven, voor zoover hem deze bekend zijn. Bovendien somt hij die pauselijke documenten op (apostolische breven, constituties, decreten enz.), die voor de missiegeschiedenis der Ongeschoeide Carmelieten van belang zijn. Nog maakt de samensteller biographische aanteekeningen bij de afzonderlijke schrijvers, die hij niet ontleent aan andere, veelal onbetrouwbare, bibliografen, maar die hij zich door eigen studie heeft verworven. De samensteller blijft zich bewust, dat nog verschillende werken in de bibliotheken van Europa en Azië sluimeren, die hem, ondanks naarstig onderzoek, niet bekend zijn geworden; bovendien zijn verschillende geschriften, die weleer berustten in de residenties van de Oostersche missies der Ongeschoeide Carmelieten in den loop der tijden door diefstal, oorlog, brand, verbanning enz. verloren gegaan.

Dit lijvig en overzichtelijk-gedrukt boekwerk beteekent een ware aanwinst voor den beoefenaar der missiegeschiedenis, die we blijde en dankbaar begroeten. A.M.

Ambrosius a S. Teresia O.C.D. — *Monumenta Missionaria Carmelitana*. I—IV. — Romae, apud Curiam Generalitiam, 1937—1939.

In deze reeks geschriften publiceert de naarstige vorscher en vruchtbare schrijver voor het eerst tot dusver onuitgegeven geschriften die betrekking hebben op de missiegeschiedenis der Ongeschoeide Carmelieten; hij maakt er tevens waardevolle aanteekeningen bij.

De titels van deze lijvige brochuren zijn: *De Missione Mahinensi in Malabaribus* commentarius auctore R. P. Ignatio a S. Hippolyto, O.S.C.

nunc primum editus ac notis illustratus a P. fr. Ambrosio a S. Teresia, O.C.D. — II. *Notitia topographica, civilis, politica, religiosa missionis Malabaricae* ad finem saeculi XVIII, auctore R. P. Paulino a S. Bartholomaeo, O.C.D., nunc primum edita ac notis illustrata a P. Fr. Ambrosio a S. Teresia, O.C.D. — III. *Relatio de Statu atque de fructibus spiritualibus missionum nostrarum Orientis* saeculo XVII auctore R. P. Valerio a S. Joseph, C.D., Miss. Apost., nunc primum in lucem edita ac notis illustrata a P. Fr. Ambrosio a S. Teresia, O.C.D. — IV. *Annales Missionis de Caruar P. P. Carmelitarum Excalceatorum* scripti per P. F. Franciscum Xaverium a S. Anna usque ad annum 1832 nunc primum in lucem editi ac notis illustrati a P. Fr. Ambrosio a S. Teresia, O.C.D.

Al de boven aangekondigde Carmelitaansche missiegeschriften zijn verkrijgbaar bij den Hoogeerw. Pater Provinciaal der Ongeschoeide Carmelieten te Waspik N.B. A. M.

Ambrosius a S. Teresia O.C.D. — *Chronica Bassorensis Missionis* Carmelitarum Discalceatorum annis 1733—1778 ab auctoribus anonymis conscripta, in lucem edita et notis illustrata ab Ordinis archivario. — Extractum ex „Analecta Carmelitarum Discalceatorum", vol. VIII, p. 47, 108, 203 seqq. ; vol. IX, p. 90 seqq. — Romae, 1934. — 105 pag.

In 1927 gaf Gollancz, gewezen professor aan de universiteit te Londen, een lijvig werk uit, getiteld : Chronicle of events between the years 1623 and 1733 relating to *The Settlement of the Order of Carmelites in Mesopotamia* (Bassora). A contribution to the History of Christian Missions in the East, written by Agathangelus of St. Theresa and others. Now edited for the first time with translation and notes from a unique (autograph) M.S. in the possession of the Author.

Heel toevallig had men op het laatste van de vorige eeuw te Bagdad het handschrift van het vervolg van deze kroniek ontdekt ; p. Petrus a Matre Dei had het laten afschrijven en dit afschrift berustte in het generalaatsarchief van de Ongeschoeide Carmelieten te Rome ; in het achtste en negende volumen van de Analecta Carmelitarum Discalceatorum gaf de archivaris het uit, voorzien van toelichtingen ; een overdruk van deze artikelen ligt ter aankondiging voor ons.

Wie hebben deze Continuatio domesticae Bassorensis historiae samengesteld ? Ofschoon zulks nergens met evenveel woorden gezegd wordt, was de samensteller voor de jaren 1733—1769 ongetwijfeld P. Angelus Felix. Na diens overlijden (1769) bleef de kroniek niet-bijgewerkt liggen tot 1792, toen P. Fulgentius a S. Maria de verzorging weer ter hand nam. We weten niet, tot welk jaar hij de kroniek voortzette ; wat voor ons ligt, loopt tot 1778, de rest ging verloren.

Wat den stijl betreft, is deze kroniek niet onberispelijk. We leeren er intusschen tal van bijzonderheden uit kennen omtrent de missiegeschiedenis, den godsdienst en de beschaving van dat gebied in dien tijd, waar de missionarissen blijkbaar met groote moeilijkheden hadden te kampen. A. M.

INHOUDSOPGAVE
VAN DEN DRIE EN TWINTIGSTEN JAARGANG

ARTIKELEN. Blz.

KLEINERE BIJDRAGEN.

BOEKBESPREKING.

IMPRIMATUR.

Gestel St. Michaelis, die 29 Nov. 1942. J. C, VAN OVERBEEK a.b.d.